

Wybor
dějin biblických
se zřením ke
KATECHESI.

Ve přednášce R. Prof. V. Jana Sýkory.

1895.

Výbor dějin biblických se říšením ke katechesi.

§ 1.

Některé pokyny o vyučování bibl. dějpravě vůbec.

První vyučování náboženské děje se ve škole dle osnovy je nás
platně zcela správně na základě biblických dějin. To je podmínkou
dostatečnou, aby se vyučování tomu věnovala péče co největší.
Neboť běží tu o potřebný základ k dalšímu vzdělání nábožens-
kému. Itak podáváme dějiny biblické, uží katechetika.
Pomlčujíc tudíž o věci té to jen podotýkáme, že naprosto se
nesrovnáváme s oním způsobem, při němž katecheta na každou
skoro dlouhou větu vypravování své přemlouvá a se dotazuje.
Ruší tím celkový dojem, jehož tak velice vyžaduje moment pedago-
gický; přijde něco do paměti, ale do srdce nic.
Vypravuj tudíž děje biblické tak, abys v dětech dojem způsobil.
Udáv nejprve hlavní obsah či thema biblického děje, o němž
chceš jednati, vypravuj jasně, nárovně, pln přesvědčení a úcty
k náboženským pravdám, jež v události jsou obsaženy, vlastně
jsou-li to tajemství, vypravuj s citem a zájmem, aby děti
také viděly a spolei sačily události, jež se vypravují. Nepřeháněj,
však při tom, aby válnost věci netrpěla.
Děje příliš nedrob, nýbrž podávej vždy celek. I proto, je-li článek
krátký, vypravuj jej najednou celý; je-li delší, rozděl jej sice na
odstavce menší (dva neb tři) ale tak, aby každý z nich činil pro sebe

jistý celek neb alespoň byl přípravou k němu. (na př. při Jobovi, kde ohlásiv předmět, můžeš dříve vyliciti jeho bohatství a hned do paměti přivesti, než přistoupíš k vlastnímu ději.)

Každý článek, případně odstavec vypravuj z pravidla dvakrát, jednou obsérněji, s výkladem, který opatříš mezi text biblický tak, aby s ním činil jednu slitinu, po druhé krátce, bez výkladu. Na to vpravuj do paměti, dávaje otázky věcní tak, aby děti odpovídající k nim podaly článek celý. Jestliže jsi rozdělil článek v odstavce, natož podobně s odstavcem každým a shrn' je na konec v jeden celek (opakováním).

V první třídě spokoj se, když odpovídá k jednotlivým otázkám; ve vyšší třídě ved' je menáhla k tomu, by vypravovaly samy, ba již v 1. třídě v 2. běhu lze se o to pokusiti.

Vpraviv do paměti příběh, upozorni na pravdu věroučnou neb mravoučnou, jež v něm obsažena jest a připoj přiměřenou doložku mravní či aplikaci, pobádaje žáky, aby se jí řídili.

Na příklad stíj zde katechese o Kainovi a Abelovi pro 1. třídu. Dnes, m. d., budu vám vypravovati o dvou synech Adamových. Poslouchejte hezky, abyste si to dobře zapamatovaly. Adam a Eva měli několik dětí, měli syny a dcery.

Nejstarší syn jmenoval se Kain, jiný - mladší jmenoval se Abel; nejstarší Kain, mladší Abel. Jak jmenoval se syn nejstarší? Jak jmenoval se mladší? (Stej se několikrát, až si jména zapamatují.)

Kain neposlouchal rodičů, nerad se modlil, a dělal věci, které se nelíbily Pánu Bohu - on byl zlý. Abel, bratr jeho, modlil se rád a pěkně, poslouchal rodičů a dělal, o čem věděl, že se Pánu Bohu líbí - on byl hodný. Kain byl zlý, Abel byl hodný. Kain byl silnější, když vyrostl, pracoval na poli - oral, síl, svázal obilí domů - byl rolníkem. Abel pásal ovce - byl pastýřem. Kain byl rolníkem, Abel byl

pastýřem ovci. Jednou urodilo se Hainovi hodně obilí a Abelovi dostalo se hodně ovesek. Oba věděli, že to všechno mají od Pána Boha. I chtěli mu za to poděkovat. Slyšte, jak to učinili: Abel vzal několik kamenů a postavil je na sebe tak, že to vypadalo asi jako ten stůl (ukáž na kathedru), jen že to bylo z kamene; my říkáme, že postavil oltář. Abel tedy vystavěl z kamení oltář. Na ten oltář narovnal dříví - učinil z něho hranici. Potom vzal toho nejlepšího beránka, co měl, zabil ho a položil na oltář - na tu hranici dříví; na to pohlédl k nebi a modlil se: „Bože tys tak dobrý ke mně, Ty činiš mi tak mnoho dobrého; co mám, to všechno dal jsi mi Ty.“

A já Te mám za to velice rád, a rád bych Te také něco dal, abych ukáral, jak Te mám rád. Ale nemám nic lepšího, než tohoto beránka. O prosím Te, vezmi si ho ode mne.“ - Při tom stále hleděl k nebi a nikam se neohlídl. A právě se byl hodný, že tak pěkně se modlil a toho beránka rád podával, líbilo se to Pánu Bohu. On vzal si toho beránka. Tak se Abel modlil, najednou spadl oheň s nebe jako blesk, zapálil na oltáři a strávil, spálil i toho beránka.

Tak vzal si ho Pán Bůh a ukáral, že se mu, to od Abela líbilo. Když tedy Abel chtěl Pánu Bohu poděkovat, vystavěl z kamení oltář, položil na něj nejlepšího beránka a podal jej Pánu Bohu - prosil, aby si ho vzal. A poněvadž byl Abel hodný, líbil se dárek jeho Pánu Bohu. On si ho vzal. -

Co postavil Abel, když chtěl poděkovat Pánu Bohu? Z čeho vystavěl ten oltář? Co položil na něj? Komu podával toho beránka? Jak se to líbilo Pánu Bohu? Proč se mu to líbilo?

Slyšte nyní, jak to udělal Hain. On narovnal také kamení na sebe, vystavěl také oltář a položil na něj dárek. Nedal však na něj beránka, jako Abel, nýbrž obilí. On byl rolníkem; jemu se urodilo obilí, položil tedy na oltář obilí, to nejlepší

obilí, co měl. Přitom modlil se také k Pánu Bohu, aby si ten dárek vzal. Ale modlil se nepřekně, přece chtěl se na Abel, a ten dárek podával nerad. Proto nelíbil se Pánu Bohu dar jeho. Pán Bůh nemá rád lidi zlé, nemá rád, když si někdo modlí nepřekně, nerad. A právě proto, že Kain byl zlý, že nerad podával ten dárek a nepřekně se modlil, proto Pán Bůh nebral si daru jeho - on se mu nelíbil.

Kain tedy vystavěl také oltář z kamene a podával na něm Pánu Bohu dárek - obilí nejlepší, co měl. Ale Pánu Bohu nelíbil se dárek ten, nelíbil se mu proto, že byl Kain zlý a ten dárek nerad dával a nepřekně se modlil. Co také vystavěl Kain? Co položil na něj? Komu podával ten dárek? Tak se modlil při tom? Tak se líbil ten dárek Pánu Bohu? Proč se mu nelíbil? Ano.

Slyšeli jste, že Abel podával Pánu Bohu dárek, aby mu poděkoval a ukázal, že má Pána Boha rád. Poněvadž podával Pánu Bohu dar, říkáme, že obětoval - Abel obětoval.

Co dělal Abel? N. N. N. Ano. On obětoval. Říkáme, že obětoval, protože podával Pánu Bohu dar. Proč říkáme, že obětoval? N. N. Kain podával také Bohu dar, co tedy také činil? Ano obětoval, či podával Bohu obět. Co podával Bohu? Nyní povím vám to ještě jednou.

Adam a Eva měli několik synů a dcer. Nejstarší syn jmenoval se Kain, syn mladší jmenoval se Abel. Kain byl zlý, Abel hodný. Když dorostli, stal se Kain rolníkem, Abel byl pastýřem ovcí. Jednou chtěli Pánu Bohu poděkovat za to, že se jim hodně urodilo - Kain, že se urodilo hodně obilí, Abel za to, že se mu dostalo hodně ovčeka. Vystavěli tedy z kamene oltář a obětovali Pánu Bohu. Abel obětoval beránka, Kain obětoval obilí. Obět Abelova se líbila Pánu Bohu, protože byl hodný (podával ji rád) a překně se modlil při

ní; Kainova oběť nelíbila se Pánu Bohu a to proto, že byl zlí, (že podváděl ji nerad) a nepřekně se modlil.

Jak se jmenoval nejstarší syn Adama a Evy? Jak se jmenoval syn mladší? Jaký byl Kain? Jaký byl Abel? Čím byl Kain, když vyrostl? Čím byl Abel? Čeho urodilo se jednou mnoho Kainovi? Čeho Abelovi? Poněvadž věděli, že to mají od Pána Boha, co chtěli mu za to učiniti? Co obětoval Abel? Co obětoval Kain? Jak líbila se Bohu oběť Abelova? Proč se mu líbila? Jak se mu líbila oběť Kainova? Proč se mu nelíbila?

(Tak se potud, pokud většina dětí nebude sto, aby k daným otázkám správnou daly odpověď.)

Jak jste slyšely, m. d., Abelova oběť se líbila Pánu Bohu, proto: že byl hodný; Kainova se mu nelíbila, poněvadž byl zlí. Tak vůbec Pán Bůh má jen hodné rád, miluje je; zlí nemá rád, nemiluje jich. Jak má Pán Bůh v lásce hodné? Jak zlí? Koho má rád? Koho nemá rád? Dobře. Vy nejistě také chcete, aby vás měl Pán Bůh rád. Hledte tedy, abyste byly vždycky hodny, zejména modlete se vždycky rádi a překně, jak to činil Abel. Když budete hodny, bude vás mít Pán Bůh jistě rád.

Nyní vám povím, jak se zachoval Kain ke svému bratru Abelovi. Jak Kain věděl, že se oběť Abelova Pánu Bohu líbí, a oběť jeho že se mu nelíbí, nepřál to Abelovi, záviděl mu to. Nepřál - záviděl mu, že se oběť jeho Pánu Bohu líbí. I neměl ho potom už rád. Nemluvil s ním, mračil se na něho - měl na něj zlost, - on se na něj rozlobil, rozhněval. Rozhněval se a nepřál mu tak, že až tvář jeho opadla (narnač posuňkem). Pán Bůh napomenul ho, aby se nehněval a pravil: Proč jsi se tak rozhněval? Budeš-li hodný, budu tě mít tak rád, jako bratra tvého. Budeš-li však zlí, potrestám tě. Ale Kain neposlechl. Ba klobil se ještě víc, měl Abela tak nerad,

že se nemohl na něj ani podívat, a přál si, aby Abel nebyl ani na světě. I myslil na to, jak to udělat, aby Abel nebyl živ. A tu jednou přišel k Abelovi, usmíval se na něj, jakoby se už nehněval a řekl mu přátelsky: Pojď se mnou na pole. Abel myslil, že se Kain už nehněvá; a byl tomu velice rád. Šel tedy s ním na pole. Tu najednou se Kain zastavil, vytáhne klacek, jehož měl skrytý pod šatem a ude, že jím Abela prudce do hlavy. Zabil ho. Svěho bratra zabil. Jak hrůzný čin to udělal. O to byl nehodný bratr, nehodný syn. Ale také trest ho neminul. Povím vám hned, jak ho Bůh potrestal. Dříve však ještě jednou opakuji, co jsem vám nyní vypravoval: Kain - jak viděl, že se oběť Abelova Pánu Bohu líbí, a jeho ne, neptal to bratra svého a rozhněval se naň. Pán Bůh napomenul ho sice, pravil: Proč jsi se tak rozhněval? Budeš-li hodný, bude tě mít tak rád, jako bratra tvého; budeš-li však zlý, potrestám tě. Ale Kain neposlechl, slobil se ještě více a myslil na to, jak by se bratra zbavil. Jednou řekl k Abelovi na oko přátelsky: Pojď se mnou na pole. Abel šel, neboť nemyslel nic zlého. Ale když byli na poli, Kain udeřil bratra a zabil jej. Tak zléšil nesmiřně a byl také za to potrestán.

Jak se měl Kain k bratru, když věděl, že oběť Abelova Pánu Bohu se líbí a jeho ne? Proč se tak hněval? Kdo napomenul ho? Jak napomenul ho Bůh? Tak poslechl Kain? Co řekl jednou Abelovi? Jak mu to řekl? Kterak poslechl ho Abel? Co učinil Kain na poli? Ano. Povím vám nyní, jak ho Bůh potrestal?

Když Kain zabil Abela, řekl k němu Bůh: Kde jst Abel, bratr tvůj? Bůh věděl dobře, kde je Abel. On jst všudy a ví všechno, věděl tedy také kde je Abel, věděl též, co učinil Kain. Ale přece ptal se, kde je Abel. Ptal se proto, poněvadž chtěl, aby Kainovi bylo líto toho, co udělal. Kdyby mu toho bylo bývalo líto, kdyby byl Pán Boha prosil, byl by mu to odpustil. Ale Kainovi nebylo líto, že zabil Abela; on také neprosil Pána Boha, by mu odpustil,

nuž pak on byl ještě vzdorovitý, když se ho Pán Bůh reptal, kde je Abel, pravil vzdorovitě: Nevím, kde je; co pak já ho hlídám? Poněvadž tedy nebylo mu líto toho, co udělal, Pán Bůh potrestal ho; pravil: Že jsi to učinil, nebude ti země vydávati užitek, když ji budeš vrolávat. A ty budeš tulákem a poběhlíkem na zemi. Takový trest vyslovil Pán Bůh nad Kainem. A také se stalo, co Pán Bůh řekl; Bůh řekl, že země nebude mu vydávati úrody, a také vskutku od té doby nerostlo mu na poli skoro nic. Bůh řekl, že bude tulákem a poběhlíkem na zemi, a také to vše se stalo. On neměl tudíž nikde pokoje; když někde přišel a lehnul si, sotva usnul, již zdálo se mu, že Abel stojí před ním a horší. Vstal a běžel jinam; ale i tam, jak si lehnul a usnul, hned zas viděl Abela před sebou. Lehal se všude a bál se, že ho zabije - nikde tedy neměl pokoje - i toulal se a probíhal z místa na místo - byl tulákem a poběhlíkem. A co horší, jemu nebylo nikdy líto toho, co udělal, nepolepšil se nikdy a proto když umřel, přišel do pekla. Tam je nejvš nešťastný a bude tak požídat nešťastný. O jak je to zlé, když někdo hřeší a nechce se polepšit. Povím vám to ještě jednou.

Když Kain zabil Abela, řekl Bůh: Kde jest Abel, bratr tvůj? A Kain odpověděl vzdorovitě: Nevím, co pak já ho hlídám? A tu řekl Bůh: Co jsi učinil, hnev bratra tvého volá ke mně ze země. Že to učinil, nebude ti země vydávati užitek, a ty budeš tulákem a poběhlíkem na zemi.

Co řekl Bůh Kainovi, když zabil Abela? Co odpověděl Kain? Co řekl na to Bůh? (Co řekl, že nebude mu země vydávati? čím řekl, že bude?) Jaký užitek vydávala mu potom země? čím byl potom? Proč byl takovým tulákem? (čím neměl nikde?)

Slyšeli jste, jak nehodným bratrem Kain byl a jak ho za to Pán Bůh potrestal. Milé děti! Mnohý z vás má také doma bratra neb sestru, má snad i více bratrů neb sester.

II. Arch: Vých. bibl. dějin.

Někdy nemají se bratři a sestry rádi - nepřije jeden druhému, nedávají si. To nejsou hodní bratři a sestry. Nebudte takoví ni, koly; mějte každý rád své bratry, své sestry a přejte jedni druhým, co dostanete od rodičů. Ano mějte se i ve škole všichni rádi, nemadlávejte si, přejte, nedávejte jeden druhému.

Pozn. Ve druhé třídě upozornili na Kainovo rameno - jakožto děsný výraz v obličej - tak že z něho byl strach.

§. 2.

První hodiny náboženského vyučování v první třídě.

Dětko malé přichází do školy obvykle s jakousi ostýchaností a bádní, která překáží, aby neprozorovalo a následovalo náležitě, to, co se mu ve škole předkládá. Hled proto ráhy - již první hodinu působiti proti tomu a získati si jejich důvěru a lásku. Hled to učiniti tím spíše, poněvadž na prvních dojmech velmi mnoho záleží. Promluví k nim tedy v počátku několik slov přátelských, v nichž je upozorní na prospěch, jehož se jim dostane náboženskou školou. Řekni as toto: Milé děti, už jste tak velké, že můžete chodit do školy. To jest něco velmi radostného. Neboť tu ve škole uslyšíte velmi mnoho krásného. Vy naučíte se tu číst, psát a počítat; a to vše rájste bude vám dělati velikou radost. Ale vy naučíte se ještě více. Budu vám totiž vypravovati o tom největším a nejhodnějším Pánu - o Pánu Bohu, budu vám vypravovat, jak velice ten Pán - Pán Bůh všechny lidi i vás má rád, jak mnoho dobrého všem lidem učinil a ještě učiniti chce, povím vám též, co máme činiti, abychom se mu líbili a přišli k němu do nebe. O to se vám bude líbit velice; vy budete jistě pěkně poslouchat, pěkně sedět, a já vás za to budu mít hodně rád, - vy budete mítí rádi mne, já vás, a tak se budeme mítí všichni rádi, že ano?

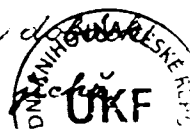
Přejdi na to již k věci. Pamatuj však, že děti malé jsou velmi těžké a nevydrží dlouho obyčejně při jednom předmětu, věchoť tedy není didaktický správně přecházeti rychle od předmětu k předmětu, práce v prvních as třech - pěti hodinách učiní výjimky a střídají předmět v dobách průměrných - cvičí ohvěli v děláni kříž, potom v modlitbě a potom (poslední as 4. hodinu vypravuj o Bohu: Začni asi takto:

O Pánu Bohu nejisté každý z vás slyšel; a nejen že slyšel, vy se k němu také modlíte. Jído pak z vás se modlívá? Co modlíváš se ty? O to je hezké, že se modlíváte. Jen tak číňte vždy dále. To se Pánu Bohu velice líbí. Když modlitbou však vždycky něco děláme, co pak? Ukaž, jak ty děláš kříž. Jak ty? O, to není správné, tak se kříž nedělá. - Ukaži nám, jak se má kříž dělati. -

Nakresli kříž na tabuli tak, aby mohly pozorovati taky tři ruky, dej si je nakresliti potom od dítěte. Udělej kříž sám na sobě, dej dělat několika dětkám jednomu po druhém, potom několika najednou, až konečně celé třídě, dbaje toho, aby správně a v čas říkaly slova příslušná. Pám dělej kříž levicí, když jsi obrácen k nim, a to pokud nemají roz. dílu mezi pravicí a levicí - as ve 3. hodinách.

Cvič potom v modlitbě Otčenáš. Umní-li již velká většina dětí modlitbu tu, odstraně toliko nevhodné přídavky (na př. buď všle Trá svatá, sv. Maria, maticko B. (m. matko B.). Jinak cvič na prvním jednu prosbu po druhé tím, že každou prosbu prověs nejprv sám asi dvakrát, potom dáš ji říkat dětkám, které už ji umějí, potom jiným, nejprve jednotlivcům, na to několika (as 2. lavicím) a konečně celé třídě najednou. Stejně pokračovati si, aby děti modlily se s náležitým přívukem a citem, učí katechetika.

[Když naučíš Otčenáš, cvič Zdravas, a když již obě dokonale znají, - as po 2-3. měsících - Anděle Boží - a jiné, pokud je osnova vyžaduje. Poněvadž tato práce více mechanická jest, jest lépe v pozdějších dobách věnovati tomu z pravidla poslední čtvrt hodiny, než první,

raději k vyučování dalšímu užiti jest.]

Na to vykládej o Bohu.

Vyjdi od představy pána (dle poměru místních ku př. při vojště) postupu ke králi, císaři a pověz: Jest ale ještě jeden mnohem větší pán - větší než všichni králové a císaři; pán tak veliký, že všem lidem mů, že poroučeti - je to Pán Bůh. On - Pán Bůh - je ten největší Pán. Kdo jest ten největší Pán? Co jest Pán Bůh? (Ten největší Pán.)

Ale Pán Bůh jest také ten nejhodnější Pán. On dělá dobře všem lidem, ba i všem zvířatům, i o ty se stará. Vaši rodiče - otec, matka - dělají vám také dobře; starají se o vás, dávají vám jíst, oděv a jiné věci potřebné. Ale žádný otec nemůže dělat svým dětkám tolik dobrého, co Bůh dělá všem lidem. Samy porádějí uslyšeli, jak mnoho dobrého nám činí. Bůh je tedy ten nejhodnější Pán; Jaký Pán je také Bůh? A. A. Ano.

A právě že je k nám tak hodný, že se o nás stará jako Otec, říká, me mu tě: Otče náš; Jak říkáme také Pánu Bohu?

Pán Bůh je nejhodnější Pán, stará se o všechny lidi víc, než otec se starat může o děti své; za to ovšem máme ho mítí rádi. To hleďte také vy, abyste měli Pána Boha hodně rádi. Tím pak ukážete, že máte Pána Boha rádi, když budete vždy hodni - hodni ve škole i doma. Neboť hodní lidé, vláště pak hodné děti líbí se Pánu Bohu velice. Kdo je ten největší Pán? Jaký Pán jest Bůh ještě? - Pozn. Dál sotva přijdeš za jednu hodinu; ani by nebylo radno jíti dál. Zbude-li času, ovč raději více v modlitbě.

Bůh všudy přítomný, vševědoucí.

Když jsem se vás byl předešle, pověděl jsem vám o jednom velikém pánu. O kterém Pánu říkal jsem vám? Kde pak je Pán Bůh? (Stejs se několika: kde ještě, kde ještě?... a když děti vyjmenují více míst - nebe, doma, v hostele... řekni: Ano: Pán Bůh je na nebi, ve vodě, je na řece, v hostele, ve škole, na kopci, ve vodě, ve sklepi - on je všude -

Pán Bůh je všude. Kde pak je Pán Bůh? N. N. N.
 (v 2.3. třídě upovorní: Ať jsme kdekoli, Bůh je s námi, netřeba se bát, jen když nemáme hrůchu.) Ale teď ať děláme kde cokoli, děláme to před Bohem, On svědkem našeho jednání. Co si nedovolíš před otcem, před velkým pánem, nedovol si tím méně před Bohem...)
 Když jste ve škole, tak víte, co se děje ve škole, když jste doma, víte, co se doma děje. Pán Bůh je však všude, on ví též všechno, co se kde děje. Ale více ještě, on ví též všechno, co se kdy stalo, ví, co se stalo včera, před rokem, před dávným a dávným časem, on ví také, co se stane zejtra, co se stane za týden, za rok a vůbec co se kdy stane. Ví tedy, co se kdy stalo, a ví, co se kdy stane. Ba Pán Bůh ví, i co si kdo myslí, jestli někdo myslí dobré věci, Pán Bůh to ví, myslí-li někdo něco i špatné, ví to také.
 Pán Bůh zná tedy všechno, on ví i to, co si myslíme. Mnoho-li zná Pán Bůh? Co ví také? N. N. Dobře si to promatujte, děti, Pán Bůh ví všechno, ví i, co děláme po taji, ví i, co si myslíme. Nedělejte tedy nikdy nic špatného, nemyslete nic ošklivého. Pán Bůh by to věděl. A to by vás neměl rád. Kde je Pán Bůh? Mnoho-li ví? Co ví také?

Bůh jest duch.

Pán Bůh jest všudy, jest také zde ve škole. A přece ho nevidíme. Povím vám, proč Pána Boha nevidíme. - Vy mne vidíte. proč? Já mám hlavu, prsa, ruce, nohy - mám tělo, a poněvadž mám tělo, proto mne vidíte. Já vás vidím také, proč? Vy máte také tělo, proto vás vidím. Pán Bůh však nemá hlavu, nemá ruku, nemá nohou. On nemá tělo a proto ho nevidíme. Pána Boha nevidíme proto, poněvadž nemá tělo. Proč nevidíme Pána Boha? Proč Bůh tedy nemá tělo? Co pak má? (Boue otáčka přechodná, na kterou se odpoví nečeka, jak patrně.) Hned vám to povím.

Kdybych vypravoval něco ptočku - vrabci, jak pak bude mi rozumět? Když však vypravuji něco vám, vy rozumíte. Že ano? Pták nerozumí - on nemá rozumu, vy rozumíte - máte rozum. Co máte, poněvadž rozumíte? Pták nerozumí - co nemá tedy? Pán Bůh rozumí - rozumí všemu, co má tedy? Ještě jeolnou, co má Pán Bůh? N. N. N.

Kdybych měl několik obrázků a ukázel je koni; který pak si vybere? Zajisté, vy byste si již vybrali či vyvolili některý. Kůň si nevybere, nevyvolí - on nedovede volit, by byste si vybrali, vy, volili, vy dovedete volit. Kůň nedovede volit - nemá vůli, vy dovedete volit - máte vůli. My všichni. Co máte vy, poněvadž dovedete volit? Kůň nedovede volit - co nemá tedy? Poněvadž dovedeme volit, máme vůli. Pán Bůh také volí - chce a sice volí, chce vždy to nejlepší, poněvadž volí, co má také Pán Bůh? N. N. N. Pán Bůh rozumí - co má? Pán Bůh volí, co má proto? Co nemá Pán Bůh? Dobře. Pán Bůh má tedy rozum a vůli a nemá žádného těla. Co má Pán Bůh? N. N. Co nemá Pán Bůh? A poněvadž Pán Bůh má rozum a vůli a nemá těla, říkáme, že Pán Bůh je duch. Co je Pán Bůh? N. N. N. Proč říkáme, že je duch? (Protože co má? - a co že nemá?)

Vy rozumíte sice, když se vám něco vypravuje. Ale mnohým věcem nerozumíte, a nebudete jim rozuměti, dokud nebudete velicí. Ale ani velicí a učené lidé nerozumějí všemu; a musejí se dlouho učit, než některým věcem porozumějí; ale Pán Bůh rozumí všemu - rozumí všemu co nejlepší a nemusí se teprve učit - on má tedy ten nejlepší rozum. Jaký rozum má Pán Bůh? N. N. Člověk volí kolikrát něco špatného; kolikrát něco chce, volí a nemůže toho dosáhnout, nemůže to udělat. Ale Pán Bůh volí vždy jen, co je dobré, ano on volí vždy jen, to, co je nejlepší a co chce, takže může udělat. On volí vždy to nejlepší - má tedy tu nejlepší vůli. Jakou vůli má Pán Bůh? Jakou? N. N.

Jaký má rozum? Jakou má vůli? Ano. A, poněvadž Pán Bůh má nejlepší rozum a nejlepší vůli a nemá těla, říkáme, že to jest ten nejlepší či nejdokonalejší duch. Pán Bůh je nejdokonalejší duch. (Z počátku můžeme přestat na výrazu nejlepší.) Jaký duch je Pán Bůh? Proč říkáme, že jest duch? Jaký má rozum? Jakou má vůli? Jaký duch je Pán Bůh, protože má nejlepší rozum a nejlepší vůli? Kde je Pán Bůh? Mnoho-li ví?

Bůh je věčný.

Povím nyní, jak dlouho jest Pán Bůh. Před několika (7-8) roky nebyl z vás nikdo na světě. Rodiče vaši nebyli tu také před jistým časem. Ano byl čas, kdy nebylo žádných lidí, žádných zvířat, žádných stromů a rostlin. Byl čas, kdy nebyla ani země, ani slunce, ani měsíce, ani hvězdy - ano před dávným, dávným časem nebylo žádného nebe, žádné země, nebylo tu nic, jen Pán Bůh zde byl. Pán Bůh byl tedy vždycky. Jak dlouho je Pán Bůh? ...

Vaši rodiče jednou zemrou, my všichni také zemřeme, a ti lidé, co budou po nás, zemrou také. Pán Bůh však nezemře nikdy - On bude pořád vždycky. On tedy byl vždycky a bude vždycky. Jak dlouho bude Pán Bůh? Jak dlouho je již? A poněvadž Pán Bůh vždycky byl a vždycky bude, říkáme, že je věčný. Jaký je Pán Bůh? Jaký? N. N. N. Ano, je věčný, poněvadž vždycky byl a vždycky bude. Proč říkáme, že je Pán Bůh věčný? N. N. (To je dobře pro nás, že Pán Bůh je věčný - neboť jme jisti, že vždycky se bude stvořit o nás.)

Jest pak jenom jeden Pán Bůh, Kolik je Pánů Bohů? Ale v Bohu jsou tři osoby, jsou tři božské osoby. Kolik je osob Božských? Kolik je Bohů? Kolik je osob božských? První osoba božská jmenuje se Bůh Otec. Druhá osoba jmenuje se Bůh Syn. Jak se jmenuje osoba první? Jak jmenuje se druhá? Třetí jmenuje se Duch svatý. Jak jmenuje se 3. božská osoba? Jak první? Jak druhá? Jak třetí? Jak jmenují se ty tři božské osoby? Vy také víte již, že ty tři božské osoby, někdy jmenujeme - Kdo ví, kdy jmenujeme všechny

trí božské osoby? Kterou osobu jmenujeme, když děláme kříž na čele? Kterou jmenujeme, když děláme kříž na ústech? - na prsou? Kolik je tedy božských osob? Kolik je Bohů? Co je Bůh? Proč říkáme, že je duch? Kde je Bůh? Mnoho-li ví Bůh? Jak dlouho je Bůh? Jaký je Bůh proto, poněvadž byl vědycky a buď vědy? AB: Ostatní vlastnosti božské ponechej až příležitostně

Stvoření světa..

Jak jsem již pravil, před dávným, dávným časem nebylo řádných lidí, řádných, nebylo ani země ani nebe, nebylo tu nic, jen - Pán Bůh byl. A tu Pán Bůh chtěl, aby tu byly také jiné věci či jiné bytosti. Udělal tedy slunce, měsíc, hvězdy, udělal zemi, a všechno, co je na zemi. Kdo udělal slunce a měsíc a hvězdy i zemi? Slunce, měsíc, hvězdy, zemi - zkrátka nebe a zemi a všechno, co je na nebi i na zemi, jmenujeme zkrátka svět. Jak jmenujeme to? Čemu říkáme svět? Ten svět nebyl tu vědycky - kdo udělal ten svět? Když chce truhlář dělati stůl, musí mít k tomu pakna. Dělá stůl z pakna. Svádlena šije košili z plátna neb z bavlny... Řemeslník tedy musí mít látku, aby mohl z ní něco udělat. Ale když Pán Bůh dělal svět, neměl k tomu žádné látky - neměl hlíny, neměl pakna... neměl látky žádné - neměl k tomu nic. On udělal ten svět z ničeho. Z čeho udělal Pán Bůh svět? I když truhlář má pakna, nemůže ještě dělat stůl. Co musí ještě mít k tomu? Co musí mít krejčí, aby mohl šít? Řemeslník musí tedy mít také nástroj, aby mohl z látky něco udělat. Ale Pán Bůh neměl žádného nástroje, když dělal svět. Neměl ani nástroj, ani látky. On si jen pomyslel, jen chtěl, aby ten svět byl, a již byl. On tedy udělal svět pouhým slovem - pouze tím, že chtěl, aby byl. Kterak udělal Pán Bůh svět? Z čeho udělal ho? Ano. Pán Bůh udělal ten svět z ničeho tím, že chtěl, aby byl (pouhým slovem), proto říkáme, že ten svět stvořil. Jak to říkáme? N. N.

Ríkáme, že Bůh ten svět stvořil, poněvadž jej uctíval a ničeho
pouze tím, že chtěl (pouhým slovem.) Proč říkáme, že Bůh svět stvo-
řil? Hle když člověk něco chce vykonat, musí se namáhat mnoh-
dy, musí pracovat dlouho, pracovat až se potí, a přece jen malá je
ta věc, kterou provede. A Pán Bůh takové nesmírné dílo vyko-
nal bez všeho namáhání - jen chtěl, a už to bylo.

To je mocný Pán! On jen chce a již stane se, co chce. Může tedy
učiniti všechno, co chce. Mnoho-li může učiniti Pán Bůh? A
poněvadž může učiniti všechno, co chce, říkáme, že je všemohoucí?
vše může - je tedy všemohoucí. Jaký je Pán Bůh? Proč říkáme,
že jist všemohoucí? (Ve 3. třídě přidej: všechno může, co chce, hřích ne-
může učinit, poněvadž ho nechce. A nechce ho proto, poněvadž jest nej-
vyšší svatý.) Ten svět neučinil však Bůh najednou, nýbrž na několik
krát - stvořil jej totiž v šesti dnech či v šesti dobách. Nejprve učinil svět,
tlo. Pomyslel si totiž, chtěl: Buď světlo! a jak si to pomyslel, jak to
chtěl, již bylo světlo. Co stvořil Pán Bůh nejprve? Jakak učinil je?
(Narovač na tabuli papísky světlé.)

Potom (druhého dne) stvořil oblohu, t. j. to modré, co vidíme nad sebou,
když je pěkně. Je to vzduch, který dýcháme do sebe. On vypadá a dle-
ce modrý, a my říkáme tomu obloha. Ten vzduch tedy, či oblohu stvo-
řil Pán Bůh dne druhého. Také jen si pomyslel, jen chtěl: Buď obloha!
a již byla obloha - byl vzduch. Co stvořil Pán Bůh v době druhé?
Jakak učinil oblohu? Co stvořil nejprve? Co potom? (. Narovač v dvou-
hém sloupci oblohu ~).

Potom (třetího dne) oddělil Pán Bůh vody od pevné půdy. Dosavad
totiž byla celá země obklopena vodou. Nikde nebylo vidět nic jině-
ho než vodu. A tu chtěl či řekl Bůh: Shromážděte se vody v místo
jedno, a ukaž se sucho. A jak to chtěl, stalo se. Vody oddělily se od
pevné půdy, shromáždily se v místo jedno a ukázalo se sucho. Kde
byly shromážděny vody, to nazval moře, kde pak bylo sucho, to

Arch: III. Výkladu dějin bibl.

narval řemí. Třetího dne tedy oddělil Pán Bůh vody od pevné půdy, a kde byly vody, to narval moře; kde bylo sucho, to narval řemí. Co učinil Pán Bůh třetího dne? Jak narval to místo, kde byly vody, shromážděny? Jak narval místo suché? (Přij se několikrát; Dobře. Však ještě něco učinil, té doby, totiž to, co roste na polích a v zahradách - byliny, křoviny (keře) a ovocné stromy. Kdo zná nějaké byliny? Kdo zná nějaký keř? Kdo zná nějaké ovocné stromy? (Po případě jmenuj sám některé, o nichž víš, že dětem známé jsou.) Ano. Ty tedy stvořil dne třetího. Když totiž ukázalo se sucho, pomyslel si a chtěl: Ať vyrostou ze řemí byliny, křoviny a ovocné stromy. A jak to chtěl, hned se stalo. Vyrostly byliny, křoviny i ovocné stromy. Co stvořil Pán Bůh také třetího dne? N. N. Co stvořil nejprve? Co potom? Co oddělil třetího dne od pevné půdy? Jak narval to místo, kde shromáždily se vody? Jak narval onísto suché? Co dal do té suché řemí?

Co chtěl, aby vyrostlo na té suché řemí? (Nakresť case na tabuli moře, suchou řemí a na ní rostliny.) Na to (čtvrté doby) stvořil Pán Bůh slunce, měsíce a hvězdy a poručil, aby slunce svítilo ve dne, měsíc pak a hvězdy nocí. Co stvořil Pán Bůh čtvrtého dne? N. N. Co poručil? (Nakresť ve 4. sloupci!)

Potom (pátého dne) stvořil ryby ve vodách a ptáky v povětří. Co stvořil potom Pán Bůh? N. N. (Nakresť!)

Na to (šestého dne) stvořil zvířata čtvernohá. Kdo zná nějaká zvířata štvornohá? To stvořil Pán Bůh šestého dne. Co stvořil Pán Bůh dne šestého? Naposledy - ještě dne šestého - stvořil Pán Bůh člověka. Kde, jak jej učinil, to vám povím budoucně. Nyní se zeptám ještě, abych věděl, jak jste si pamatovali, co jsem vám dnes vypravoval. Kdo stvořil tento svět? Proč říkáme, že je Pán Bůh stvořil? Co učinil nejprve? Co potom? Co potom? Koho stvořil naposledy?

(V první třídě postavi si, vyloží-li se, že Bůh nejprve učinil světlo, potom oblohu, potom ostatní věci ve světě, až naposled stvořil člověka. Lípe jest však, když vyloží všechny dny stvořitelské, po-

každěmu hned se dotazuje, ale na konec opakuje celek spokojí se, když dítě povědí, co stvořil nejprve, co potom, koho naprosto.

Ve 2. třídě počínají si podobně, ale řádej, aby děti přesně vytkly, v kolik dobaích a co v které době Bůh stvořil? Jáim však slova, tvůr, či prověr ole knihy, na tabuli pak nakresli, nýbrž napiš jednotlivé věci - světlo (obloha) a. l. d. A na konec cvič ji, aby odčítaly vše, co který den stvořil tím, že v počátku nechal je dívat se na tabuli, potom rmenáhla umarujes, až rústanou jen písmeny počáteční a konečně místo prádne, a děti již v paměti říkají. Ve 2. třídě, kde mluvíš také o tom, kterak Bůh sedmého dne odpočinul či pře, stal tvořit nové druhy, upozorni též (když pokračo celý článek, o, téžkami jej opakuješ a do paměti vpravuješ), že Bůh mohl uámiti ten svět najednou, ovšak nečinil tak, poněvadž nechtěl, a nechtěl proto, poněvadž stvořením světa v 6. dobaích chtěl uhárat, že jako On v 6. dobaích či dnech stvořil svět a sedmého dne odpočinul, tak i lidé mají 6. dní pracovat a sedmého dne od práce odpočívati. Ve třetí třídě (při 1. článku věry o stvoření světa) vylož, co rozumí se dnem stvořitelským a co božským od práce odpočínutím.) Žptáš se: V kolik dnech Pán Bůh stvořil svět? a vyložíš: Tím dnem nerozu, mí se doba 24. hodinová, jako obyčejně tím slovem den rozumíme. Nikoli. Bůh nepotřeboval ovšem ke stvoření každé věci více než oka, mžiku. Jen si přomyslel: Bud' světlo a již bylo. A podobně i při o, statních věcech. Avšak když stvořil světlo, nepřistoupil hned k tomu, aby stvořil oblohu, nýbrž udržoval, zachovával to světlo, které stvo, řil a nechal je působiti tou silou, kterou mu dal, a teprve po delším čase - my nevíme jak dlouhém - stvořil oblohu. Ta byla zase hned, jak chtěl, aby byla, ale když stvořil ji, zase neoddelil hned vody od země, nýbrž až po nějakém čase delším. A tak, vi, beo každou věc stvořil Pán Bůh okamžikem, ale když stvořil ji, nepřistoupil hned k tomu, aby stvořil věc novou, nýbrž udržoval ty věci, které již stvořil, aby nerahynuly a nechal je působiti

tími silami, které jim dal a teprve po nějakém čase stvořil novou věc novou. Kolik času uplynulo od stvoření věci jedné do stvoření věci druhé - od stvoření světa do stvoření oblohy, to nevíme, možná že uplynulo mnoho tisíc roků. Ale to nevíme. To jen je jisté, že od stvoření Adama uplynulo o něco více než asi 6000-8000 roků. Každou však tu dobu, která uplynula od stvoření věci jedné do stvoření druhé, jmenujeme dnem stvořitelským, a poněvadž Pán Bůh v šesti takových dobách ten svět stvořil, říkáme, (ve vyšších třídách: praví písmo sv.), že Bůh ten svět stvořil v šesti dnech. Stvořil jej tedy v 6. dnech či v 6. dobách, nevíme, jak velkých. V kolika dnech stvořil Bůh ten svět? Jak byl takový ten den dlouhý? (Nevíme.) Kolik času však potřeboval Bůh ke stvoření každé věci? -

Seznam dne odpočinul Pán Bůh, ne že byl unaven - Pán Bůh neumaví se nikdy, i kdyby ještě tisíce takových světů stvořil, jak učinil. Ale on odpočinul, aby, jak jsem již řekl, ukázal, že i my máme 7. dne odpočívati od práce a starati se zvláště o spasení duše své. Tím sedmým dnem roumní se doba od stvoření prvních lidí do konce světa. Nyní tedy jest sedmý den stvořitelský, v něm Pán Bůh odpočívá t. j. on nechal a nemůže zacházeti, avšak On netvoří žádných druhů nových - netvoří takových věcí, aby tu takových již nebylo. (Na poli roste každý rok obilí, ale obilí bylo již tu...). A právě že Bůh netvoří žádných druhů nových (žádných věcí, aby tu takových již nebylo,) a že pouze to, říkáme, že odpočinul. Ale jak jsem již řekl, On nechal, nýbrž zachovává a spravuje vše, co to, co stvořil, jak ještě vám vyložím. (Potřeba pouze říci věci ty, to a netřeba dotazováním upravovati je do paměti.)

Tento výklad stvořitelského dne postačí i na středních školách, u. porovná se jím, že církev o věci této se nevyjádřila a tento výklad nijak není v odporu s tím, co věda učí o stvoření světa. Spolu vším v základních rysech pově, co věda stanoví o stvoření světa.

Může však v textě a na učitelském ústavě připojit výklad ještě jiný. Ať takto: do tím dnem (stvořitelohým) rozuměti se má, není, ale, la jisto, poněvadž v písmě sv. to řečím nestojl a církev nevypravila se o tom. Výkladatelé písmen sv. pak nejsou všichni v té věci stejní, ho mínění. Byli někteří, kteří brali ten výrok v obyčejném smysl, tvrdíce, že Bůh ten svět stvořil v 6. dnech 24. hodinných. Avšak ten, to výklad rájstí není správný, poněvadž se s ním věda neshoduje. Jiní rozumějí mu dobu neurčitě velkou, tvrdíce... atd. jako svichu. Kterak srovnává se tento výklad s vědou? Také není na odpor písmu sv. Neboť v písmě sv. přichází častěji slovo „den“ ve vý. znamu „doba“ doba neurčitě velká.

Když tedy někdo učí tento výklad za správný, má úplně vol. no přidržeti se ho, poněvadž jednak církev nevypravila se o tom, jednak výklad ten ani písmu sv. ani vědě není na odpor. A také vskutku za naší doby drží se ho skoro všichni. Ale jsou ně. kteří, kteří vykládají ještě jinak. Pravi, že Mojšes, který stvoření světa vypravil, slovem „den“ rozuměl vskutku den přirozený či dobu 24hodinnou, že však nevěděl toho výrazu historicky nýbrž obratně t. j. on nechtěl říci, že ten svět byl stvořen v 6. dnech přiro. zených, nýbrž se pod obrazem jednoho týdne chtěl znázorniti pra. vdu, že ten svět nestvořil Bůh najednou, nýbrž v několika dobách po sobě jdoucích. Obrazu pak jednoho týdne proto se užil, aby tak zároveň Židům připomenul a na. rdeci vložil přikázání, že mají 6. dní pracovat a sedmého dne od práce odpočívat. Kterak tento výklad srovnává se s písmem sv.? Kterak s vědou? Jeť tedy také přípustný. Ostatně co do věci nelíší se mnoho od sebe. Neboť dle jednoho i druhého výkladu nestvořil Bůh svět najednou, ný. brž v několika dobách po sobě jdoucích. - Když však srovnává se s vědou něco, upozorní, že nejen vědy bere všeho přigímati za pra. vdu to, co věda stanoví. Neboť mnohdy vyslává se za pravdu vě. lecký zjištění, co je pouhou domněnkou, ne-li vůbec tlachem.

Rozhodně však nedovoleno jest přidržeti se jí tam, kde je zřejmé v odporu se článkem víry.

§. 3.

Stvoření andělů.

Ještě než Bůh stvořil prvního člověka, stvořil anděly. Andělé nemají žádného těla. Oni se sice malují, jakoby měli tělo neb hlavu neb křídla. Ale to se jen tak maluje, abychom tím spíše na ně pamatovali, ale oni nemají hlavy, nemají křidel, nemají těla žádného. Lého (co) nemají andělé? Avšak andělé rozumějí - a to velmi mnoho. Co mají, poněvadž rozumějí? N. N. Co nemají andělé? Co má? Andělé však také volí či chtějí. Poněvadž volí, co mají? Andělé tedy mají rozum a vůli a nemají těla. Co mají andělé? Co nemají? Proč říkáme, že mají rozum? Proč říkáme, že mají vůli? Poněvadž andělé mají rozum a vůli a nemají těla, jsou duchové - každý anděl je duch. Co jsou andělé? Proč říkáme, že andělé jsou duchové? Kdo je také duch? Proč je Pán Bůh také duch? Andělé rozumějí - my rozumíme také. Ale andělé rozumějí, vídají více nežli my, mají tedy lepší rozum než my máme. Ale oni nerozumějí tolik, co Pán Bůh, mají tedy menší rozum než Pán Bůh. Kdo má lepší rozum, Pán Bůh nebo andělé? Kdo má lepší rozum, andělé nebo my? - Andělé volí, my také volíme. Ale my volíme také někdy takové věci, které nejsou dobré, ale andělé volí vždy jen to, co dobré jest. Oni také mohou více učinit než my, Oni tedy mají také lepší vůli než my. Avšak oni nevolí vždy to nejlepší a nemohou vykonat všechno, co chtějí, mají tedy vůli méně dobrou než Pán Bůh. Neboť Bůh chce vždycky jen to nejlepší a může vykonat všechno, co chce. Kdo tedy má lepší vůli, Pán Bůh nebo andělé? Kdo má lepší vůli, andělé nebo my? Ano. Andělé tedy mají lepší rozum a vůli než my, ale méně dokonalý, méně dobrý než Bůh. -

Ještě jednou: Koho stvořil Pán Bůh ještě dříve než stvořil člověka? Jsou andělé? Proč říkáme, že andělé jsou duchové? (Co mají? Co nemají? Co dělají rozumem? Co dělají vůlí? Jdeme má lepší rozum, Pán Bůh nebo andělé?... Ve 3. třídě vyjmenuj více činnosti rozumu a vůle: rozumem rozumíme, rozumnáváme, porovnáváme... vůlí volíme, chceme, vybíráme...)

Andělé stvořil Pán Bůh mnoho, velmi mnoho, a chtěl, aby ho měli rádi, aby ho poslouchali a aby přišli do nebe. K tomu právě stvořil je. K tomu tedy stvořil Pán Bůh anděly, aby ho měli rádi, aby ho poslouchali a přišli do nebe. K čemu stvořil Pán Bůh anděly? Z počátku byli všichni hodní. Všichni Pána Boha měli rádi, všichni poslouchali ho - byli hodní. Beději však myslili někteří z nich příliš mnoho o sobě, myslili, že jsou takovými pány, že nemusí ani Boha ctít a poslouchat.

Tak se stali zlými. Ale Pán Bůh nemá rád zlého. Proto nemohl těch andělů zlých u sebe v nebi, nejvíce dal je do pekla. Tam vede se jim zle, velmi zle, a co je nejhorší, oni se nedostanou nikdy do nebe a nikdy se jim nepovede lépe. Tak potrestal je Pán Bůh za to, že se stali zlými. Povím vám to ještě jednou.

Andělé stvořil Pán Bůh mnoho. Tě všichni byli z počátku hodní a dobří. Potom však někteří z nich mysleli o sobě příliš mnoho a stali se zlými. Proto dal je Pán Bůh do pekla, kde vede se jim velmi zle a nikdy do nebe nepřejdou. Jací byli všichni andělé, když je Pán Bůh stvořil? Jak mysleli potom někteří o sobě? Jakými se stali? Kam dal je Bůh proto? Jak vede se jim tam? Kdy dostanou se z pekla do nebe? Tyto anděly zlé jmenujeme ďáblů, každý z nich je ďábel, všichni jsou ďáblů. Jak jmenujeme anděly zlé? Co je každý z nich?

(V třídě druhé můžeme takto asi vyložit pád andělů zlých:

Někteří andělé mysleli o sobě příliš mnoho, mnohem více než

byli; proto říkáme, že se stali pyšnými. Kdo o sobě myslí příliš mnoho, kdo myslí o sobě víc než je - ten je pyšný. Andělé xli' myslili o sobě příliš mnoho, byli tedy pyšní - byla při nich pycha - dopustili se pychy. Taci' byli andělé xli'? Proč říkáme, že byli pyšní? A právě že byli pyšní, proto dal je Pán Bůh do pekla. Pánu Bohu nelíbí se ten, kdo je pyšný. Tak velice tedy třeba mít se na pozor, aby člověk nemyslel o sobě příliš mnoho, ... aby nebyl pyšný...). Ty anděly, kteří zůstali hodnými, vzal Pán Bůh k sobě do nebe. Tam vede se jim velice dobře, tak dobře, že to nelze ani vyprávět. O co nejčastěji, oni tam budou pořád. Že to, že zůstali hodnými, budou pořád v nebi nevyjádřeně šťastni. Kam dal Pán Bůh anděly dobré? Jak vede se jim tam? Jak dlouho budou v nebi? (Vidíte, jak je dobře být hodným. Kdo je a zůstane hodným, toho vezme Pán Bůh jednou do nebe, a tam bude nesmírně šťasten.) Andělé dobří mají lidi rádi, jmenovitě mají rádi lidi hodné a děti malé, oni přejí si, abyšom přišli do nebe, a proto prosí za nás u Boha, chrání a opatrují nás, aby se nám nic zlého nestalo. A právě že nás chrání a opatrují, jakoby měli stráž nad námi, říkáme jim andělé strážní - každý z nich jest anděl strážný neb anděl strážce. Anděle dobré jmenujeme tedy „andělé strážní“. Ti mají nás rádi, prosí za nás Boha, opatrují nás a mají nás k dobrému. Jak jmenujeme anděly dobré? Jak mají nás (rádi)? Co činí za nás u Boha? Co činí nám? K čemu nás mají? (Vypravuj nějaký příklad, jak chrání na těle...) To jest ovšem velmi dobré pro nás, že chrání nás... za to máme je mít také rádi. - A aby tím spíše chránili nás, máme je za to prosit, máme se k nim modlit. Možná, že již mnohý z vás umí modlitbu k Andělu strážci. Kdo u, mí ji? Kdy však ji všichni uměli, budou vás již jistě. Zopakuj: Koho stvořil P. B., než stvořil člověka? Co jsou andělé? a. z. d.

Mluvě o ďáblech, uprosim znovu, že nemají těla, rohu, ohoni, že se jim tak

někdy malují - ale oni toho nemají, jsou duchové, ale duchové plí.

§. 4.

Stvoření prvního člověka. Ráj. Stvoření Evy.

Ode koho jest tento svět? Z čeho udělal jej Pán Bůh? ... Koho udělal naposled? Nyní vám povím, kterak Bůh stvořil prvního člověka. Když chtěl Pán stvořit člověka, vzal nejprve hlínu a udělal z ní tělo.

Udělal hlavu, prsa, ruce, nohy - udělal tělo. Ale on nemusel teprv ty části hotovit a skládat dohromady, nikoliv; On si jen pomyslel, jen chtěl: Buď z hlíny tělo! A jak si to pomyslel, jak to chtěl, již tělo bylo. Ale to tělo bylo neživé. Vypadalo jako hlíněný pomník. Mělo oči a nevidělo, mělo uši a neslyšelo, mělo ruce, nohy, a nehmatalo, nechodilo, bylo neživé. Tu Pán Bůh stvořil duši z ničeho, pomyslel si: Buď duše z ničeho! a již duše byla. A tu duši dal do toho těla - my říkáme, že ji tam vdechnul. Ale, On nemusel teprv foukat ji do těla, nikoli, nýbrž jen si pomyslel, jen chtěl: Buď duše v těle! a již byla v něm. A tomu říkáme, že vdechnul duši do těla. A jak tu duši do těla dal, vdechnul - již bylo tělo živé - již vidělo, slyšelo, mluvilo, hmatalo, chodilo - bylo živé, byl to první člověk na světě. Pán Bůh tedy stvořil prvního člověka tím, že učinil z hlíny tělo a vdechnul do něho duši - z hlíny učinil tělo a do něho vdechnul duši. Kterak učinil Pán Bůh prvního člověka? Z čeho učinil tělo? Kterak udělal je? Také bylo to tělo, když je Pán Bůh stvořil? Co dal do něho? Z čeho učinil tu duši? Kterak vdechnul ji do těla? Také bylo to tělo hned, jak do něho vdechnul duši? Ten první člověk jmenoval se Adam, - A - dam. Jak se jmenoval první člověk? Kterak stvořil ho Pán Bůh?

Adam měl tedy tělo a duši. Byl tedy ze dvou částí: hlavních, byl z těla a z duše. Z kolika částí byl Adam? Z kterých částí byl? A tak každý člověk má tělo a duši. Já jsem člověk - mám tělo a duši. Ty máš také tělo a duši, jsi také člověk. Každý z nás má tělo a duch: IV. výkl. bibl. dějin.

duši, každý z nás je tedy člověk. Co je každý z nás? Proč? N. má tělo a duši, co jest? Jest N. také člověk? Proč? Omo. Co nemá tělo a duše, to není člověk. Kůň má jen tělo a nemá duše. Kůň tedy není člověk. Anděl nemá tělo, má jen duši, není to tedy člověk, nýbrž duch. Co má každý člověk?

Když Pán Bůh stvořil tělo Adamovo, bylo neživé. Jakým bylo hned, jak dal do něho duši. Pokud tedy duše v těle nebylo, tělo bylo neživé, jakmile však duše přišla do těla, již bylo živé. A tak je i u nás. Pokud je duše v našem těle, jme živí; jednou však duše z těla vyjde, a tu již nebudeme živí nýbrž mrtví. Když tedy vyjde duše z těla, člověk umře, je mrtvý. Co stane se s člověkem, když vyjde duše z těla jeho? Kdy říkáme, že člověk umře?

Když člověk umře, je tělo jeho mrtvé, a dají je do hrobu. Ale duše žije dál. Ona neumře nikdy, nikdy nepřijde na ni smrt? A poněvadž nikdy neumře, říkáme, že jest nesmrtelná - nepřijde na ni smrt, jest nesmrtelná. Jaká jest duše? N. N. Proč říkáme, že duše je nesmrtelná?

Jak víte, člověk rozumí, co má tedy? Ale ten rozum nepatří tělu, nýbrž duši naší. Neboť duše rozumí, tělo nic nerozumí. Nemá tedy tělo rozum, nýbrž duše má rozum. Kdo má rozum z nás, duše nebo tělo? N. N. - My také volíme, vybíráme. Poněvadž volíme, co máme? Ale ta vůle také nepatří tělu, nýbrž duši. Neboť duše volí, ne tělo. Nemá tedy vůli, tělo, nýbrž duše má vůli. Kdo má vůli, duše nebo tělo? Duše má tedy i rozum i vůli. Co má duše? Co děláme rozumem, co děláme vůlí?

Duše má tedy rozum a vůli; ale tělo nemá. Ona jest sice v našem těle, ale sama tělo nemá. A poněvadž nemá tělo, nevidíme ji. Co nemá duše? Co má? Kdo, také má rozum i vůli a nemá tělo?

Proč nevidíme duši? Z kterých částí je každý člověk? Kdy umře duše? Jaká jest proto, že nikdy neumře? Co nemá duše? Co má?

Když člověk umře, duše přijde k Bohu. Byl-li člověk hodný, nechá Bůh tu duši u sebe v nebi, dá ji, tam buď hned, aneb ra

nějaký čas; byl - li zlý, dá Pán Bůh duši jeho do pekla. Kam přijde duše člověka hodného po smrti? Kam přijde duše, byl - li člověk zlý?

V nebi je nesmírně dobře. Tam mají přemnoho radosti. A rádi přejete si, abyste se tam jednou dostali; buďte tedy vždycky hodni, aby vás měl Pán Bůh rád; pak jistě vezme vás jednou k sobě. Opakuj: Kterak stvořil Pán Bůh Adama? atd. .

Ráj.

Jak jmenoval se první člověk? Kterak stvořil jej Pán Bůh? Z čeho stvořil tělo? Kterak to učinil? Jaké bylo to tělo, když je stvořil? Co dal do něho? Z čeho učinil duši? Jakým bylo hned to tělo, jak dal duši do něho? Když Pán Bůh Adama stvořil, učinil pro něho krásnou zahradu. Zahrada ta byla velmi velká, člověk musel jít několik dní, než přišel od jednoho konce ke druhému. A byla překrásná. Byly v ní byliny, keře, stromy, zvířata přemnohá. Květiny vydávaly libeznou vůni, ptáci pěkně zpívali, a všechna zvířata byla zcela krotká jako psi. Také se tam vše darilo a hojnost bylo všeho, čeho třeba, aby se člověk vedlo dobře. Ta zahrada krásná jmenovala se ráj. A do té dal Pán Bůh Adama. Dal ho tedy do ráje. V ráji pak ukazoval mu byliny, keře i stromy, a Adam dával jim jména. Potom přivedl k němu zvířata a i těm dal Adam jména. Kam dal Pán Bůh prvního člověka? Co to byl, ráj? Co bylo v něm? Co ukazoval mu tam? Co dával jim Adam? Co přivedl k němu? Co dával jim také Adam?

Adam byl v ráji nesmírně šťasten. Byloť všechno kolem něho tak krásné, země úrodná, a zvířata všechna blížila se k němu a líbala se jako psi ku pánu svému. Z toho všeho měl Adam nesmírnou radost. A co zvláště činilo ho šťastným, bylo, že Bůh sám se mu ukazoval, s ním mluvil a ho poučoval.

Když vy máte radost z něčeho, co pak as děláte? Také však rádi povídáte o tom matince nebo tatínkovi, vypravujete jim,

co se vám tak líbí a co vám takovou radost činí. Adam měl také radost velkou ze všeho, co viděl a co měl. A rád by byl také někomu pověděl, jakou má radost a co ho tak těší. Ale on neměl nikoho, komu by to pověděl. Nebylo žádného jiného člověka na světě. On byl sám. A to nebylo dobře pro něho. Ono se mu stý. skalo. A Pán Bůh to věděl. On ví všechno, věděl i to, že není dobře, aby Adam byl sám. Usmínil si tedy, že stvoří ženu podobnou jemu, a ta aby žila s Adamem. Povím vám nyní, jak ji stvořil. Nejprve seslal na Adama tvrdý spánek, učinil totiž, že Adam tvrdě usnul. A když spal, vzal mu jednu z těch kostí, které máme zde (Ukaž na řebra.) Kosti ty jmenujeme řebra. Pán Bůh vzal tedy Adamovi jedno řebro, a z toho řebra učinil tělo ženy. Na to stvořil z ničeho duši a dal ji do toho těla. A jak ji tam dal, tělo ono bylo živé. Byla to první žena na světě. Pán Bůh učinil tedy ženu tak, že seslal na Adama tvrdý spánek, když spal, vzal mu jedno řebro a učinil z něho tělo ženy, do něho pak dal duši, kterou stvořil z ničeho. Potom ji dal Adamovi a Adam nazval ji Eva - E - va. Jak nazval ji Adam? Co seslal Pán Bůh na Adama, když chtěl stvořit Evu? Co vzal mu, když usnul? Co učinil z toho řebra? To tělo však bylo neživé, co dal do něho, aby bylo živé? Ale komu přivedl tu první ženu? Jak nazval ji Adam? Pravil jsem, že Pán Bůh vzal Adamovi řebro a z něho učinil tělo Evino. Když to řebro bral, nebolelo to Adama pranic. Proč pak? (Dítě řekne obvykle proto, že spal.) Na to řekni: On proto. Kdyby někdo bral při spaní tobě kost, ji, stě bys se probudil pro bolest. Ale Adam vůbec necítil žádné bolesti při tom. Neboť Pán Bůh nemusel teprve nožem řezati, aby mu řebro vzal, nýbrž jen si pomyslel. Bud' řebro venku bez bolesti. A jak si to pomyslel, již bylo řebro venku. Pán Bůh tedy vzal to řebro tak, že to Adama nebolelo, on nic necítil. Kterak to bolelo Adama, když mu bral Pán Bůh řebro? Proč ne?

Toho řebra však Pán Bůh nepotřeboval. On stvořil z ničeho svět, stvořil z hlíny tělo Adamovo, mohl tudíž také z hlíny neb z ničeho stvořit tělo Evy. Přece však vral řebro k tomu. Vral je proto, poněvadž chtěl ukázat, že Adam a Eva - muž a žena mají se mítí rádi - že se mají mítí rádi, jako by jen jedno tělo byli. Pán Bůh tedy učinil tělo Evy ze řebra Adamova, poněvadž chtěl ukázat, že Adam a Eva - (muž a žena) mají se mítí rádi. Proč učinil Pán Bůh tělo Evy ze řebra Adamova? - Ještě jednou.

Adam v ráji měl se všeho radost, ale neměl, komu by to pověděl, byl tu sám. Aby se mu tedy, nestýšovalo, koho stvořil Pán Bůh? Kterak stvořil ji? Co toliko stvořil ze řebra? Kterak vral to řebro z těla Adamova? K čemu potřeboval toho řebra? Proč tedy bral je? Co dal do těla, aby bylo živé? Jak jmenovala se první žena? Vypravoval jsem vám, jak dobře postaral se Pán Bůh o první lidi. Dal je do ráje, kde bylo vše krásné, všeho hojnost, kde se měli velmi dobře. Pán Bůh učinil tak, poněvadž měl Adam a Evu rád. Ale Pán Bůh má i ostatní lidi rád, jmenovitě má rád lidi hodné. Proto také činí všem lidem dobře, dává jim život, olává jim, čeho potřebují k životu, jen když také sami přičinují se, ano On chce všechny vzít k sobě do nebe, a skutečně také vezme jednou k sobě lidi hodné. Pán Bůh tedy všechny lidi (ano všechno, co stvořil) má rád a všem dobře činí. On je tedy dobrotivý - ano je dobrotivý víc než kdo jiný. On je tedy nejvíš dobrotivý. Jaký je Pán Bůh? Poněvadž má rád všechny lidi a všem dobře činí, jest nejvíš dobrotivý. Proč říkáme, že je Pán Bůh nejvíš dobrotivý? - Pán Bůh má tedy rád všechny lidi - i vás, a stará se o všechny i o vás. Dal vám zdraví - poctě, kteří vás živí, a jednou chce vás vzít k sobě do nebe. Za to mějte ho také rádi a ukažte, že ho máte rádi, také tím, že se rádi budete modlit a že vždy budete hodní. Neboť hodné děti líbí se Pánu Bohu.

První přikázání a hřích.

Vypravoval jsem vám, kterak postaral se Pán Bůh o první lidi. Kam dal je? ... Tak to měli mít Pánové Boha rádi a poslouchati ho. Pán Bůh sám to chtěl. A aby ho mohli poslouchat, dal jim přikázání - přikázal jim něco, hned vám povím, co jim přikázal. - Jak víte, v ráji bylo také mnoho stromů; byly tam stromy, které měly ovoce k jídlu - stromy ovocné a byly tam i stromy jiné. Jeden zvláštní strom stál uprostřed ráje. A tu Pán Bůh dovolil jim, že mohou jísti ze všech stromů v ráji, ale z toho stromu, který stál uprostřed ráje, zakázal jim jísti, ordo pohrozil, že umrou, budou-li z něho jísti. Právě totiž: že všech stromů v ráji je, ale je stromu, který stojí uprostřed ráje, ne, je; neboť, budeš-li z něho jísti, zemřeš. (Vě a tūdi řekni do slova: nebo v kterýkoli den bys z něho jidl... - Přikázání opakuj ještě je, olnou a pak se tak.) Jak to řekl? Ž kolika tedy stromů směli jísti? Ž kterého nesměli jísti? To řekl, že stane se, budou-li z něho jísti? (Uvědom je nyní, že přikázání to bylo lehké - bylo lehké poslechnout. K tomu cíli užij srovnání: na stole kol koleno různé pečiny a pečivo; uprostřed brambora. Otec řekne: Ž toho všeho můžeš si vzít, co chceš, jen té brambory at' nejíš - sic budeš trstám. Jak těžko bylo by poslechnout? Podobně v ráji: bylo tam mnoho stromů a měly i lepší ovoce než měl prostřední - a ze všech směli jísti, jen z prostředního ne. - Ovšem kdyby při těch pečínkách otec řekl: Tu bramboru si vzít smíš, pečiny řádnou, sic budeš bit - to by bylo těžké poslechnout. - A podobně v ráji: Kdyby byl Pán Bůh řekl: Jen z toho prostředního smíš jíst, ... tu bylo by již těžké poslechnout. Pán Bůh dovolil jim jísti ze všech stromů, jen z prostředního ne, a to bylo lehké přikázání. Bůh měl první lidi rád a proto dal jim tak

lehké přikázání, aby ho mohli tím spíše uposlechnout.)

Adam a Eva z počátku neješli z toho stromu. Oni měli Pána Bo-
ha rádi a chtěli ho poslouchat, a proto z počátku ani nešli k
tomu stromu prostřednímu. Ale to netrvalo dlouho. Brzy dali
se svést a jedli z něho. Jak se to stalo, povím nyní.

Adam a Eva byli v ráji nevíselovně šťastni, ale byl někdo, kdo
jim toho nepřál. Byl to ďábel, jeden z těch andělů, slých, jež dal
Pán Bůh do pekla. Ten nepřál, sáviděl jim štěstí toho a přál
si, aby byli také tak nešťastni jako on sám. A on věděl o tom,
co jim Pán Bůh zakázal, věděl, budou-li jíst ze stromu prostě,
dního, že musí remítit a že přijdou do pekla. Umlínal si tedy,
že je svede, aby z toho stromu jedli. Najednou udělal se, jako
by byl hadem - vypadal totiž jako had, ale nebyl to had, ný-
brž ďábel; my říkáme, že si vzal podobu hada. V té podobě ovi-
nul se kolem prostředního stromu a čekal tam, až přijde Eva
ke stromu. A když přišla, řekl k ní: Proč zakázal vám Bůh
jísti ze všech stromů v ráji? (U dospělých: Ptal se, proč zaká-
zal... hleděl v ní vzbuditi nedůvěru v Boha, že to snad s nimi
dobře nemyslí. Neboť pokud člověk důvěřuje, že tím oním přika-
zem zákonodárce má na mysli prospěch podřízeného, pokud
uvazuje se, aby ho nepřestoupil. Jakmile však počne pochybovat
o dobrém úmyslu zákonodárcově, již schází jim málo, a on
přestoupí jej. To věděl dobře ďábel a proto hleděl otázkou proč?
předem nedůvěru v Boha vzbudit.) Eva odpověděla: My jíme
ovoce ze všech stromů v ráji, ale ovoce z tohoto stromu, přiká-
zal nám Bůh, abychom neješli, sic se bychom remíteli. (Ona
řekla: Abychom snad nemřeli. Na to snad upozorní dospělí,
že tím již jakousi pochybnost dala na jvo, a to dalo
ďáblu smělou. Upozorní je též na to, že zákon dobře znalou-
hodí se to zjevně v 3. třídě, když vykládá se pojem hříchu.
- on vědomě a dobrovolně přestoupil zákon Boží.)

Na to řekl ďábel: Nikoli neremíte, nýbrž budete-li jísti z něho, bude, te jako Bůh. (U dospělých, kde řekneš celý výrok ďábliv, upozor. mi, že ďábel vinil Boha ze sobectví, pravil: Vždyť jistě, že v který. koli den... Ličí tedy Boha, jakoby byl proto zakařal jísti z toho stromu, poněvadž nechtěl, aby byli takovými, jako je sám. Upozorní též, že slovy: „v kterýkoli den... smeti remně“ nechtěl Bůh říci, že hned ten den remnou, nýbrž hned se stanou se smetelnými a tuolí i podobenými nemocem..) A jak Eva slyše. la, že by byla jako Bůh, líbilo se jí to; myslila si: je - jako Bůh! To bych byla paní! I dívala se na ten strom, na ovoce jeho, a čím více se na, to dívala, tím více se jí líbilo, tím ví. ce si přála také rviděti, jak chutná. I vytočila ruku, utáhla, jedla a dala Adamovi, a ten jedl také. Jedli tedy oba ze stromu, z něhož jim Bůh zakařal jísti. A to bylo něco velmi plého. Ne. bot oni neposlechli Pána Boha a věřili více tomu hadu než Pánu Bohu. Pán Bůh učinil jim tolik dobrého, ukáral, že s nimi myslí dobře, a tomu nevěřili, hadovi pak věřili; to ovšem velmi nevděčné, velmi plé. Ale také byli za to potrestá. ni. Kterak, to vám povím potom.

Nyní však budu vám to ještě jednou vypravovati, abyste si to dobře pamatovali. Ďábel nepřál, zavinil Adamovi a Evě, že jim tak dobře vedlo a chtěl, aby byli nešťastní jako byl on sám. Umlnul si tedy, že je svede, aby jedli z prostředního stromu v ráji; neboť věděl, budou-li z něho jísti, že budou nešťastní. Vzal si tedy podobu hada a ovínil se kolem prostředního stromu. Když tam přišla Eva, ptal se jí, proč zakařal vám Bůh jísti ze všech stromů v ráji? A Eva řekla: My jíme ze všech stromů v ráji, jenom z toho prostředního ne, z toho zaka. řal nám Pán Bůh jísti, abychom nereměli. Na to řekl had (ďábel): Nikoli, neremíte, ale budete jako Bůh. Ta slova líbila se Evě, a věřila, že bude-li jísti, bude jako Bůh.

Í vřelá hla rukou, utekla a jeolla a dala líč Adamovi a ten jedl také. Kdo nepřál Adamovi a Evě, že se jim tak dobře vedlo? Co si přál? Co si tedy umínil? Proč chtěl je vésti, aby jedli z prostředního stromu? Co tedy učinil (podobu čeho vzal na sebe?) Kam se ovínil? Kdo přišel k tomu stromu? Co ptal se ďábel v podobě hada? Co řekla Eva? Co řekl jí na, to had? (Spokoj se, když alespoň smysl povědi správně.) Jak mu věřila Eva? Jakou myslela, že se stane, bude-li z toho stromu jísti? Co tedy učinila? Komu také dala?

Trest.

Jak řečeno, Pán Bůh zakáral Adamovi a Evě, aby z prostředního stromu nejedli. A oni jedli přece z něho. Dělalí tedy něco, co jim Pán Bůh zakáral. A to bylo, eí, to byl hřích. Poněvadě dělali, co jim Pán Bůh zakáral, hřešili, udělali hřích. Co udělali Adam a Eva? Proč říkáme, že hřešili? A tak každý hřeší, kdo dělá, co Pán Bůh zakazuje! Kdo hřeší? Ale i ten hřeší, kdo nedělá, co Pán Bůh přikazuje. Kdo také hřeší? Hřeší tedy ten, kdo dělá, co Pán Bůh zakazuje neb nedělá, co Pán Bůh přikazuje. Kdo hřeší? N. N. Ano. A kdo dělá hřích, kdo hřeší, ten zasluhuje trest u Pána Boha. A tak bylo i u Adamovi a Evy. Oni hřešili, a proto je Pán Bůh potrestal. Slyšte, jak je potrestal.

Když Adam a Eva pojedli ze stromu zapovězeného, viděli, že nesta, lo se, co řekl ďábel, že je ďábel podvedl. Oni poznali, že udělali ně, co křeho; a za to byla jim hanba – styděli se. Dosud neměli žádných šatů, a poněvadě byli bez hříchů nevířimali si toho, [podobně jako malinké dítě také si toho nevířimá, jestli někdy nechá se neustrojeno; neboť to, že byli bez hříchů, že byli nevinní, bylo jim jako oděvem.] ale když udělali hřích, tu všimli si toho a styděli se za to. Také se báli, že je Pán Bůh potrestá. Styděli se tedy, že udělali hřích a že jsou bez oděvu a báli se, že

Arch: V. Výchla bibl. dějin.

Pán Bůh je potrestán. Proto udělali si odstěru z listů fíkového a schovali se do křoví. Mysleli, že jich tam Pán Bůh nenajde. Tak zapomenuli již na to, že Pán Bůh je všudy, že ví všechno, a proto že nemůže se před ním nikdo schovat. Ještě jednou:

Dábel řekl Evě, že budou jako Bůh, budou-li jísti se stromu pro středního. Oni jidli. Jak vyplnilo se pak, co jim dábel slíbil? Co poznali, když z toho stromu jidli? Jak bylo jim proto? Co si udělali? Kam se schovali? Proč se schovali? Co si mysleli, když se schovali? (v 3. li. : Rozum, ztemněn.)

Ale Pán Bůh ví všechno, věděl i to, že hřešili, kam se ukryli. Ale On chtěl, aby se Adam sám přimnal, co učinil. Proto zavolal neda, leko toho místa, kde byli schováni: Adame, kde jsi? Ale Adam myslil, že ho Pán Bůh nenajde a proto mlčel. Zavolal tedy Pán Bůh po druhé a to u samého místa toho, kde byl Adam. Tu poznal již Adam, že Pán Bůh o něm ví a proto orval se; pravil: Já jsem slyšel hlas tvůj v ráji, ale bál jsem se. A Pán Bůh řekl: A proč jsi se bál? Ty jsi jedl se stromu, se kterého jsem ti já, pověděl jísti. (s průzvukem výkřiku.) A tu Adam svěděl to na Evu a pravil: To mně Eva dala a já jsem jedl. A Eva svěděla to pak na hada. Pravila: Had mě podvedl a jedl jsem. (Žádný z nich neměl tedy již tolik síly, aby nechal vinu na sobě; jeden svěděl ji na druhého. - Zeslabení vile.) Opakuj věc krátce ještě jednou! Kdož Adam a Eva se ukryli, kdo zavolal Adama? Kterak volal? Proč volal na něj? (Co chtěl?) Kterak orval se Adam? Co tedy učinil Pán Bůh po druhé? Kterak orval se potom Adam? Co řekl mu na to Pán Bůh? Na koho svěděl to pak Adam? Jak to řekl? Co řekl na to Eva? Na koho to tedy svěděla?

Učinili tedy všichni tři, dábel, Adam i Eva, proto Pán Bůh potrestal všechny. Nejprve obrátil se k hadovi a řekl: Že jsi to učinil, po prsou svých lésti a mezi hmyzati budeš. (U dospělejších: Had sice neučinil nic zlého, nýbrž dábel, který použil podoby

hadu se nástroj. A přece vyslovil Pán Bůh trest nad hadem, aby ukáral, jak velice se mu protiví hřích, když trestá i ten nástroj, kterého bylo použito ke klému. Mimo to však týkal se ten trest hlavně ďábla samého. Bůh chtěl tím říci, že ďábla pokorí-plaziti se po zemi—to výraz velkého pokročení, ponižení. Kterak ho chtěl pokoriti, ukáral dalšími slovy: Nepřítelství položíme...)

Potom pravil ještě něco vlastního. Řekl totiž, že pošle Vykupitele, a ten se udělá, aby člověk nemusel přijít do pekla nýbrž do nebe. To bylo ovšem pro nás, pro lidi velmi dobré. Ale pro ďábla byl to trest. Když má někdo radost a jiný mu ji ukáže, je to pro něj bolestné, a když mu ukáže tu radost proto, že udělal něco klého, je to pro něj trestem. Dábel také měl radost, když Adam a Eva jidli ze stromu zapovězeného. Myslíš: Teď přijdou oba do pekla a budou tak nešťastní jako já? Ale tu radost Pán Bůh mu ukázil. Pravil: Já pošlu Vykupitele a ten lidi vykoupí—udělá, aby nemuseli přijít do pekla, nýbrž mohli přijít do nebe. K hadovi tedy řekl Pán Bůh: Poněvadž jsi to učinil, po psou svých lýtí a zemi hýžeti budeš. A přidal ještě, že pošle Vykupitele, aby člověk nemusel přijít do pekla, nýbrž aby mohl přijít do nebe. A to bylo pro ďábla bolestné, to byl trest, neboť tím ukázil mu Pán Bůh radost. Co řekl Pán Bůh hadovi? Co přidal ještě k tomu? Jakým bylo to pro nás, že Pán Bůh slíbil Vykupitele? Jaké bylo to pro ďábla? Proč to bylo pro něj bolestné?

Potom obrátil se Pán Bůh k Evě a řekl: Žes to učinila, budeš mít mnoho bolesti a starosti s dětmi (a musíš poslouchat muže.) Co řekl k Evě? N. N. Na to řekl k Adamovi: Žes to učinil, budeš muset pracovat, až se budeš potit a budeš muset umřít. Co řekl k Adamovi? N. N. Co řekl Evě? Co k hadovi? Kterak potrestal Evu? Kterak Adama? [V ráji musel pracovat, to také. Ale ta práce v ráji byla příjemná, byla jako hra, zábava. A také byla vydatná, jak pracoval, přineslo to

mnoho utržku. Ale teď musel pracovat, ať se potil a práce měl a toho jen malý utržek.]- Největší však trest pro Adama a Evu byl ten, že jich Pán Bůh neměl již tak rád a měli přijít do pekla. Ovšem oni tam nepřišli, protože Pán Bůh slíbil vykupitele a ten učinil, že tam nepřišli. Hlavně měli přijít Adam a Eva, protože hřešili! Hlavně učinil, že tam nepřišli?

Ale více ještě uškodil hřích Adamův. Protože Adam hřešil, neměl nikdo přijít do nebe. A také skutečně bylo by se tak stalo, kdyby byl Pán Bůh neposlal Vykupitele. Žádný z nás, žádný nebyl by přišel do nebe. Ale Pánu Bohu bylo líto lidí, On je neustále dobrý a chtěl, aby lidé přišli do nebe. Proto slíbil, že pošle Vykupitele, a ten se učinil, aby nemusel nikdo přijít do pekla, nýbrž aby mohl přijít do nebe. A co slíbil Pán Bůh, to také učinil. Jak poradiji ještě uslyšíte, On poslal Vykupitele. Ten Vykupitel je Pán Ježíš, ten přišel a zemřel na kříži, tím učinil, že každý může do nebe přijít, jen když bude hodný. O Pánu Ježíši si budu vám poradiji mnoho vypravovati. Vy poznáte, jak mnoho pro nás učinil, a jak ho máme ráto, to mítě rádi. Teď na kříži jest jeho obraz - podobá. Jest vyobrazen, jak pro nás umírá. Hledě tedy na kříž pohledněte, vzpomeněte si, že pro nás umřel, a že mu za to máme děkovat. Hlavně neměl nikdo přijít, protože Adam hřešil? Ale Pán Bůh práce chtěl, abychom mohli přijít do nebe, koho proto slíbil, že pošle, abychom mohli přijít do nebe? Hlavně je ten Vykupitel? Co učinil pro nás? Jak ho máme ráto mítě? Hleďte také viděť Pána Ježíše mítě rádi a ukažte to také tím, že rádi budete dávat, to poděkování. Bůh chválen buď Pán Ježíš. - neboť tím právě chválíme Pána Ježíše, a také děkujeme mu za to, co pro nás udělal.

Při opakování krátce pouč, jak se Pánu Bohu protiví hřích, a jak proto se ho máme varovati?

Pojem milosrdenství buďte dobře vyvinouti.

Předobrazení messianická.

Ve 2. třídě uporovnávají se již děti na důležitější předobrazení messianická. Pojmí předobrazení bu jímto upravitě as takto: Abel podobal se v některých věcech Pánu Ježíši. Byl totiž usmácn od bratřů svého nevinně a se rávisti. K Pánu Ježíš byl usmácn od lidí (svých soukmenovců) také nevinně a se rávisti. Krev Abelova volala k Bohu, a krev Pána Ježíše volala také k Bohu – ovšem krev Abelova volala o pomstu a krev Pána Ježíše o smilování. Čím podobal se Abel Pánu Ježíši? Čemu podobá se toto? (Ukaž na obraz ve škole, ku př. na obraz císaře). Poněvadž se toto podobá císaři pánu, co je to? (Děti někdy, že to jest císař, tu ved' je, by samy opravily se: Nikoli, císař pán jest ve Vídni, toto není císař pán sám, co jest to?) Ano; poněvadž se to podobá císaři pánu, jest to podobá i obraz císaře pána. Abel podobal se Pánu Ježíši, či byl tedy obrazem? Ovšem on podobal se mu již napřed, neboť žil před Pánem Ježíšem – dříve než Pán Ježíš přišel na svět. Poněvadž se napřed podobal Pánu Ježíši, napřed ho předobrazoval, říkáme, že byl předobrazem Pána Ježíše. Poněvadž se mu podobal, byl jeho obrazem, zobrazením; a poněvadž se mu podobal už napřed, byl předobrazem jeho. Čím byl Abel? Proč říkáme, že byl Abel předobrazem Pána Ježíše?

Představy číselné.

V první třídě docházejí děti na konci roku k tomu, že dovedou počítati v oboru čísel 1-20. Z toho již patřeno, jak předním je to mluvením, vyslovují-li se před nimi velká čísla a nery, světlé se aspoň přibližně, co si tím mají mysliti, na př. při výkladu o potopě, kde se udávají rozměry archy, neb při nasycení 5000. lidí a j. Vykládají tudíž o arse Noemově, hboť jim učinili představu o její rozměrech průměrným srovnáním s věcmi, které dětkám známy jsou (dle poměrů místních.) Délku na př. srovnaj s ulicí, jejíž délku si dříve dle kroků dříve změřili;

podobně i šířku; výšku pak srovnaj buď s domem třípatrovým, nebo kde není domů vysokých, s věží kostelní (vyměřiv si dříve okem, kam as by sahala třetí poschodí. Při udávání výšky okem lze vůbec užití srovnání s poschodím, počítajíc rái přímě, jakož i na každé poschodí po 3½ m.) Co se týká podoby, srovnati ji mů, že s domem dřevěným, jenž však nemá řádných rákladů. Vypadala by asi jako veliký dům dřevěný, jen že by neměl řádných rákladů. Byla tak dlouhá, jako odtud až..., široká jako odtud až..., vysoká jako třípatrový dům, o něco málo ještě vyšší. (aneb jako věž u našeho kostela až...) V ní učinil troje poschodí... V místech, kde je větší voda, kde knají lodě, není třeba vykládati o tom, že se mohla nad voolow vznášet. Kde však tomu tak není, musí se jim představa ta upravit také, a to u, porovnáním na př. třeba na vodě plave dřvo, skořápka - větší voda unese i necky, necky i s prádlem, dítětem - a tak postupovat až k lodím, - větším to budovám, v nichž i mnoho lidí se může uhostiti.

Představu o tom, jak dlouho šelo, srovnaj na př. s dobou, jak dlouho chodí do školy. Šelo jen se lilo, ve dne i v noci a to skoro tak dlouho, jak dlouho vy už chodíte do školy. Pamatujte se, jak jste přišli do školy ponejprv? tehdy šli jsme všichni do kostela... už je tomu hezky dlouho, je tomu už 6-7 neděl (?) skoro tak dlouho lilo se dnem i nocí....

Představu o větším neb menším počtu lidí rovněž srovnáním uprav jim. Vykřikáš-li na př. v 4 třídě (jakož se doporučuje) o Eliseovi, řekni, že tolik dětí bylo od medvědu rotrháno, kolik je jich v toliko a toliko lavicích dohromady. - Potom ovšem, mřeš i číslo samo vyslovit. Když mluvíš o nasycení 5000. (vlastně as 10 000. lidí, jšto mimo 5000. mužů bylo nasyceno rojisté, také as tolik žen a dětí) srovnaj s kostelem, návsí, náměstím a pod.. Bylo jich tam as tolik - (mnohem víc) co (než) by a jich vošlo do

do toho kostela, do dvou - tří takových kostelů, jako je ten a ten. Tu můžes upozorniti voláště na to, jak to bývá v kostele o pou-
tích, o svátcích, když je lidí namáčkáno, a říci: bylo jich ještě
(daleko) více... ovšem tam se nebyli namáčkáni vedle sebe, ný-
brž pohodlně v trávě se rozložili. Když tím způsobem jsi jim již
učinil jakýsi názor o věci, můžes i číslo pak jmemovati, ale
nemusíš. V 2. třídě však již rozhodně ano.

Poznámky kratší

k jednotlivým článkům bibl. dějepisy.

H.Š.8. v 2. třídě. Upozorní, že opojení se Noemovo nebylo hří-
chem. Nikdy vína nepil, nikoho také neviděl je pít - nevěděl
tedy, že se opije, když se napije více; a poněvadž mu chutnalo,
napil se více - a opil se. Za to ovšem nemohl, poněvadž to nevě-
děl a proto hříchu neměl.

H.Š.9. Modlaři (v 2. třídě) Lidé stávali se čím dál horšími.
Vždy více napomínali na Boha a odvraceli se od něho. Přišlo
až k tomu, že nevěděli již ani, kolik je Bohů a jaký je Bůh.
Mysleli, že je Bohů mnoho, a domnívali se: slunce, měsíc, hvě-
zdy, to vše se jsou bohové, ba někteří ctili i zvířata - kočky, bý-
ka jako Boha, někteří docela dělali si panáčky (figurky, sochy)
a modlili se k nim, jako by to byli Bohové. Oni tedy ctili věci
stvořené jako Boha, modlili se k nim jako k Bohu, a právě
proto, že ctili je jako Boha, že modlili se k nim jako k Bohu,
říkáme jim modlaři. Jak říkáme těm lidem? Kterým li-
dem říkáme modlaři? Těm lidem, kteří mysleli, že je Bohů
mnoho, říkáme také pohané. Jak říkáme také těm lidem?

H.Š.10. Povolání Abrahama. Mluvě o Abrahamovi na sho-
lách měštanských neb středních upozorní na božský plán,
kteřak Bůh vyhovával jemu, aby byl hoštným prarodem náro-
da, z něhož měl Vykupitel vyjít. (Až dosud působil Bůh stej-
nou měrou na všechny národy, aby je připravil na

Vykupitele. Když však všohy více odvraceli se od něho, vyvolil si potom jeden národ - národ israelský, a tomu věnoval zvláštní péči, působil v něj přímo, aby zachoval víru v Boha pravého a naději ve Vykupitele, jakož i aby poctu náležitou Bohu vzdával. Slušelo se zajisté, aby alespoň v tom národě zachovala se víra v pravého Boha a naději ve Vykupitele, z něhož měl Vykupitel vyjít. Proto rjevoval se v něm, dal mu přikázání, a upomínal jej na ten zákon skrze proroky. Trestal, když neposlechli, skýtal mív a blaho, když poslouchali, odpuštěl, když se polepšili a tak stále udržoval vědomí v Boha, připomínal povinnost poslouchati jej. Rovněž budil tužbu po Vykupiteli, zjmenovité i tím, že slibuje skrze proroky pomoc, poukazuje na zaslíbení pomoci a blaženosti, jakou Vykupitel sjedná.

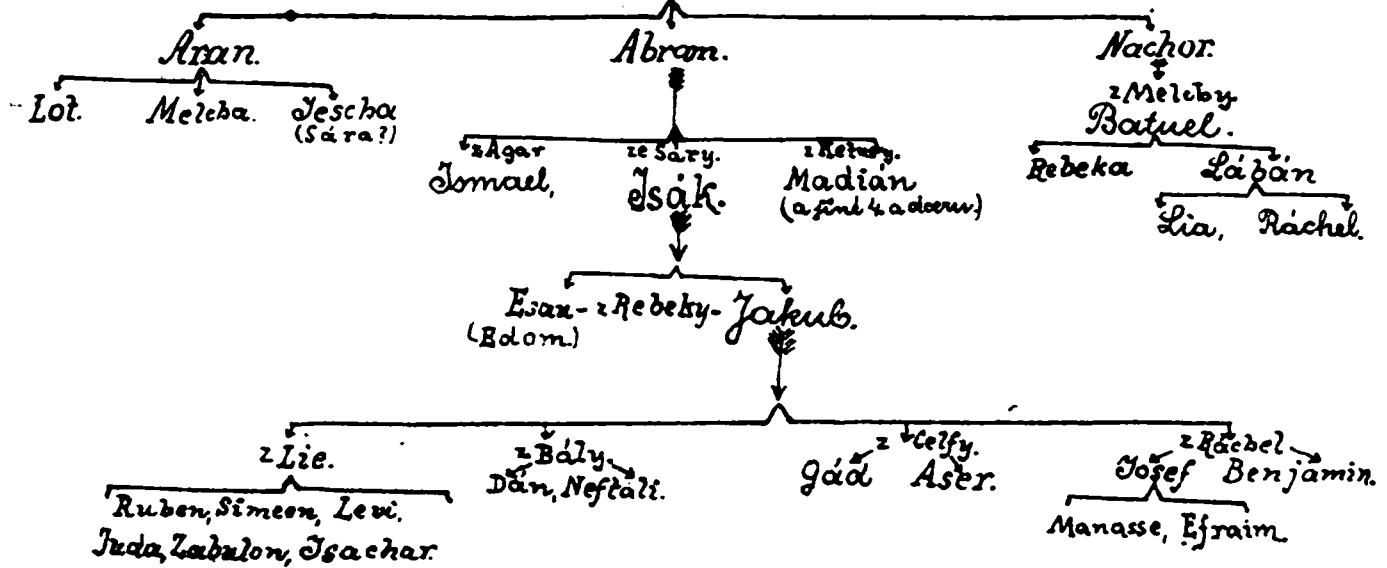
(Ovšem že ani ostatních národů neponechal sobě samým, nýbrž nepřímou - svědomím), zákonem přirozeným volá je k tomu, aby zcela nezapomněli vědomí o jsoucnosti božské, nýbrž aby upradnouce do mezní bídě konečně poznali, že si k ní nepomohou sami, nýbrž že třeba pomoci vyšší - jakož i aby pro té pomoci ratoužili.)

Abrahama vyvolil Bůh za praotce národa vyvoleného, z něhož měl Vykupitel na svět přijíti. Aby pak byl hodným praotcem toho národa, bylo třeba, aby on zvláště vynikal věrou a poslušností Boha, jakož i naději ve Vykupitele, by tak důstojným byl vzorem svým potomkům. Proto vychovával jej Bůh k tomu, aby v něm utvrdil víru v Boha, rjevoval se mu častěji, aby upevnil naději ve Vykupitele, sliboval častěji nejen Vykupitele, nýbrž i takové věci, jak se zdálo pravdě nepodobné a vyplnil je ještě za jeho života upístit tak, že i ty věci vyplní, které o Vykupiteli povedl. Aby poslušnost vyvočil, poukazyval mu věci, které vyžadovaly velkého přemáhání.

Ale i v 2. třídě uvádě s dětkami cnosti Abrahamovy a uříj, jich k ma-
mímu vzdělání dětek. Uvádě již první rockar, který Bůh mu dal, aby
totiž vyšel z domu otce svého (který ovšem tehdy, jak pravdě podobno, již
mrtav byl.). Měl odejiti z domu otce svého, z přibuzenstva svého, víc se ne,
vrátiti, měl jiti, jiti a - kam? To nevěděl. Bůh mu to nřekl, pravil
jin: Pojd' do země, kterou ukáži tobě. To bylo těžko poslechnouti. Ale A.
braham pomyslel si: Chce to Bůh, to musím poslechnout, a šel - šel
den jeden, druhý - šel několik dní a pořád nevěděl, kam. Ale on neu-
stál, nevrátil se. Neboť věděl, neposlechnout Boha, to je hřích; a hřích
nechtěl. Ale byl také ra to odměněn. Po delší cestě přišel do jedné země
velmi krásné; jmonovala se Kanaan. Abrahamovi velice se líbila,
a tu ukázal se mu najednou zase Bůh a řekl: Tuto zemi dám tobě
a potomkům tvým. Abraham měl z toho velkou radost a byl rád, že
poslechl, obětoval, poděkoval Bohu. (Použití: Abraham poslechl - podob-
chejte také. Vě škole při náboženství učíte se, co Bůh přikazuje, co raka-
zuje; hleďte vždy také to dělat, a varujte se vždy činit něco, o čem víte,
že se Bohu nelíbí. Nebudete toho litovat - Abraham byl odměněn ra-
nou poslušností. I vám dostane se jednou odměny, budete-li vždy či-
niti to, co Bůh chce.)

[Ovšem ta země nebyla prostě obyvateli, když do ní Abraham při-
šel. Byli tam původně Edmonité, Keneové, Refaité, Enakité, Amale-
kité, kmenové to, jak se zdá, semitští. Ti byli poroději vytlačeni od
potomků Kanaanových (odkudě i jméno země Kanaan), kteří přiš-
dše od perského zálivu dosavadní obyvatelstvo dílem vytlačili, dí-
lem s nimi se pomíchali. Učinili pak tam stěží řiři, ale poroději -
jště před příchodem Abrahamovým rozpadli se v různá kmenová
menší. Jeden z těchto kmenů Kanaanitických a to Amorrité,
přestěhoval se do řájorolání a založil tam řiři Amorritskou,
jež sahala od řmonu až k řermonu.]

~ 42. ~
Thare.

K & 11. Abrahamovu svornost' uváží as takto: Pán Bůh tu semis dal Abrahamovi, nikoli Lotovi. Byl tedy pánem jejím, mohl si ji tedy nechat celou, a když už chtěl mu něco postoupiti, mohl sám vyhá-
rati Lotovi, kde se má usadit. Avšak Abraham neučinil tak, ný-
brž dal Lotovi na vybranou, ať si vybere krajinu, která se mu líbí.
Ba on prosil ho za to a to jin proto, že nechtěl, aby byl svár a há-
dky mezi nimi a jejich pastýři, nýbrž mír, pravilť: Prosím, necht'
není sváru mezi mnou...

Upraviv děj do paměti upraveni znova na chování Abrahama,
a vyvod' pojem svornosti, mírumilovnosti. Abraham nechtěl há-
dky, chtěl pokoj a mír. A poněvadž nemiloval sváru - a miloval
mír - říkáme, že byl mírumilovný či svorný. Jaký byl? To je velmi
krásná vlastnost a působí mnoho dobrého... Hledte též býti svorný
mi, nehádejte se spolu, raději ustupte jeden druhému...

o Lotovi xpromě, že jenal neshomně, riskuchtivě - ale byl, a to po-
testán. Tam byli lidé plí, neměl tam pokoje - a byl potom vzat do
rajeti cířích králů, a štěstí jin bylo pro něj, že se o tom dověděl
Abraham a ho vysvobodil.

Mluví pak o opádu cířích (čtyř) králů proti Sodoně a jiným (4) mě-
stům, vyvěti, jač to byli králové - pohlavárové totiž jednotlivých

kmenů, páni nad jednotlivými městy – sic jinak dítěty nepocho-
pí, kterak Abraham ve 318. mužích mohl čtyři krále překonat.

K. 8. 12. Uvaň s dětškami, jaká to víra a naděje, nemít ve stáří 99.
roku ještě ani jednoho potomka, a přece věřit a čekat pevně, že jich
bude mít velike množství.

Při návštěvě tří mužů v údolí Mambré uporomni, že chodili v sanda-
lech, že tudíž rasprášily se nohy, a prach stípal a proto že první,
co podali příchozím hostům, byla voda k umytí nohou. Abra-
ham sám ji přinesl, sám umyl neponechal to služebníkům, ba
pokládal si to za vládní milost, že mohl je pohostiti. Pravil: Jest-
li jsem našel milost před očima třýma – ...

- Ochota, pohostinnost, úslužnost. Dítěť budíž také úslužní, při-
ležitosti k dobrému dosti – ve škole, na ulici – staré řemě něco upradne,
těžko shýbne se, dítěť posluh, rodvihni ji to, ovšem máš-li k tomu síly.)

K. 8. 13. Zkára Sodomy. Uporomni na soucit – soustrast' Abrahamo-
vu. Uvolýš, že Bůh chce zhubiti Sodomu a Gomorhu, stěnul a ple-
kl se tak, že nemohl ani promluvit, a to hodnou chvíli – lekl se, po-
něvadž mu bylo líto (- cítil s nimi, měl s nimi soucit). A nejen cí-
til, on hleděl pomoci i přimlouval se za ně. Toho opět na konec
povij k pěstování soucitu, soustrasti – k trpícím, chudým, mohou-
li pomoci, necht' to učiní, přimluvit se doma, aby chudému spůlci
dát starý šat, jehož už nemosí, jež by ale ten onen ještě rád nosil,
- mají-li kus chleba, a jiný má hlad, necht' dají mu kousek...

(Přimlouva svatých ve 3. 4. třídě.) Na příklade Lotově varuj nejen
před všetečností, ale ukau, jak i malá neposlušnost může škodi-
ti; a větších uporomni, že tresty za hříchy všeobní nejsou malé, a
tudíž i všedních hříchů se se máme smířit varovat se.

K. 8. 16. 17. Pouč, v čem záleželo pavorozenství t. j. právo, které
měl syn pavorozený, že totiž měl právo, aby dědil po otci dva-
krát toliko, co bratr (bratři) jeho, aby byl hlavou rodu, a do ji-
sté míry pánem byl ostatních členů rodu. –

Některé čítají k tomu sotva právem také právo vykonávat kněžský úřad v rodě a právo na voláštěné požehnání otcovo, jež by obsahovalo zaslíbení Messiaánské.)

Upozorní pak na sobeckost Jakubovu, který za drobet očky tak nepoměrně mnoho chtěl, jakož i na lehkomyšlnost Esauovu, který tak velké právo za to prostal (tu chvíli, co by si byl mohl upravit pokrm sám, jistě by byl ještě hlad vydřel.) Varuj pak před sobeckostí a lehkomyšlností. (Poruší se, až čtenek vpraví do paměti.)

Upozorní i na podvodné jednání jak Rebeky, která k podvodu sváděla, tak Jakuba, který podvod a lež provedl, ale ovšem i na trest, který je stihnul tím, že museli se rozloučit, aby se více neuvíděli; Jakub pak jiných ještě strasti mnoho se zkusil, jmenovitě též, když synové jeho prodali mu Josefa do Egypta, (u dospělých: a tím, že sám byl podroben od Labana, jemuž mu dal podvodně za manželku Lii místo Rachel.) [Na zmínění viny - nikoli na omluvu, neboť oni hřešili a potrestáni byli - může voláť u dospělých uvéstí dobrý úmysl jejich: Rebeka myslila ovšem něco dobrého při tom, aby totiž se vyplnilo, co jí Bůh slíbil. Ještě před narozením synů jejich slíbil jí totiž Bůh, že bude mít blázence, a mladší (Jakub) že bude panovati nad starším (Esauem.)

Když pak zaslýchla Rebeka, že Isaac chce dát přehmání Esauovi, bála se, aby snad Jakub nebyl odstrčen, a nebyla dána přednost Esauovi před Jakubem proti vůli Boží. Z té příčiny měla Jakuba k tomu, aby se stával býti Esauem a vymohl si přehmání. Chtěla tím takřka pomáhati, přispět k tomu, aby nezůstalo nesplněno to, co slíbil Bůh. Myslíla tedy na obojí věc jak sama, tak i Jakub. - Ale věc tou nikterak jich neomlouvá. Neboť užívatí prostředků špatných není dovoleno nikdy, ani tehdy, když by člověk měl při tom úmysl dobrý, a mimo to jednáním svým ukázal i jakousi nedůvěru

v Bohu. Co Bůh slíbil, jistě vyplní. Když tedy Bůh ji ono příslibemí dal, měla věc ponechat Bohu a pevně čekat, že vyplní, co jí slíbil.

Že toho, že Esau, až právo prvorozenství prodal a přísahou ten prodej stvrdil, potom přece požadoval porěhnutí na Esauovi, soudí někteří, že přísaha jeho byla křivá. Avšak byť i vskutku byl požaduje porěhnutí žádal tím i práva prvorozenství, nešlo by z toho, že přísaha jeho byla křivá, nýbrž že porušil přísahu či spíše slib, který přísahu stvrdil. Neboť nebylo třeba by se domnívat, že jím tehdy, když přísahu konal, pomýšlel na to, že se bude práva toho přece domáhati. Avšak Esau sám činí rozdíl mezi právem prvorozenství a porěhnutím otcovským. Praví: Kde dříve prvorozenství mi odňal a nyní uchvátit lotěře i porěhnutí. Žádaje tedy za porěhnutí. Žádal něco jiného, než práva prvorozenství.]

Pouč dále, že vylití oleje na kámen, který postavil Jakub na památku toho, že se mu Pán Bůh ve snách ukázel, bylo obětí. Jakub vylil to nejlepší, co měl u sebe, ku počti božské - podal dar Bohu, aby dal na jeho svou úctu k Němu.

K.S. 19. Upozorní, že Josef nechal na bratry se klé vile, jako by chtěl, aby byli trestáni, nýbrž proto, aby se polepšili. Povídat chybí jiného bez příčiny a tomu, kdo nemůže působiti v nápravu, jest hříšno; ale povědět je rodičům... za tím úmyslem, aby více těch chyb - hříchů se neopouštěl, to je správné. Závist bratří byla vzbuřena nymenaváním, jehož se mu do stalo od otce. Poněvadž byl prvorozeným synem Racheli, kterou měl vlastně rád, a poněvadž byl velmi hodný, ctnostný, měl ho otec rád nad ostatní syny své a chtěl na něho přenést práva prvorozenství, a ta věc vzbudila závist bratří, jež světlo se syny Josefovými tím spíše, poněvadž tehdy snímí vložili váhu přikládali. Ovšem syny Josefovy nebyly přirozené, nýbrž

Bůh sám je dal, aby věstil jeho budoucí povýšení. Upozorní tě, že Ruben chybil tím, že vinu bratrů zamlčel. Neboť kdyby to byl otec pověděl, mohl ještě páteřit po něm a vykou-
piti jej. Uvaž též s dítčami, jakou bolest způsobili bratři Jose-
fovi svému otci, jak bezcitně jednali s bratrem, a poučij toho k
povzbuzení, by varovaly se všeho, čím by rozličně zarmoutily,
ale aby dělaly jim radost pilností a dobrým chováním sv. Tak
ké vespolek aby měly se rády - vládnout bratři a sestry.

Cena 20 stříbrných (as 26 pl.) byla cena otroka nedospělého (do
20. roku), cena otroka staršího než 20. roku byla 30 stříbrných.

Josefovi bylo tehdy 16. roku.

Josefa prk vylicuj stále jako hodného, nejen poslouchal doma
otce a pamatoval na Boha, ani jako otrok u Putifara, ani ve
vězení nepamatoval na Boha, ctěl ho... a proto také Bůh ho
chránil a pomáhal mu: u Putifara, že mu Bůh říkal při-
řek Putifarovu a pro něho domu jeho poréhnal, v řaláři při-
řek řalármíkovu - mohl volně chodit, slav vykládati sny, až
konečně povýšen... Hdo se Boha nespustí, toho Bůh neopustí.
Upozorní, že Bůh proto dopustil utěpení na Josefa, protože
s ním něco zvláštního myslil - chtěl vycvičiti jeho cnost a
potom v Egyptě přivést k důstojnosti, aby tam řivitelem byl
rodiny vyvolení. A tak více dopouští Bůh někdy menší utěpení,
aby někteří věci odvrátil nebo nějaké zvláštní dobro, vládnout pro duši,
sjednal.

K 8. 20. Vypravuje se prodání Josefa Putifarovi, knížeti
vojaka (tělesné strážce Faraonovy.) Z toho viděti, že měl por-
hodně vysoké postavení u dvora královského. V Gen. 39. 1. na-
zývá se eunuchem Faraonovým. S tím však není v odporu
udání písmo sv., že měl manželku. Neboť (jak z Romanu o
dvou bratřích zachovaného z doby Mojžišovy a jiných

práv starých spisovatelů patřeno); eunuchové měli někdy manželky a mají dosud, celý harem. (Ebers: Aegypten 1. Bd. s. 299) Mimo to slovo eunuch (עֲבָדִים) nemělo u Hebrejů pouze eunucha, nýbrž jak skoro obecně se užívá, též vysokého úředníka královského a to proto, poněvadž zvláště na Efratě a Tigrisu, jak ze starých assyrských zpráv patřeno, eunuchové vysoké úřady zastávali. I jest možno tedy, že písmo sv. nemá výřku Putifara sarisem, protože by byl eunuchem ve vlastním slova smyslu, nýbrž proto, že byl vysokým úředníkem královským. Vysocí úředníci měli mnoho otroků, statky velké. To měl zajisté i Putifar a nade vším tím ustanovil Josefa správcem. Tak riskal mu Bůh důvěru jeho, poněvadž vždy na Boha pamatoval a ho ctěl.

Mluví o pokušení Josefově, můžeme říci jen, že ho řekla Putifarova sváděla k něčemu velmi zlému - (a jako mimochodem říci:) k něčemu nestydatému. (Mají-li se však slova knihy vyloučiti, tu as takto: Přemlouvala ho k něčemu velmi zlému. Pán totiž věřil a důvěřoval Josefovi, že si bude počínati vždycky řádně, šlechetně. Ale ona chtěla, aby učinil s ní něco velmi zlého, nešlechetného. - Kdyby byl tedy Josef poslechl ji, byl by zneužil víry a důvěry pánovy, byl by jednal proti té víře a důvěře, kterou pán k němu měl, když mu věřil a důvěřoval, či phátka, on by se byl zproněvěřil pánu svému. Žena tedy sváděla ho, aby se pánu svému s ní zproněvěřil. - Avšak není dobře při věcech ohoulostivých dlouho odháněti se. Postačilo by tedy říci to tak, jak vychází z dáno. Ovšem upozorní se důtky náležitě na to, kterak Josef myšlenkou na Boha uchránil se hříchu, a povzbudí se, aby také vzpomínaly na Boha, když by je nějaká myšlenka špatná napadla neb někdo sváděl je k němu...

(Kterak to mohu učiniti) - mluvíti, vidět je Bůh všudy

přítomný, vševědoucí - On ví, co činím - já to činím před ním ...) Při řadě Putifarově bre ukázati již ošklivost pomluvy (svolala domácí lidi a mluvila před nimi o Josefovi vymyšlené věci plé; - též matu, že maty tak činila, že ji ne, proslechl), rozhodně však ukáz hanebnost a škodlivost hřívé žaloby. (Že žalovala podnovi na Josefa něco velmi plého, co nebylo pravda, co neučinil, - tedy hřívé, a tím byla příčinou, že do žaláři byl uvřžen.)

K 3. 21. Shov. Tjppmann: O úřadě vrchního číšníka a pekaře, o pověšení státního těla na kůl k výstraze.

Upozorní na ochotu Josefovou, s kterou potěšil zarmoucené vězně (ve 4. ř. skutek duchov. milosrdenství: zarmoucené těšiti), na nevůli číšníků, kterýž na Josefa zapomněl; ukáz, jak nehezké je to býti nevůličným; na trpělivost Josefovou, kterýž po 18. roku skoro snášel trpělivě s důvěrou a Boha neštěstí své, jež ho stihlo plobou bratrů, dílem v domě Putifarově (asi 10. roku), dílem ve vězení (as 3. roku). Rozbuzení však na konec, ježto vždy jen jedno máš.

K 3. 22. viz Tjppmann. Zlatý řetěz však byl obdobou nejen krá, li, nýbrž vůbec osob vysoce postavených. [U dospělých mužů upozorniti, že mu dal za manželku (Asenethu) dceru Puti, fara, kněze v Heliopoli (tedy jiného, než u koho byl otro, kem); chtěl pak uvést ho ve spojení s nejvyšší krasou, aby snáze mohl vykonávati úřad svj. - Tříd dědičných bylo 5: kněží, bojovníci, pastýři, rolníci, dělníci.) Josefovi bylo 30. roku, když byl povýšen.

K 3. 23. Josef vzor šetrnosti. Obilí dal rajisté v letech úro, dy nahromaditi po různých městech egyptských; ale když prodávalo se, nařídil bezpochyby, že cizincům nesmí se pro, dávat, leč se vládním jeho svolením, pomýšleje nad jíz na to, že asi i jeho bratři přijdou.

Tak se stalo, že bratři přišli právě do toho města (Tanis), kde byl Josef a že mu byli představeni. Až tam mohli i proto přijít, že tam měli nejbližší. (Josef bys povýšen nedal o sobě zprávy otcu svému, bezpochyby, že nemohl pro tu uzavřenost, kterou zachováli Egypťané k cizincům. Nechtěje tudíž otčínské postavením svým, ponechal věc Bohu, důvěruje, že ho zase s otcem spojí.)

Bratry poznal Josef hned, neboť když vyšel z domova, byli již skoro všichni dospělí, v letech tedy, kdy podoba člověka víc se nemění, a kajisté i počet desíti přispěl mu při tom a snad i podoba některých s otcem. Oni však nepoznali ho, jednak že při odchodu z domova bylo mu teprve 16. roků, nyní pak 38-39, a v tom věku podoba člověka velice se měnívá, jednak že nemohli mysliti, že by z otroka přišel k tak velké důstojnosti. (Vousu Josef neměl, neboť Egypťané vousu nemosili, a on kajisté řídil se obyčejem Egypťanů.)

Když před ním hluboce se uklonili, vzpomenu si na své sny a velebil v duchu prozívatelnost Božskou.

Josef nedal se bratřím poznat tvrdě s nimi na oko zacházel, poněvadž chtěl se přesvědčiti, zda jsou ještě tak zlí, jako byli, zejména chtěl, aby přivedli Benjamina, kterýmž byl vlastním bratrem Josefovým i po matce, neboť ten byl ještě malinkým (asi rok starým), když byl prodán, i chtěl tedy sám se přesvědčiti, jak se k němu chovají. Aby ho pak ani mezi řečí nepoznali, mluvil k nim skrze tlumočníka. (Vylož: Harel umí jen česky, Václav jen německy. Chtějí spolu mluvit. Jak se dohodnou?)

Arch: 7. Výkl. bibl. dějin.

Jest jiný, František, ten umí česky i německy. Toho tedy pořádají a pomocí jeho se domluví. Karel řekne mu po česku, co chce říci Václavovi, a František řekne to Václavovi po německu a naopak, co chce Václav říci Karlovi.... Podobně jednal Josef. Stavěl se, jakoby uměl jen egyptsky. Bratři však uměli jen hebrejsky. Aby tedy mu mohli porozumět, vzal člověka, který uměl i hebrejsky i egyptsky. Pravili k nim: Vyvědači jste... A toho lehli se bratři velice. Neboť vyvědače stihal trest veliký - i smrt. Uleknutí pak pravili: Nikoli pane... Dvanáct je nás bratrů, nejmladší jest doma s otcem našim a druhý starší... ten-ten-ten již není na světě. (V rozpacích nevěděli, co říci, proto se ramlčeli. Že odpovědi té sebral také Josef, co v hovoru tak seznati chtěl, totiž že otec i bratr Benjamin živí jsou. Oni však proto mluvili o všech synech otce svého, aby tak podali důkaz o své proctivosti, jakoby byli řekli: Všechny nás je 12, a to přece nelze myslit, že by otec vyslal všechny syny své za věci tak nebezpečnou, jako je vyvědačství. Odpověď bratrů uspokojila sice Josefa, poněvadž se dověděl, co chtěl zvědět, ale chtěje přesvědčiti se o jejich nápravě, poučil jejich rozpaků, ve kterých se ramlčili při vzpomínce „bratra druhého“, kústal při svém tvzení: Eno tak jest, jste vyvědači. Ale abych se přesvědčil, že jste lidé pokojní... (na 3. dny dal všechny do vězení. Potom propustil a nechal tam jen Simeona řka: jak stojí v knize: Jste-li lidé pokojní atd. Nechal tam jednoho, aby měl záruku, že přijdou, nechal pak Simeona, poněvadž byl nejstarší po Rubenovi, Rubena tam však nechtěl nechati, poněvadž se ho rostaival, když ho bratři chtěli zabít. Pak dal jim peníze do pytlů tajně,

z lásky jak k otci tak k bratrům - nechtělo aby otec a bratři platili mu za potřebný chléb. Lásky k rodičům - děti podporujete rodiče v stáří jejich.

K §. 24. Jakub vrátil peníze, jež byly v pytlích nalezeny. (Nepřivlastňuj si nikdo cizích věcí. nenechávej si bez všeho věcí nalezenných.)

Bratři myslili, že pro peníze jsou uvedeni do domu Josefa a báli se, ačkoliv jich nevrátili. Taková je moc zlého svědomí. Po tolika ještě letech kňepokojuje. [Zachovej svědomí čisté, varuje se zlého; budeš-li však někdy tak nešťastem a hrěšiš těžce, polepš se, čím pokám. To u dospělých.] První stárka, kterou k nim Josef učinil, týkala se otce. Kterak ho miloval!

Při hostině seděl Josef vlášt, bratři u vláštního stolu dle stáří a Egypťané přítomní také vlášt. Neboť obvyčej egyptského, který jednotlivé třídy jímání od sebe dělí, seděl král a osoby vysoce postavené vlášt při hostinách. I cizinci pak jisti nesměli, poněvadž pokládali takové j. dle za poskvrněné; vlášt jestli cizinci ti jidli i maso takových zvířat, jimž oni postu božskou vdávali. Benjaminovi dal pětkrát více než ostatním, ne že by měl větší hlad, nýbrž že chtěl jej vynaménati před bratry a zhoumaty, zla mu to budou přáti. (Druhdy rávideli jemu strakatou sukni.) Oni však radovali se z toho; byli tudíž již o něco lepší než dříve. Ostatně chováním svým př. větivým a tím, že podle stáří je rozsadil, připravoval je již na chvíli, kdy se jim dá poznati.

K §. 25. Zkouška největší a rozhodná. Dal peníze všem do pytlů. Činil to proto, aby šetril cti a jména Benjaminova. Neboť kdyby byl dal pouze Benjaminovi do pytlů koflík,

bratřím pak nic, snadno by byli si mohli mysliti, že snad přece Benjamin ten koflík vzal. Takto však věděli, že jako sami nevzali peníze, tak ani on že nevzal koflíku.

Bratři přesvědčení jsou, že koflíku nemali. Proto praví: a kdekoli nalezne bude koflík, ať umře, a my ostatní budeme otroci pána tvého. Správce schválně dle rozkazu Josefa račal prohlídku u nejstaršího, aby dříve všichni shledali peníze ve svých pytlích a tak již ani nemohli ani připravit na myšlenku, že by Benjamin, u něhož se koflík našel, jej byl vzal. Bratři u Josefa neúchají již, aby zemřel ten, u něhož se koflík našel; nechalují tak, že na něho, ba naopak přesvědčení jsou, že Benjamin nevzal ho, celé neštěstí přičítají ústy Judovými společné vině své (že bratry prodali) a chtějí proto společně trest nepomýšlejíce ani na svoje manželky a děti. To dle, jak úplného polepšení a povahy šlechetné.

Alle voláště šlechetně jednal Judas, který již druhdy okrádal se šlechetnějším tím, že nechtěl, aby Josef byl ra-
bit, a proto raději navrhl, aby ho prodali. Když totiž Josef nepřistoupil na jejich nabídku a jin Benjamin v Egyptě nechat chtěl, Judas blíže přistoupiv, líčil, s jakou těžkostí vymohl na otci Benjaminu (viz Gen. 44.) a nabízel se sám za otroka, jen aby Benjamin mohl navrátit se k otci, jemu tak ho miluje.

(Josef šetřil dobrého jména Benjaminova. Povzbudil by ne-
daly příčiny, aby někdo myslil o jiném zlého bez příčiny.)
K 26. Opět lásku k otci ukazuje, neboť po něm nejpr-
ve se ptá. Bratři byli přestrašení, když se Josef dal poznati;
bálet se, že se bude mstít, protože s ním druhdy tak u-
krutně byli naložili. Josef však nejen odpouští, těší je, v
řizením Božím dostal se do Egypta a to k jejich dobré.

mu, praví: Nelekejte se! Neboť pro zachování vaše poslal mě Bůh do Egypta. — (Smílivost. — Povzbudí děti, ať nehněvají se, když jim někdo ublíží, nýbrž odpustě).

Tolik darů poslal otci nejen z úcty a lásky k němu, nýbrž i aby tím spíše uvěřil, že říje. Neboť cizí muž nebyl by dal mu tolik darů pro nic.

Kl. 3. 27. Jakub obětoval na hranici zemi Kananejské Bohu, aby si vyžádal porěknání Božího. Poněvadž totiž dříve, kdy Izákov zabránil Bůh jíti do Egypta, když tam v době hladu utéci se chtěl, bál se, aby snad nebylo to proti vůli Boží, přestěhuje-li se do Egypta a to tím spíše, poněvadž Bůh slíbil zemi Kanaan v dědictví.

Tu opět příklad úcty a lásky synovské (Josef nestydí se v postavení svém za otce) a rodičů k dětkám. (Jakub byl blažen, že mohl ještě vidět tvář syna svého Josefa. Na Faraonovi příklad úcty k starci. Přijal porěknání od starého Jakuba.)

[Bůh sám chtěl a řídil, aby rodina Jakubova dostala se do Egypta a to hlavně ze dvou příčin: aby neklešli v modloslužbu a nabyli jistého vzdělání. V Kanaan byli by zajisté vcháreli ve svazky manželské s kmeny Kanaanitskými a potom dali se svést, aby ctili bůžky jejich. Vždyť Esau již vzal si dvě manželky z Kanaanitských. V Egyptě nebylo nebezpečnosti toho. Neboť z počátku žili odloučeně od Egyptanů v zemi Gersen, a tudíž vyvíjeli se svérázně zachovávající i pravou víru v Boha. Pordeji stýkali se sice s nimi, ale styk ten spojen byl s pronásledováním a krutým utiskováním, a to působilo, že nejen nepřijali náboženství jejich, nýbrž spíše zanevřeli proti tomu, co bylo egyptské].

Mimo to rodina Jakubova vešla posud život kočovní-
chý, a přece slušelo se, aby národ, z něhož měl Vykupitel
vzejít, nejen pevná sídla zaujal, nýbrž alespoň nějaké
vzdělání měl. Proto také řídil Bůh věci, aby rodina
Jakubova přišla do Egypta, kde vědy i umění kvetly,
a rolnictví prospívalo, a aby potom předvárování byli
k různým stavbám a pracem na polích, aby nabyli
potřebného vzdělání jak v umění, tak v rolni-
ctví a v společenských záležitostech.

Do Egypta přišel Jakub se svými syny a vnuky; Moj-
šés (Gen. 46., 8.) čítá s Jakubem, 12 syny a vnuky (resp.
pravnuky) celkem 20. osob. Avšak tu nemíní říci, že ti vši-
chni již z Kanaan tam šli, nýbrž tolik že bylo hlav, z
nichž rodina Jakubova se v tak veliký národ rozmohla.
Neboť jmenuje tam též 10 synů (či správněji 8 synů a
2 vnuky) Benjaminovy, ač Benjamin jich tehdy nemo-
hl tolik ještě mít, poněvadž mu byly teprv 23. roky; patr-
no tudíž, že jmenuje děti jeho vůbec, tedy i ty, které se
narodily v Egyptě. Sv. Štěpán sice (Skuth. ap. 7, 14.) čítá
celkem 75 osob, počítá asi ještě pět lidí z rodiny Josefo-
vy, kteréž se narodily ještě za života Jakubova v Egyptě.
- Ovšem mimo jmenované osoby šly tam i manželky
jejich a služebníci počtem rozjisté dosti četní. V Egyptě
vyhovět hrál (snad Apopi) snadno přání jejich, aby
směli bydlet v zemi Gessen (jak je Josef navedl), po-
něvadž jsa z rodu Fyksos byl též semitou, sám veli-
ká stáda měl - a ovšem též rozjisté k vůli Josefovi.]

K 3. 28. Efraima a Manasses přijal Jakub za své,
pravil k nim: Efraim a Manasses budou jako Ruben
a Simeon přináležeti mně. Proto i když pokolení

Levi při dělení nedostalo zvláštního území, bylo přece 12 podílů. Judovi řekl: Nebude odňata berla... vyloží se as tak: Berla znamená moc královskou. Tím pak, který přijít má a který jest očekávání národů, míní Jakub Vykupitele. Když tedy řekl (z omuknutí Božího), že nebude odňata berla od Judy, dokavad nepřijde..., předpokládá tím, že potomci Judovi budou mít královskou moc, a moc ta se růstane u nich tak dlouho, dokud nepřijde vykupitel. Jakmile tedy moc královská od nich bude odňata, či jakmile stane se králem židovským někdo, kdo nebude z pokolení Judova, tu se přijde Vykupitel. To se vschutku stalo. (Židé přišli sice pod vládu babylonskou, perskou, ale králové ti nejmenovali se králi židovskými - byli to králové babylonští, - perští.) První král židovský byl Herodes - za něho tedy odňata moc královská od Judy, a hle, za něho narodil se Pán Ježíš. K. 29. Upozorní, že hovor onoho mezi Bohem a ďáblem nebylo. Písmo v. těmi slovy vylicuje pouze tu pravdu, že Bůh dopouští někdy, aby mohl lidi pokoušet, i časné škody, utrpení způsobiti, a to k tomu konci, že to doprouští, aby lidem dal příležitost, by mohli osvědčiti a vytrvívati (zdokonaliti) cnost svoji (pokud se týká hovoru s anděly dobrými - se i anděly uvádá ke službě a ochraně lidí).

Žena pravila k Jobovi posmívajíc se mu, když malomocný ležel na hnoji: Dobrořeč Bohu a smrti t. j. Co z toho máš za to, že tak Boha se držíš a mu sloužíš. Počkuj se mu herky za to (ironicky) a pak smrt. (Aneb: Ještě chval Boha za to, že na tě poslal a za smrt.)

Rodina Jakubova v Egyptě.

S Jakubem dostalo se do Egypta asi 1000 osob. Byliť s ním nejen synové, dcery a vnukové s vnučkami, nýbrž i služebníci četní se svými rodinami. Dostali se tam v posledním století panování cizí (beduinské - arabské) dynastie Hyksos či Šam, kteráž tam panovala dle jedněch od r. 2185 - 1840, dle jiných od 2233 - 1700, dle jiných 2178 - 1667. a opět dle jiných přišlo tam kol r. 1940 - 1385.

K radě Josefově a s dovolením faraona (kterýž to tím spíše dovolil, poněvadž byl také původu semitského), usadili se v úrodném kraji Gosen či Gessen, kraji to po doby trojúhelníka skoro rovnostranného asi 6600 km. velkého (as jako osmý díl Čech), který na západě byl ohraničen východním ramenem Nilu od Onu (Hieropolis blíže nynější Kahiru) až k moři, na severovýchodě mořem a jezerem (lagunou) Menzaleu a na jihovýchodě údolím, nyní Vadi Tuonilat zvaným, jež od Onu sahalo až k jezeru Timsáh u Sueru. Byl to tedy kraj, který shodoval se skoro úplně s nynější provincií Šarki-jáh. V kraji tom pořivali z počátku úplného klidu a mohli se bez překážky vyvíjeti, jmenovitě pokud šel Josef a bratr (nejspíše Elpasi II.), kterému vyložil Josef sny. Šli k vyšším snahám nescházelo jim pohnutky, neboť králové z rodu Hyksos nebyli alespoň v pordezších dobách své vlády v Egyptě tak dronými a krutými, jak je líčí Manetho (Joseph Flavio: contra Apionem I., 14.) nýbrž přáli a podporovali snahy vědecké a umělecké, jakož různé památky sochařské (sfingy, sochy, mající typ semitský svědčí) dbali různým způsobem o

blaho země, takže u lidí nepředpokládali i ve vděčné paměti růstali, jakož lze souditi z toho, že si mnozí Egypťané i jména semitská, zejména jméno Rapii dávali.

(Brugsch: Geschichte Aegyptens unter den Pharaonen s. 244.)

Tím však povstal rozhodný odpor proti nim, že král Rapii II. chtěl a nutil, aby všichni poddaní jeho čili jednoho jen boha a to Sutecha, národního to boha Lásův.

Domácí knížata nebyli však nikdy úplně ztlačeni. Jejíménem v Thebách udržel jeden rod dynastie domácí stálek panství své. A ten ráčab boj proti Hyksosům ztlačuje je vždy více k severu, až konečně po boji as 150 letem podařilo se Aahmesovi vytlačit je z Egypta úplně. Bylo to nedlouho po smrti Josefově. Aahmes I. byl pak zakladatelem 18. dynastie egyptské as r. 1840. před Kristem (dle mínění, že Hyksos panovali od r. 2185-1840, kteréhož se tito držíme.)

Králové nové dynastie, jak přirozeno, nedůvěřovali Ezealitům. Viděliť v nich, jakožto v Semitech, spojence vyhnáního rodu a své nepřátele. Nicméně, až nepustili jich nikdy z očí, přece neprosledovali jich, alespoň ne králové první: Aahmes I., Amenhotep I., Thutmes I. a Thutmes II. Neboť jednak nebyli ještě tak četní, aby byli nebezpeční, jednak, a to hlavní příčina, byli ranněstnáni v bojích a tím, aby panství své utvrdili a zajistili.

Když však Thutmes III., jeden z největších králů egyptských, po 14. vítězných taženích zlomil moc národů přeasijských a tak volnější rukou měl, aby vnitřními ráležitostmi mohl se zabývat, nastaly pro cizince trapné časy v Egyptě. Byliť nuceni k různým stovbám státním a při tom bití a utiskování od dorocův usta-

Arch: 8. Vých. bibl. dějin.

nových nad nimi. A tehdy, zdá se, že již na Izraelity také došlo. Alespoň některá vyobrazení na starých památkách z doby Thutmese III., dle nichž cizinci při různých stouboích k děláni cihel a jinak použito bylo, o ti od do, rozru bití, srovnávají se s tím, co v bibli o utiskování Židů v Egyptě se píše.

Nomine skutečně pro utiskování Židů nastalo ani za nástupců Thutmese III., Amenhotepa II., III., IV., nýbrž dle souhlasného skoro mínění teprve za Seti I. a Ramsese II. (Psostris) prvního to krále z dynastie XVIII., o nichž ovšem plnou měrou platí slova písma, že Josefa neznali. (Ex, 1. 8) Do té doby vrostli již Izraelité tou měrou, že počali se obávat množství jejich, aby snad v době války nepřidali se k nepřítelům proti nim; a obava ta byla tím větší, protože tehdy potomci mocných Hyksos, kmenové Saasu opět hleděli zmocnit se kraje Egyptských a skutečně podařilo se jim dobyti jisté části dolního Egypta. Mimo to pozvedl se chanaanitický kmen Chetitův a nabyt takové moci v přední Asii a na mnohých ostrovech středomořských, že nad vládou egyptskou nad Kananity a Lyry, jehož za Thutmese III. nabyli, nyní vážně ohroženo bylo. Proto Seti I. a Ramses II. (kteří z počátku as 1584-71.) panovali společně přeložili sídlo své z Theb na sever a Tanis, bývalého to sídla králů Hyksos, aby blíže byli krajům ohroženým a v čas potřeby rychle zakročit mohli. Město to opevnili a zároveň postavili pevnost Eltham či Pitthom na severovýchodní hranici egyptské.

(Někteří měli nyní Mašutu ve Vadi Tarnilat za biblické Ramses; nyní však shodují se skoro všichni, že to staré Tanis jest.) Ke stavbám těm jakož i jiným (na př. ku stavbám, pyramidám hlavně a průplavům, kterým chtěli spojití Nil s červeným

mořem na jihu od Gošenu, používali cizinci, dílem zajatých ve válce, jež řhavým řelem označili jako majetek královský, dílem černoši, na něž mnohdy právě hony činili, a též Israeliti.

NB: Dle Flavio bylo Israeliti určito hlavně ku stavbám pyramid, vysokých staveb, až přes 140 m. vysokých, v nichž si králové egyptští razovali své hrobky. Vyskytají se ve skupinách od Hochiry až na jih přes Memphis po dél. c. as 12. mil. Největší je Cheopova, jíž co do velikosti nepřevyšuje se žádná stavba na světě. Základ je čtverc., jehož strana = $227 \cdot 5$ m., výše kolmá = $137 \cdot 2$ m., důlve však měla 146 m.; obsahuje tedy asi $2 \frac{1}{2}$ milionu cbm., zdívala tolik, že by se dala z ního vystavěti řed. kolem celého Německa, která by byla 1 $\frac{1}{2}$ m. vysoká, 3 m. tlustá a 5000 km. dlouhá. Uvnitř jest totiž vyplněna skoro celá zdívkou, jenom $\frac{1}{500}$ díl kubického obsahu, čili asi 1600 cbm. jest v ní prostoru volného. Dle Herodota stavělo ji 100.000 lidí 20 roku.

Při stavbě dalo se jen ra řetkev, cibuli a česnek 1600 atick. talentů či as 4. miliony stlatých.—

(Neracházeli s nimi mírně při stavbě; ale Israeliti utí, skovali roldště, poněvadž chtěli, aby tím spíše umírali, a počet jejich menšil se, by nestali se nebezpečnými). Bylo proto přetřování a k práci bitím nucení i tehdy, když už upracováno se umdlávali. Nicméně Israeliti neubývalo, nýbrž přibývalo. Chopil se tudíž Farao prostředkem nejro. olikoálnějšího přikárav, aby utopen byl v Nilu každý chla. pec israelský hned, jak se narodí. Přikáral to nejprve potají dvěma (nejpřednějšími) babám porodním židovským, porději rjevně všem Egyptanům. Ale ani tento prostředek nepomáhal. Neboť báby židovské se svědomitostí a bárně

před trestem božským neposlechly vůbec. Ale i Egypťané (rdčování) rajisté neviditelnou mocí božskou) sáhli jen v případech velmi řídkých na život chlapců Izraelských, tak že čím dál tím méně dbalo se rozkazu toho, ať se k němu nehledělo vůbec. Ostatně zdá se, že Faraos svým příkaz odvolal vidě, že by se tím připravil o veliký počet laciného pracujícího lidu. Berpochyby že rozkaz ten dal Seti I. v posledních letech svého panování a když zemřel, že syn jeho Ramses II. (1571-1504) z řečené příčiny rákem odvolal a spíše k tomu as hleděl, aby při pracích nakládalo se s nimi tím krutěji.

Mojžišovo narození, mládí, útek.

Krátko po vydání rozkazu, aby byl utopen každý novorozený chlapec izraelský, narodil se Mojžiš. (Souditi bře to z toho, že Arona, bratra jeho o 3 roky staršího, rákem ten ještě nezasáhl a že ještě byl v plné platnosti.) Otec jeho jmenoval se Amran, z pokolení Levi, matka Jochabed. Ta porodivši chlapce vláště krásného litovala utopit ho nejen pro lásku mateřskou, nýbrž i pro neobyčejnou krásu jeho. Ukrývala jej tedy po 3 měsíce v domě. Zjistivajíc však nedaleko sídla královského bála se dále ukrývat ho, aby vyvědači toho nevyslídili, a ona sama i s dítětem utracena nebyla. Učinila tedy smělý, avšak opatrný pokus dostat jej do některé rodiny egyptské. V úmyslu tom splekla košík ze třtiny, (dle Flavia se třtiny papírové), omazala jej hlínou a smolou, a vlořila dítě do ně a uzavřevši jej položila do Nilu mezi rákosy, (třtinu papírovou), aby jej voda neodnesla. Dceru pak Marii prikázala, aby ukrývajíc se z dálky pozorovala,

co se bude s dítětem dít. Po chvíli pak přišla dcera královská se služebnicemi svými k Nilu, aby se myla v řece. Flavius udává jméno její na základě podání - Thermutis, na památkách egyptských pak nazývá se tak manželka Ramsesa II. Trdá se, že to tudíž byla dcera Seti I. a tedy sestra a spolu i manželka Ramsesa II. Bylatť pravdě v obyčejí u Egypťanů manželství bratrů se sestrami. Dcera královská uslyševši pláč, posloula na místo pláče služebnici svoji, která ho s dítětem přinesla. Thermutis poznala, že to dítě izraelské, dítě pak líbilose jí, jak as dala na jevo tím, že se na ně usmívala. A proto Marie prorokovaná to přišla k ní a nabídlas se, že přivede ženu hebrejškou, která by dítě vychovála. Thermutis svolila, a Marie přivedla matku svou. Ta pak přijala pachole, jež dcera královská nazvala Mojžíšem t.j. z vody vysvobozeným, a chovala je. Když pak dorostl Mojžíš, přivedla ho k dceři královské, která ho přijala za syna svého a dala vychováti způsobem, jakým vůbec princové královští byli vychováváni. Také však k němu měla přístup stále matka jeho jakožto kojná. A tak vzdělávala srdce jeho, učila o pravém Bohu a paslibech messianských, přestupíc spolu lásku k národu i, sraelskému.

Mojžíš pak jsa nadán velikými schopnostmi prosperoval ve všech vědách tehdy v Egyptě známých měrou znamenitou, (sk. ap. 7, 22) spolu užíval různých příležitostí, aby osvědčil své vědomosti veřejně. Byť i nebylo pravda, co staré podání vypravuje o výpravě jeho do Aethiopie, přece souditi lze pravě, že veliké vážnosti požíval nejen u Izraelitů, nýbrž i u Egypťanů, ješto i písmo sv. praví, že byl mocný v slovech i

skutcích - mnoho tudíž vážilo slovo, mnoho smohl jednáním svým (Exod. 11. 3. Skut. ap. 7. 22.). Nestál tudíž na žádném mladším neb souvěším princem královským, ani co do vědomosti ani co do moci, známosti pravého Boha však a při měřením vzděláním srdce předčil je. Při tom uchránil se příchů, jež v předních kastách egyptských byla skoro dědičnou a zachoval si lásku k lidu svému, s nímž cítil a se ho rostával, až připravil se o dosavadní přiznání Faraonovu a život svůj ohrozil.

Kdyby tedy bylo běželo o pouhé panování nad národem obyčejným, bylo by mu vzdělání to bylo úplně dostačilo. Ovšem on měl se státí vidcem národa vyvoleného, z něhož Vykupitel měl vyjít a jaksi kvas připravit se k náboženskomu, mu obrození celého lidstva; a k tomuto vidcovství bylo mu třeba ještě jakési přípravy zvláštní, které na dvoře královském nabýti nemohl. Přípravy té dostalo se mu v tiché samotě v re, mi Madiánské, kam se řízením Božím utekl.

Vnější pohytkou k útěku tomu bylo nebezpečství života, do něhož se vrhnul rabitím egyptského dozorce.

Mojžíš totiž vyšel jednou, jakož činil častěji, k Israelitům, aby shlídl, jak se jimi vede. A tu spatřil dozorce jednoho, kterak bije Israelitu. Rozpáliv se hněvem nad nespravedlivým a násilnickým jednáním ohlédl se a vidal, že tu ni, koho není, rabil jej a shrýl v písku. Druhého dne přišel opět k nim a spatřiv, kterak dva Israelité se hádají, do, mluval jim. Ale jeden z nich odbyl ho řka: Tědo tebe u, stanovil knížetem a soudcem nad námi. Zdaž mě chceš rabiti, jako jsi včera rabil Egyptana? Vidou tudíž, že jest prozračen, a uslyšev, že i král dověděl se o tom, dal se na útěk věda, že podle zákonů egyptských ani při vysokém

postavení svém by smrti neušel. (O činu jeho domnívají se někteří sv. Otcové, že Bůh sám vnučil mu myšlenku k tomu chtěje jednak potrestati nespravedlivého dororce, jednak ukázati, že chce již brzy pomoci lidu vyvolenému. - Avšak i kdyby tak nebylo se stalo, přece by čin jeho poněkud omluviti, jakož i někteří sv. Otcové činí, jednák se křením k veliké, mu a nespravedlivému utiskování, při kterém vystoupení Mojžišovo by pokládali za nutnou obranu života bližního, jednak k tomu, že Mojžiš při všem přenáhlení svém dal na je, v vroucí lásku k lidu svému, hlubokou nenávisť proti vše, liké nespravedlnosti a ochotu i život obětovati, aby sjednal pomoc utiskovaným. (O tom smýšlení jeho mluví i sv. Pa, vel: k Řid. 11. 24-26.)

Na útěk svém dostal se Mojžiš do země Madiánské na jej, horápadním břehu moře červeného. Přišel tam k jedné studni, ze které z dcer Madiánského kněze Jethra či Raguele vácily vodu, aby napojily stáda otce svého. Tu však přišli pastýři jacísi a odháněli je. Mojžiš však zastal se jich a sám stá, da jejich napojil. Dcery pak vypravovaly o tom otci a ten řekl, proč ho nepřivedly, aby se mu poděkoval. Přivedly jej tedy, a Mojžiš zůstal pak v domě Jethrově. Vzal si i jednu dceru jeho - Seforu - za manželku, s níž měl dva syny Ger, sama a Eliezera (Ex. 2.). - Madiané, jakožto potomci Ma, diana, syna Abrahamova s Heturou, byli příbuzní s Izraeli, ty.

Mojžiš u Madiánitů; zjevení pod vlivem
hořícího keře.

V zemi madiánské pásal Mojžiš stáda svého tchána. Při tom měl dosti příležitosti, aby vyvířil se v přemáhání sebe, v trpělivosti, pokorě, důvěře v Boha, v cnostech to, již mu k

k budoucímu povolání jeho nemálo potřeba byv. (Musel se přehnouti vněšeného postavení a pohodlí, jakého požíval na dvoře královském, mohl uvažovati, jak slabá lidská síla, ježto ani při vysokém postavení svém nemohl pomoci lidu utiskovanému, a jak potřebí Bohu se oddati a v jeho pomoc důvěřovati; tu přidružila se k ohnivě horlivosti povážlivost věku, a zvýšila se i ctí i láska k lidu vyvolenému tím více, čím více měl času přemýšleti o raslíbení daných patriarchům a o strádání jeho v Egyptě. Tloužil pro jeho vyvolobození; zároveň důvěřoval, že podle Božského raslíbení lid ten vyvolobozen bude. Dal to na jevo i těmi jmény, jež dal synům svým. (Gersam - vyhnamatví; Eliezer - Bůh pro máhá). Klonečně po 40letém pobytu v zemi Madidiánské povolal jej Bůh k úkolu, pro nějž jej vychovával. Ukaž, jak se mu potom v podobě hořícího keře u hory Floreb, kamž Mojšís stáda kahnal. Mojšís vidla keř hořeti, nevšímal si toho v počátku, maje to za něco obyčejného. Když však keř po delší době neshořel, divil se tomu a chtěl zvěděti příčinu toho, šel k němu. Tu však Bůh rákával mu přiblížit se; a poručiv aby kul obuv svou, oznámil se mu jako Bůh Abrahamův, Isákových a Jakubův (upozorniv ho tak na raslíbení těmito patriarchům daná, jakož i na lásku, s kterou se k lidem směřuje) a jakožto ten, který jest Jahve) upozorniv ho tak na svou naprostou bytnost a neproměnlivost a na to, že máje příčinu všeho bytí sám v sobě, vše, co jest, uobřuje. Také významný byl ten zjevení, kterým se mu zjevil. Tím razíste, že keř hořel a neshořel, naznačil Bůh, že ani národ israelský při všem strádání a utrpení nerazhyne. Mimo to ohen jakožto živý čistý, osvětlující, zahřívající a mocný znázorňoval velmi vhodně

bytost božskou, jakožto nejčistšího (pouhého) ducha, neho-
nečné světlo pravdy, nejvyšší lásku a pramen požehnání,
a nejvyšší velebnost a moc. (Sv. Otcové vidí v keři tom ta-
ké obrazy neproskvrněného pamenství Panny Marie.)

Bůh oznámil Mojžíšovi, že viděl trápení lidí v Egyptě
a slyšel volání jejich (tu dobu volali k Bohu za pomoc
Exod 2, 23.) a že hotov jest jim pomoci. Nechtě tedy jde k
Faraonovi a vyvede lid z Egypta. Mojžíš byl věci tou tak
překvapen, že ažkoli přál si, aby byl lid vysvobozen a toužil
po tom, roháhal se přece jíti. Vymlouval se proto nejprve svo-
jí slabostí (kdož jsem já, abych šel k Faraonovi...). A když
Bůh slíbil mu pomoc svou (Já budu s tebou) a poučil ho
o jménu svém, aby věděl, co má říci Izraelitům v Egyptě,
vymlouval se, že nebudou mu věřit, že jest poslán od Boha.
Ukázal mu tedy, kterak je přeměnění (a) proměněním hole v ha-
da, čímž se znázorňovala se moc vůdcovská, Mojžíšovi da-
ná, jakož i s tím spojená moc bolestivá (tresty) a radostivá,
b) náhlým zeslavením a udravením ruky, čímž se
as potvrzovalo to, co prvním rázákem bylo znázorněno a
c) proměněním vody v Nilu v krev, čímž se as naráželo na
to, kterak israelští chlapečci v Nilu byli utápěni.) Viz Exod 4.
Aby pak Mojžíš ratvazlou vůli Faraonovu nahnul, by pro-
pustil lid israelský, řekl mu Bůh, že ranami různými
a věcmi podivnými donutí Faraona, aby povolil. (Exod.
3. 19.) Ba i Mojžíšovi dal znamení na ujištění, že lid
vyvede. Právě: když vyvedeš lid můj z Egypta, obětovati
budeš Bohu na hoře této. Ale Mojžíš ještě hleděl vyhnou-
ti se úřadu tomu. Vymlouval se tedy na špatnou výřečnost,
či těžkomluvnost. (Prosím Pane, nejsem výmluvný.)

Arch G. Výkl. bibl. dějin

A Bůh řekl: Kdo učinil ústa člověka... Jdi tedy a já budu v ústech tvých, a naučím tě, co bys mluvil. Mojžíš však řekl: Prosím Pane, pošli, koho pošleš (někoho jiného.) Tím vyvolal nevoli Božskou. Upororniv proto, že Aron bratr jeho jest výmluvný, jako s rozhorlením řekl, že pošle s ním Arona, s nímž ať sdělí, co mu řekl Bůh a slíbil, že bude „v ústech“ jeho i Aronových a ukáže jim, co by mluvili. Tu neodvážil se již Mojžíš dále odmlouvat. Vráť se tedy k Jetrovi rozloučil se s ním a vraz manželku i syny své, šel. Poněvadž však mladší syn jeho (Eliezer) nebyl dosud obřezán, na cestě „potkal se s ním Hospodin a chtěl ho zabít“ t. j. ranil ho nemocí nebezpečnou; a tu manželka jeho sernavši příčinu toho obžalovala Eliezera; načež Mojžíš udeřil se. Aby pak nebyli mu v díle jeho v Egyptě na překážku, poslal manželku i s dětmi k Jetrovi zpět, kdež byli, až, tudý s Izraelity k Sinai se bral. Na další pak cestě setkal se s ním Aron, kteréhož Bůh poslal jemu vstřív. Tomu vypravoval všechna slova Hospodínova, kterými ho poslal, i znamení, kteráž rockáral, aby v Egyptě činili.

Mojžíš a Aron před Izraelity a Faraonem.- Ráiny egyptské.

Nedlouho před tím, kdy ukázal se Mojžíšovi Hospodin v podobě keře zemřel Ramses II panovav 67. roku a nastoupil syn jeho Menefta I. (Baenra - Meriamon - Menephtah - Hotep - Hlima. (Na jednom ránamu uvádí se 111 dětí Ramsesových, mezi nimi Menefta na třináctém místě; Všeck dětí jeho bylo 172, - mezi nimi 59 synů). Faraon

tento utiskoval lid neméně než Ramses, proto volal lid k Bohu o pomoc. A Bůh vyslyšel je poslat Mojžiše a Arona do Egypta. (Utiskování Židů v Egyptě svědčí svou věk památky egyptské, zejména nápis a obraz na hrobě vrchního dozorce nad královskými stavbami v Thébách představující zhotovování cihel. (Obličej a vous, jakož i jméno (Aperiu či Alberiu) dělníků pokračuje, že to řídí jsou; při nich oholené postavy s holými - dozorcí egyptští.) a obrázky na hrobě v Beni Hassan představující, kterak byli dělníci bití holými od dozorců.)

Mojžiš a Aron šli nejprve k Israelitům, aby jim oznámili, že Bůh je poslal k jejich vysvobození a pohnul je, aby s nimi chtěli z Egypta vyjít; pohnuvše je k tomu znamením, jež Bůh přikázal jim činit, šli k Faraonovi a řekli: „Toto praví Hospodin: „Propust' lid můj, ať mi obětuje na poušti.“ Bůh sám přikázal, aby tak mluvili. Mohl ovšem přikázati hned, aby je vůbec propustil se semě.

Ale on chtěl mu věc usmírniti; a proto dříve dal mu oznámiti jen z části vůli svou (aby nechal je obětovat na poušti), a teprve potom, až by se rázně nabyl přesvědčení, že Mojžiš skutek od Boha poslán jest, chtěl mu ostatní část oznámiti. Ale Faraos v nevěře a pýše (jako by nad něho vyššího pána nebylo) odbyl je: „Kdo je Hospodin, abych poslechl ho. Hospodina neznám a Israele nepropustím.“ A hned také přitvrdil Israelitům přikázav, aby nedávalo se jim slámy k děláni cihel, jakož se dosud činilo, nýbrž ať si ji sami sbírají po staništích, avšak práce též počet cihel udělají, jako dříve měli dělati.

Novým přitvřením tím rozhořčení byli Israelité proti Mojžišovi a Aronovi, jakožto příčinám utrpení toho.

Volal proto Mojšís k Bohu o pomoc, a Bůh přikázal, aby ston holi vřmul před Faraonem, že promění se v hada. Eli tedy k Faraonovi a učinili hada před ním i jeho služebníky. Ale Faraos povolal čaroděje egyptské, jež měl při dvore a ti učinili podobně. Ale had, z holi stononovy proměněný pohltit hady ty. Čaroději ti neučinili si, co žádného rářaku, aby onad vsukthw byli huił proměnili v hada, jako to učinil z moci Božské Mojšís. Ale také to nebylo pouhé saměnění hadů z holi ani pouhé ustemení hadů, jak to egyptští hadaři posud činí přivodějice hady stisknutím noz hřbetě (v tyže) k tomu, že kistávají stěmými a jako mrtví. Nebot' Mojšís a ston byli by přece rozemali hada z holi a ani jiný podvoob nebyl by ušel zrakům jejich. Nejspíše byl to rjev ne sice nadpřirozený, ale přece takový, který přesahoval všelikou sílu lidskou a způsoben byl pomocí dāblovou, buď se působil ve zrak diváků, aby místo holi viděli hady, aneb spíše, že sám nepozorovaně vyměnil holi z hady. Hady ty pohltit sice had z holi Mojšísovy povstaly; avšak věc ta nepůsobila na Meneftu. Lidu nepropustil. Kolal tudíž Bůh tak zvaných 10 ran na egypt, jimiž konečně donutil krále, že lid propustil.

Rány ty pojí se k věcem, jež přirozeným řádem v egyptě povstávají, tak že rářačný řád neráleu tak v ději, jako spíše v okolnostech, kterými ten který děj byl prováren - že totiž to, co v přirodě se dělo a děje, nastalo tehdy v neobyčejný čas, ke slovu Mojšísovu, že událo se měrou nepoměrně větši, než se děje přirozeným řádem, že země Gessen bylo ušetřeno, o k slovu Mojšísovu rány ty přestaly. (Zářaky praeter naturam - jako kdysi Pán Ježíš udržoval rářačně slepce. - I přirozeným způsobem slepec může býti udržaven; ale Kristus učinil to náhle, prostředky, které nemají moci udržující.) Zářačnost jejich uznali král i čaroději královští. Král vyzíval Mojšíse, aby se modlil k Jahve za odstranění. Bůh volil proto tento způsob rářaku, aby předem ukázal, že bohové egyptští nejsou bohové praví, ale

On je pravý Bůh jest; potom aby potrestal Egypťany tím, čím
 hřešili, jakož i aby Izraelity povzbudil k důvěře v něho. Při pr-
 vních dvou (krev v Nilu, jež žáby, z vod egypt. vyšly, komáři
 vznikli, když Mojšův udeřil v prach reme, ukázal se Hospodin
 pánem nad vodou a reme (jež obě, Nil i reme, ctili jako bohy.)
 - Deus fecundus (Nil), Deus procreator (reme). Při dalších rára-
 cích ukázal se jakožto jediný pán Egypta, ježto od dalších
 ran nyní zjevně reme Jessen ušetřil a tak rány ty podle své
 vůle na určitý kraj omezil. (Teprve při 4. ráně zjevně pravý Bůh,
 že bude reme Jessen ušetřeno; dost možná tudíž, že první tři byly
 čítat i v Jessen.) Rány 4. 5. 6. 7. způsobeny byly buď ve vzduchu
 neb náhazem vzduchovou, a nic nemohli proti nim bohové
 v povětří říjící (dii aerei), jež všichni národové pohanští ctili.
 Tak ukázal těch, že není bohů v povětří, ale On je pánem nad
 vzduchem a povětřím. Při 8. ráně (hobylkách, jež as z Strabie
 východním větrem v nesmírném množství přichnal, ukázal se
 Bohem i říších národů; při 9. pak pánem nebes. (tma). První
 tři byly více obtížné než bolestivé, druhé tři bolestivé i nebezpe-
 čné životu, třetí trojice zvláštní hrůzou a ošklivostí se vymačova-
 la. - Rána 1. Mojšův a Aron jdou ráno k Nilu, a když tam pů-
 jde Farao (snad aby potu vzdal Nilu), udeří Aron holí do Ni-
 lu a hned voda promění se v krev t. j. snad ne ve skutečnou
 krev, (ač někteří to tvrdí jako Vigouroux) nýbrž dostala barvu
 tmavě červenou a rozkládajíc se rozpáchala tak, že nebyla k pi-
 tí a ryby zahynuly v ní. Podobně stalo se ve všech průlících,
 potocích a jezezech, (bezpochyby však pouze těch, které byly spo-
 jeny s Nilem. Neboť lidé nemohli pít z Nilu, kopali si studně,
 aby měl vodu pitnou.) Starodějové učinili podobně způsobivše
 pomocí kletby ducha na oko podobnou proměnu, kterou si as
 z některé studně rozpatriili, (aneb se rásohy, kterou měli doma,
 než se voda v Nilu proměnila.)

Zárrak pojil se, jak řečeno, k jevu přírodnímu. Když totiž Nil počíná stoupat (ke konci června neb počátkem července) má vodu zelenou, která po několik dní není k pití. Barva ta zelená pochází as z dalekých bažin na jihu od Nubie, jež tam při každoročních rozvodněních Nil nůstavuje. Znenáhla dostává barvu tmavější a stává se pitnou, až ke konci července slane se tmavě červenou. Tentokrát však stala se změna na počátku roku (as v únoru) nikoli v době rozvodnění, jak patrně z toho, že Faraos šel po břehu; mastala náhle k slovu Mojžíšovu, nebyla k pití, a měla barvu červenou, ba kapáchala a hubila živočišstvo v řece.

II. Po sedmi dnech vtáhl Aron k roháku Božímu, ruku nad vody egyptské a vyšly řáby v nesmírném počtu a vnikly i do pokojů, postelí... Čaroději nápodobili; ale nemohli jich odstraňovat. Poněvadž byly příliš obtížné, hnulo to králem a žádal Mojžíše a Arona: Prostě Hospodina, ať odejme řáby... a propustíme lid. Mojžíš vypravil ho, aby sám určil dobro, kdy mají přestat; král řekl: rejtra. A stalo se tak. Zhybnuly všechny, takže hromady na shromáždily se a mápáchla tím remě. Ale král nepustil lidu. Itato rána přišla z Nilu, od Egypťanů tak ctněho a pojila se k přírodnímu věcm. V Nilu a jeho bažinách je vždy dosti řáb, jež při opadávající vodě, (po rozvodnění) i po remi se objevují. Zárračnost rase v okolnostech, jak vrchů řečeno.

III. Aron udeří holí v prach remě; povstanou komáři D'33.

Takových vyškrtá se v Egyptě po řnících veliké množství; při cházejí z bažin a působí bolestivé svrbění kůže, vlévají do nosu; proto už v starých dobách správali pod zvláštními sítěmi. Zárračnost tu rase v okolnostech. Král nedal, se pohmouti (že holí udeří jednou Aron, jindy Mojžíš, není důkazem, že by Genesis byla složena z rozličných pramenů písemných - ehois, tických a jahvistických - nýbrž se ústní byl poměr vzájemný

meri Mojžíšem a Aronem v celém díle, jakož Bůh sám byl ustanovil. Bezpochyby se každý zázrak byl uveden několika slovy: hrozby od Mojžíše, načež Aron jakožto výmluvnější přejal dále slova i skutky.

IV. Mojžíš oznamil králi čtvrtou ránu - mouchy. (arab: rozličný hmyz.) Možná tudíž mysliti na různé druhy much. Ty jsou v Egyptě přebírné; některé z nich nesmírně dotěrné, pronásledují člověka, způsobují velice bolesti zvláště na klapkách očních, kamž si nejraději sedají. Estovatel Laborde nazývá je „das furchtbarste Thier der Schöpfung. Tehdy však na Mojžíše v obzvláštním množství se vyskytly. Král prosil Mojžíše, by prosil Boha na odvrácení jich slibuje, že propustí lid, jen aby nechodili dále než na poušť. Z počátku tedy více se svévolí nechtěl lid pustit. Nyní ví, že z opatnosti státnické, aby sem nepřišla o tolik lidu pracujícího. Proto slibuje konečně, že pustí lid, aby obětoval na poušti, připomínal hned, by nešli dále. Avšak když mouchy zároveň s komáry na prosbu Mojžíšovu přestaly, nepropustil lidu.

V. Bůh opět rozkázal skrze Mojžíše Aronovi, by propustil lid a pohrožil morem dobytčím, nepovolil-li. Nepovolil. Mor nastal druhý den: Koně, osli, velbloudi, hovězí dobytek, ovce... hynulo měrou hrůznou, u Izraelitů ne. Avšak Faraon nedal se tím pohnout. Mor dobytčů vyskytl se také v Egyptě mnohdy nároumně, jme, novitě u Delty, takže pak až se Syrie neb u ostrovi Archipelagu musí voly kupovat. Několik dost častý je, není přece pravidelný, nelze předvídati ho... Mojžíš však předprověděl...

VI. Vředy. - Jaka to byla nemoc, určiti nelze; jistě však nějaká nemoc nakažlivá, jež stihla lid i dobytek. Rána ta měla tím více působiti, poněvadž jich v Egyptě nebývá, leč velmi málo. Ani touto ranou nehnul se král. Písmo sv. praví, že Bůh zatvrdil srdce jeho, připisujíc tak Bohu, co Faraona jako trest stihlo.

Věrným zákonem mravním jest totiž stanoveno, že ten, kdo milosti Boží stále odpírá, vždy víc a více stává se nepřístupným milosti Boží, až se zcela ztratí. A ten účinek, který jednotlivce stíhá jako trest, který sám zavinil, připisuje písmo sv. Bohu, poněvadž od něho je zákon mravní. Jak patrné, není tedy takové ztotožnění s pouhým dopuštěním Božím, nýbrž trestem, který jedná s ním lidským spojen jest, podobně jako některé nemoci spojeny jsou jako trest s některými poklesky. Ve stavu takovém neodmítá Bůh člověku takovému veškeré své milosti - milost postačitelnou olává mu - ale nedává mu milosti větších, které by mu byl dal, kdyby s milostí postačitelnou byl působil.

III. Jako sedmou ránu oznamil Mojžíš krupobití takové, jakého nikdy v Egyptě nebylo, a vyžíval krále, by lid i dobytek s polí dal svolati do úkrytu, by nebyli pobiti. Některí ze služebníků králových slyševše to poslechli, jiní ne, ovšem ke své škodě. Mojžíš vztáhnul rukou k nebi, a nastalo blýskání, hromobití a krupobití tak velké, jakého v Egyptě nikdy neviděl. Král sám roztrásem povolal ještě za krupobití Mojžíše a Arona a vyrmal: Křesil jsem také nyní... Modlete se... Mojžíš řekl, jak vyjde z města, že bude se modliti a přestane krupobití. Přestalo, ale král lidu nepropustil.

IV. Mojžíš předprověděl k rozkazu Božímu kobylky. Služebníci královští uslyševše to sami krále měli k tomu, ať povolí, byl nebyl Egypt zničen. Ale král uslyšev, že veškeren lid i se stády chce odejiti, nedovolil. Vztáhnul tedy Mojžíš hůl nad Egypt a východní vítr žhavý, který vál celý den a celou noc, přichmal takové množství kobylek, že pokrýval celou zemi egyptskou, porubily veškerou zelen na stromech a bylinách. Povolal tedy král hned Mojžíše a Arona a vyrmal, že křesil proti Hospodinu, rádal, aby prosili Boha za odstranění této smrti, jak kobylky nazval. Štalo se. Ale Faraó zatvrdil se opět.

Byly to kobylinky tažné, které častěji bývají přiváženy do Egypta obvykle větrem jižním neb jihozápadním v stádech tak velikých, že jako mráčka slunce zatemňují a mnohdy na několik mil předu až na lohot pokrývají ničící nejen klen, nýbrž i křivo a kořeny stromů ohlodávající. Jsou zhrubně i po svém odchodu; ranečávají vajíčka a trus, jež působí rápach odpornej a znečišťují vzduch; jestli však větrem ráhnány jsou do moře, vynese voda s větrem na břeh, kde otravují vzduch a tak nemoci přivádějí. — Tehdy však k slovu Mojžíšovu množství ještě větší...

IX. Na rozkaz Boží vztáhnul Mojžíš ruku k nebi, a nastaly tmy, po tři dny tak velké, že jeden druhého neviděl a neodvážil se jíti s místa, na kterém byl. Tato rána, myslí někteří, že zakládala se na přírodních poměrech egyptských poukásujících k Chamsinu, který obvykle za 50. dní po ranní rovnodennosti od jihu se objevuje (odtud jméno Chamsin - 50.) a když v orkán vrostle, jméno „samum“ dostává. Avšak při větru tom lze přece alespoň po níhdu viděti slunce a alespoň na 30 kroků kolem rozeznávati a říci, aka potrvá po 2 dny. Tehdy však byla po 3 dny v takové velikosti, že vůbec jeden druhého neviděl, tak že Laborde, který chamsinu byl svědkem, praví, že mezi ním a tím, co dle bible za Mojžíše se dělo, takový rozdíl je, jaký mezi rukou očikry a rannou hromovou. Rána ta zvláště způsobila byla k tomu, aby král i lid šel do sebe a lid Israelský propustil. A také skutečně hned, jak tma přestala, povolal král Mojžíše a Arona hotov je propustit lid, aby obětoval na poušti, jinom když stáda svá nechá v Egyptě. Když však Mojžíš prohlásil, že tam nezustane ani hopyta, vyhnal jej volaje, aby se chránil přijít mu na oči, sice že zemře. Na to Mojžíš odvětil, že (nebýt povolán) více na oči mu nepřijde a prohlásiv desátou ránu - smrt prvorození jak u lidí tak u zvířat, a odešel. —

Beránek velikonoční, východ z Egypta.

Býv od Boha poučen činil Mojžíš nyní již rozhodně přípra-
vy k vyjití. Dvou věcí bylo hlavně třeba v té příčině: předem
postarati se o vnější jakousi výbavu či odměnu za tolikaletou
práci (aby měli potom z čeho stavěti stánek) jakýmsi slavno-
stným konem připojiti se k Bohu, který vyvolil si je za svůj
národ a u nich zříditi theokracii chtěl. Aby se došlo prvního
účelu, přikázal Mojžíš z rozkazu Božího Israelitům, by vyřá-
dali si na Egypťanech stříbrných a zlatých nádob a oševů, u-
jistěji, že nikde nebudou odmítnuti. A vschutku Egypťané vyda-
li jim to bez odporu. Byliť jednak již dojati rannými, jmenovi-
tě tmou, jednak působil sám Bůh v mysli jejich, aby nečinili
odporu. Věc sama nebyla řádným bezprávím aneb docela ná-
silím spáchaným na Egypťanech. Neboť at' pomluvíme o tom,
že Bůh sám nařídil, aby si toho vyřádali, kterýž je neobme-
ným pánem všech věcí. Israelité pořádali na to, a Egypťané
dali vše bez nucení; mimo to byla to alespoň částečná náhra-
da za mnohaletou práci, kterou činili Israelité bezplatně při
státních starbách v Egyptě, na které by jinak Egypťané byli
museli platit.

Druhého účelu mělo dojiti se slavnostní, symbolickou formou
slibu, kterým by lid dal na jevo, že chce žíti odděleně od poha-
ní ve spojení s Bohem. K tomu cíli ustanovena obětní hostina
beránka velikonočního, při níž by lid smířen býv předobraznou
krovi beránka toho s Bohem ve skutečné spojení s Bohem vešel a již
nyní jakousi smluvu s ním učinil. Beránek ten (po případě
konec) měl býti jednorocní (a tedy v plné síle mladistvé), bez po-
škvrny, jednak aby se ržením k oběti, aby byl vhodným olarem
obětním, jednak se ržením k lidu israelskému, jehož proroce
zastupoval (kde tak učinili, nereměl proroce) a jehož

provinnou bezúhonnost a svatost v smýšlení nanačovat měl. (V rodinách malých, které by nemohly celého beránka umístiti, mělo přibrati se z jiných rodin tolik osob, kolik stačilo, aby celého beránka snědli. Jestliže však něco zůstalo, mělo se to spáliti.) Beránka toho měli připraviti si již 10. dne Nisanu (kterýž měsíc od té doby stal se u Židů prvním měsícem roku církevního) a chovati jej do 14. Nisanu. Toho dne pak k večeru (když byla doba k oběti večerní měli rabíti jej v obět smírnou a havi potříti obě věže a podvoje domu na znamení, aby Bůh pobijeje prvorozence egyptské ušetřil prvorozenici tam, kde by havi potříny byly dvéře. (t. j. ne snad aby anděl Hospodínův aneb spí, se Bůh sám havi té poznati měl, kde bydlí Židé, nýbrž obětní havi tou, která předobrazovala krev Kristovu, usmírem byl Bůh a pro ni odpustil hřích všem v domích těch a ušetřil prvorozenici v nich přebývajících.) (Jako pro obětní krev beránka toho uchování byli prvorozenci od smrti časné, tak my pro obětní krev Kristovu uchování od smrti věčné.) Obětní hostina, kterou potom uspořádati měli z beránka, kterou vlastně dával Bůh lidu (ješto beránek již jemu byl obětován a tudíž jemu patřil,) nanačoval lásky plné spojení člověka s Bohem (neboť jsme-li koho k hostině, dáváme na jevo, že s ním v přátelství sjedeme; tak i při hostinách obětních, při nichž Bůh člověka jsme, nanačuje se, že Bůh člověku milosti svou je nakloněn, s ním smířen a spojen.) Beránek měl býti pečen ohněm, aby totiž zůstal prost všech přídlohků (prostrčili jím dvě dřevce křížem a navěsili nad oheň.) Žádná kost neměla mu býti plomena, aby přišel na stůl jako celek nerozdělený, jako něco dokonalého, a tak opět upomínal na dokonalost mravi, kterých měl národ vyvolený dbáti: Proto také neisraelité neměli připuštění býti k hostině té, leč by obětí k národu tomu byli přivtěleni. Proto také měli spáliti, co by snad z něho zůstalo.

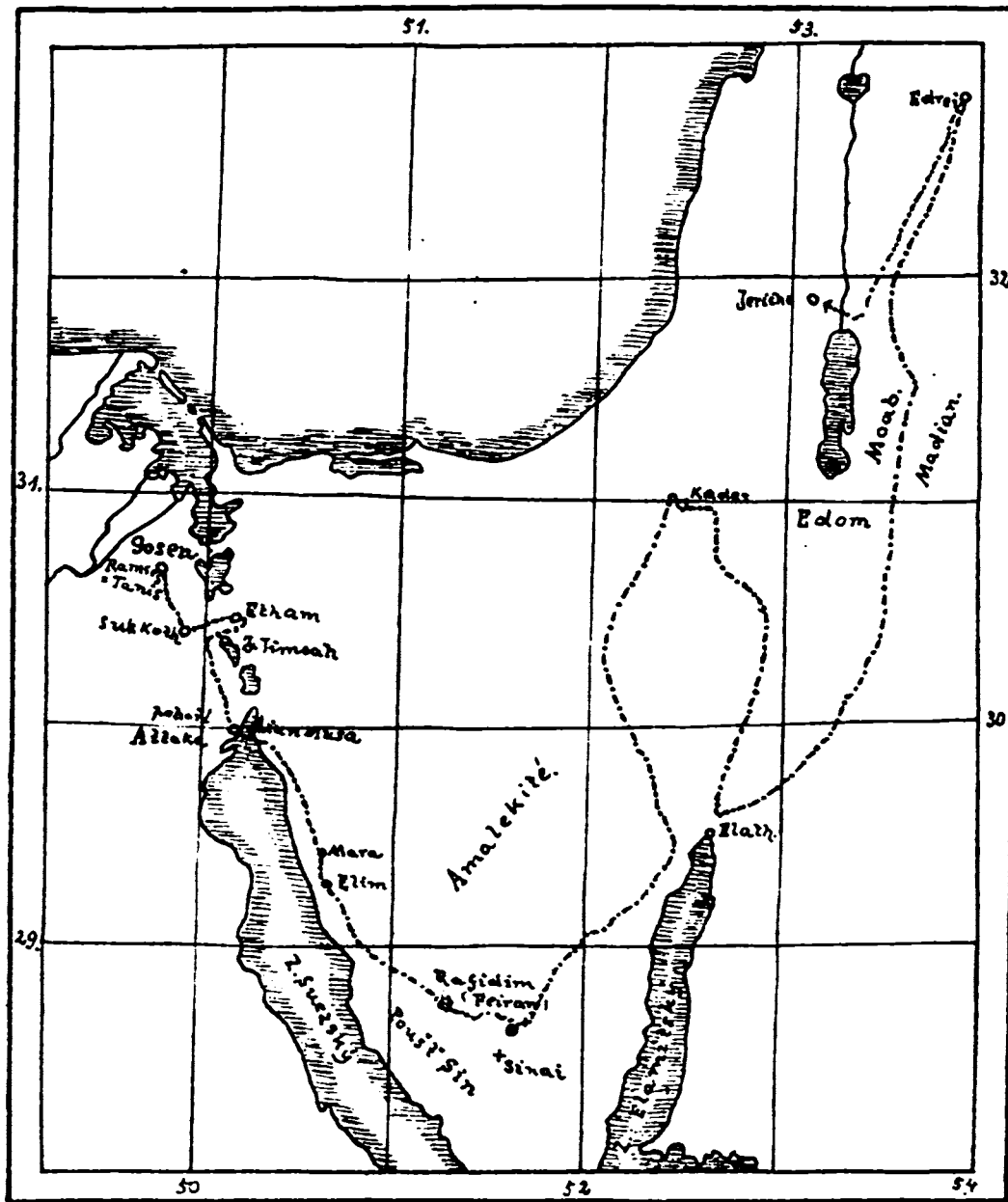
Zároveň předobrazovalo se tím, že Vykupiteli nerlomi se kosti na kříži. Při hostině ti měli jísti též hořké saláty, jež robarovaly utrpení egyptské, a nekvašené chleby, jež připomínaly na spích, s kterým v Egyptě utíkali, jakož i na čistotu masa, jež měl národ dbát. Měli pak jež jísti připraveni na cestu (přepásání, obuví na nohou, holí v ruce,) aby mohli hned vyjít, jak král dovolí, by snad zase nerozmýšlel si věc.

Všecky příkazy ty ornámil Mojžíš lidu shromážděného starší lidu, kteří k němu byli do Ramses neb okolí jeho přišli, kde se oděval. Při tom dáno i znamení, na které mají všichni vyjít, jakož i směr, kusy se bráti mají. Znamením byl as ohně, který neprve u Ramses, potom dále na udaných místech byl pálen; místem pak, kde se měli sejít, byla Sukkoth nedaleko východní hranice egyptské severně od jezera Timsah, bezpochyby totožné s egypt. Sehet, pozdějším Thaubastum. Jak tedy lidé učinili vše, jak bylo přikázáno, o půlnoci prvorozen, a egyptští remřeli, a Faraó ohromen dovolil Lidům, aby šli, a oslejšti, tu ubírali se na dané znamení hned všichni směrem k Sukkoth. Egypťané nebránili jim, spíše nutili, aby rychle vyšli, bálit se dalších pohrom. Vyšlo pak Izraelitů k boji schopných 600.000, kteří zajištěni též ozbrojeni byli, jakož bývá souditi z toho, že později i boj vedli na poušti s Amalekity. S olítkami tedy, jinochy a starci i ženami bylo jich as na 2. miliony. S nimi pak vyšel též „všelijaký lid obecný bečisl, ný“ t. j. bezpochyby jiní cizinci, kteří z různých snad méně čestných důvodů připojili se k nim, aby sdíleli osudy s nimi, vidouce, že to je lid od Boha chráněný. Ti ovšem (prohlašovali se oběť) byli přičtění k národu izraelskému. (Izraelský Exod. 12. 48.) Ušli sebou ostatky Josefovy. Pobyt v Egyptě trval 430 roků. V Sukkothu, první to stanici pro Egypťany, kteří do Palestiny - Syrie cestovali, počkali, až se všichni sešli. Tu upekli si

chleba a těsta, které sebou přinesli, ježto pro spěch nemohli už upéci jež doma. V Sukkothu přikázal Bůh, aby prvoroenci lidí i dobytka zasvěceni byli jemu. (dítka ke konání služeb Božích, zvířata k obětem.) Dítka však vykoupeny býti mohly pěti šikly. Na Sinaji bylo však místo nich celé pokolení Levi určeno k službě Boží, prvoroenci pak všichni (ostatních tříd měli vykoupovat se. Zasvěcením prvoroenců těch, kteří nastupovali celý národ, naznačovalo se, že národ israeloký je vlastnictvím Božím a k službě Boží povolán, zároveň měl býti povzbuzen k důvěře, že z Egypta vysvobozen a za národ Boží (a něhož Vykupitel měl vyjít) zvolen byl. -

[Východ z Egypta připadá as na rok 1497 před Kr. Někteří novější egyptologové kladou Ramsesa II. do 14 stol. a východ z Egypta do roku as 1300 př. Kr. Ale uclání to nesrovnává se s ucláním znamení, těch egyptologů jiných a s ucláním písma sv. ani s různými poznámkami na egyptských pomnicích a rukopisech papíro., vých. - Dobu pobytu Israelitů v Egyptě udává Exod. 12. 40. na 430 roků, sv. Pavel (Gal. 2. 7.) však pravi, že od raslibení daných Abro., hamovi a semeni jeho o pobyt v Egyptě uplynulo 430. let do vyjiti. Bezpochyby že sv. Pavel myslí dobu od raslibení posledního, jež dáno Jakubovi; jini však, že text masoretský (hebr.) jest v tom místě porušen. První výklad bude asi správnější.]

Že Sukkothu přišli do Ethamu (= Iuv. - zed) „v posledních končinách pouště. Kde bylo místo to, není zcela jisto. Dle nejnovějších egyptologů však znamenalo slovo Etham pervať, jež na severo-východní hranici egyptské postaveny byly od Pelusia k Iuvu. Bezpochyby jedna z nich vynikala velikostí nad ostatní - ona totiž, která stála na hlavní silnici (vedoucí z Egypta do Palestiny) a nazývala se Etham (Iuv) či pervať po výtece, a ta as byla oním Ethamem, u něhož Israelité rozbili staný svoje (učini, vše touto stanicí druhou.)

Ža prvnostní čarou tou počínala se již poušť, jež od prvnosti oněch do-
stala jméno Etham či Surská poušť.

Neměli však Izraelité pohružkovati po hlavní silnici směrem výcho-
dním; byli by tu rájstí stížení od Faraona v otevřeném poli a k ná-
vratu domů, aneb - kdyby ani to nebylo se stalo, byli by nara-
žili na mnohé překážky, dílem od králů palestinských, s nimiž
Menephtha byl spojen, neb nad nimiž měl nadvládu, dílem od
vojínů egyptských, kteří byli posádkou v jednotlivých stani-
cích, zejména pak od bojovných Filistínů.

A v boji s nimi nebyli by Izraelité obstáli jsouce v bojování nevy-
cvičení, ba snad nebyli by se ani pustili do boje, nýbrž buď se vrá-
tili neb se poddali v porobu. Proto Bůh nechť je vydati je v takové
pokusení přikázal v Ethamu Mojžíšovi, aby vrátili se a rozbili sta-
ny proti Pihachiothu, kteréž je mezi Migdol a mořem (Rudým) pro-
ti Bělsafonu. Měli tudíž rahnouti na jihorápad a po půdě egypt-
ské bráti se k moři. To bylo zdánlivým návratem do Egypta, a k
tomu sotva byli by se tehdy dali pohmouti starší lidé a s nimi lid
na pouhé slovo Mojžíšovo, byť se více ujišťoval, že Bůh tak velí,
proto postavil se Bůh sám v čelo ra vidce v podobě sloupu obla-
kového, který stával ve dne tmavým, v noci ohnivým, a jak
se zdá, zjevením druhé osoby Božské byl. Eli pak po rápadním
břehu jezera Timsah a jezer hořkých, jež tehdy bezpochyby souvi-
sela s mořem Rudým bažinami těžko přechodnými, až přišli k
moři Rudému či spíše Lužokému rávinu moře Rudého, kde polo-
žili se táborem. Jakožto účel, proč směr cesty tím způsobem měli
změnit, Bůh sám udává způsob ten, aby oslaven byl ve Faraonovi.
Věděl totiž, že ratrdí se a bude honiti Izraelity, a proto chtěl ra
té příležitosti vykonati soud nad ním, aby Lidé tím více poma-
li jeho moc a povzbuzeni byli v důvěře v Něho.

Zatím řečelo se Faraonovi, že lid propustil a to tím více, protože
- o čemž nebe pochybovat - aby obětovali na poušti, nýbrž ráce j-
plného vystěhování se se země. Také věděl o tom, kterak změní-
li náhle směr cesty a myslil, že zbloudili a nevědí si rady, kudy
jiti. Sebral tudíž 600 vozů válečných, jež na rychlo sebrati mohl,
dle Flavia 50000 jezdců a 200000 pěších a hnál se ra Izraelity,
aby je donutil k návratu a rájisti ještě v větší porobu uvell.
Mohl snadno veliké vojsko sebrati v čase krátkém, poněvadž vo-
jenská moc egyptská tehdy soustřeďovala se hlavně v Dolním
Egyptě, zejména směrem k Arabii a Palestině. Dohrnul je u moře,
kde byli táborem. Tole to bylo a kde tudíž Lidé moře přešli,

přesně určití nebe. Ale s jakousi a to dosti velikou pravděpo-
dobností přece. Dle zpráv biblických položili se totiž, jak Bůh na-
řídil, proti Bihachirothu, kteréž jest mezi Migdol a mořem proti
Bélsefonu. Bélsefon (Baal sefon = Bál severu), byla však, jak skoro
s jistotou souditi lze z jména samého, jakási výšina na severu
Rudého moře, tedy na severním konci pohoří Attaka, jihorápad-
ně od Suez. Neboť jméno to poukazuje k jakés hoře neb (zavěce,
ne Baalovi, chrámy Baalovy stavěly se obvyčejně na výšinách, i
možno tudíž, že tam při Rudém moři plavci feničtí vyznávali
svého předního bůžka, aby si vyžádali potřebního větru severní-
ho. Bihachiroth, jak se za to má, jest nynější pevnost Agiud, asi
20 km. vzdálená severorápadně od Suez, severovýchodně pak od
Suez Migdol. Dle toho bylo ležení Izraelitů mezi Rudým mořem,
pohořím Attaka, as 20-25 km. jihorápadně od Suez. K místu to-
mu poukazuje i jména Attaka (At-Taka, dčebel Abu Attáka -
hora otce zachránění, Uadi el Ghurkudeh - údolí utonutí, jež je
na protilehlé straně mořské, Uadi et Fih - údolí poblouzení, jež
jest jižně od Attaky.

Izraelité spatřivše vojsko Fara-
onovo za sebou byli velice pře-
strašeni. Neměliť, kam se u-
téci před ním. Upravo měli
pohoří Attáka, v levo moře,
za sebou vojsko. Jediná cesta,
kudy mohli, byla údolím
et Fih, ale ta vedla do nitra
Egypta. Nářikali tedy, Moj-
žiš však potěšil je pravě, že
Bůh sám bude bojovati za

ně. Spolu přikázal Bůh Mojžišovi, aby udeřil kuli
do moře, oblakový sloup pak postavil se mezi Egypťany a Židy

jsa k Židům světlý a k Egypťanům temný, a bránil tak velikou tmou, aby po tu noc nemohli přiblížit se k Židům. Jakmile pak Mojžíš udeřil holi do moře, nastal veliký ov horký vítr, který jak klín od východu k západu vál a rozdělil moře, tak že voda jako rodl' po pravé i levé straně stála, vysušil v moři cestu, tak že bylo bez suchou nohou přejíti. Židé doli se hned na pochod a přecházeli neporokovaně na druhou stranu. Teprve když račelo svítati, sporovali Egypťané, že Israelité většinou jsou již na druhé straně, jiní ještě na břeh vystupují, neboť tu dobu as sloup oblakový opet přešel v čelo Israelitů. I pustili se hned za nimi, nevěnujice si v raslepení a v zápalu (aby je dohonili) záraku a myslice, že dohoní je, než všichni na břeh vystoupí. Avšak když přešli do prostřed moře, pohleděl Hospodin na vojska egyptská skrze sloup ohně a oblaku a pobil je t. j. bez prochyby bleskem z oblaku přerolil první vory, na něž narazily, které byly hned za nimi a tak zastavily cestu ostatním. Nyní poznali Egypťané, že Hospodin bojuje za Židy, i chtěli se dát na útek. Ale bylo již pozdě. Neboť Israelité byli již všichni na druhé straně, a tu Mojžíš z rožaru Božího udeřil opěť holi na moře; a vody sravivše se potopily Egypťany. I da zahynul také Faraon, není zcela jisto, až pravdě podobno. Někteří (Vigorové) popírají to, poukazující k tomu, že to text biblický nepraví výslovně a egyptské dějiny o opaku svědčí, zejména hrob jeho v Biban-el-Moluku, který sám si připravil. (nedaleko Theb v horním Egyptě). Ale hrob ten shledán nedokoncím a prázdným; ov z Ex. 14, 6. - 10. 17. jsou spíše pro to, že spolu zahynul, než proti tomu.

Tento přechod mořem vyhládají někteří způsobem přirovnáním, jakoby byli Židé použili mořského odlivu. Ale neprávem. Neboť

v těch místech, kde Židé jak řečeno, pravdě nejspodobněji přešli, - u
předhoří Attaka, proti pramenům Mojžíšovým (Rim Musa) as
20-24 km. jižně od Suenu jest moře 10-12 km. široké a 12, 15, 18, upro-
střed až 36 m. hluboké; tam neklesne tudíž voda odlivem nikdy to-
lik, aby kdo mohl přebrodit se, neřku-li suchou nohou přejít.
Tudíž ovšem, že přechod udal se severněji, nedaleko Suenu, kde Židé
prý buď obešli moře polokruhem po písčité, jež ukázala se na se-
verním konci moře, když moře odlivem ustoupilo, aneb šli po výši,
ně mořské, jež jen málo bývá pokryta vodou, a proto při odlivu
solaště silně úplně vynikla nad hladinu, utvořivši na straně k
Suenu jezero, které bylo odděleno onou výšinou od moře ostatního; i šli
prý tudíž po ní majíce po pravé ruce moře, po levé ono jezero náho-
dné; nato nastal prý příliv neobyčejně veliký, při kterém ona výšina
klesla až as na 4 m. pod hladinu, hluboko do té, aby vojsko egyptské
potopilo. - A jsou skuteky v končinách těch olva brody; jeden as 1 1/2
hod. severně od Suenu, kde voda někdy ustoupí tak, že jen po kole-
na, ba níže ještě sahá; proto používaly ji karavany jdoucí do
Mekky, pokud nebylo příplavu; druhý u Suenu samého, kde jest
as 3-4 km. široký a v době odlivu nejméně 17 m. hluboký.
Kčíméně nelze onen výklad připustiti. Odporujet³ zřejmým sprá-
vám písmu sv., dle nichž voda rozdělila se a byla jako řek³ po
pravé straně jejich i po levé (Ex. 14, 21. 24.) Avšak i kdybychom
proti všem pravidlům hermeneutickým zeslabili vůči slova a smy-
slu textu, nebylo by přechod Židů vyloučiti řádem přirozeným,
byť i skutečně v těchto místech byli přešli. Neboť jak z hloubky
jižního brodu patrno, tím nelze než jednotlivci a to ještě s nebe-
pečným životem přebrodit se. Napoleon jel tudy r. 1799 na koni a
stěží jen ušel vracejícímu se již přílivu. Proto karavany nepouží-
valy ho nikdy, ač by si byli alespoň o 3. hodiny cestu ušetrily. Tím
méně bylo by mohlo na 2. miliony lidí přejíti. O severním brodě
vůbec nemluvíme, protože písmo sv. nepraví, že moře obešli.

Mimo to připustíme-li, že Židé u Sueru přešli, musíme připustiti též, že moře sahalo tehdy daleko severněji, a bylo tudíž také širší, než nyní jest, jakož skutečně někteří tvrdí pravice, že moře červené bylo spojeno s jezerem, hořkým (ač Vigouroux dokazuje, že nesahalo moře dále než nyní, na nejvýš o málo jin.). Neboť tak úzké, jak nyní jest u Sueru, nebylo by mohlo pojeti a potopiti celou armádu egyptskou. Bylo by bývalo tedy i role as 10-12 km. široké. Bylo pak Izraelitů i s těmi, kteří se k nim připojili, as 2. miliony, spíše o něco více než méně. Jestli tedy učinila se cesta v moři tak široká, aby 1000 lidí mohlo jíti vedle sebe, - a širší jistě nebylo - šlo pak sebou v jedné řadě 2000 lidí, řada tedy as 2 km. dlouhá. Uplynulo tudíž as hodina, než poslední z nich dostal se do moře. Neboť měli s sebou malé děti, měli stáda a saraadla, a proto nemohli postupovati rychle. Bylo-li tudíž moře 3-4 hod. cesty široké, bylo při volném pochodu třeba nejméně 5-6 hodin, než celý nástup na druhý břeh se dostal, ona výšina byla by nad hladinou a oni mohli přecházet, byla by mnohem menší, nejvýše 3. hodiny, tedy daleko menší, než jaké bylo třeba, aby Izraelité přešli a Egypťané vjeli do moře. Také nelze mysliti, že by byli Egypťané, vědouce, že již příliv alespoň již hned nastati musí, dali se přece na Židy do moře, zvláště protože na koních mohli rychle obejti po suchu a je dosti brzo dohnati. - Konečně upomínka na tuto událost uchovávala se také v pověstech Ichthyofagiů, kteří dle Diodora žili na onom pobřeží a od svých otců vkuřovali, že moře kdys podivuhodným způsobem se rozstoupilo, tak že bylo lze přejíti po suchu, potom však náhle opět v předešlý stav se vrátilo.

Židé na poloostrově Sinajském.

Židé předsedše moři dostali se na poušť Sur či Elham na poloostrově Sinajském. Poloostrov tento jest obklopen na jihovýchodě zálivem Suezským (Hieropolským), západním to ramennem moře Rudého

(bythrejského) as 300 km. dlouhým a 30-45 km. širokým a na ji.ovýchodě rálivem Okabským (Elamitským) východním to rame. nem moře Rudého, as 190 km. dlouhým a 15-20 km širokým. Obsahuje 56000 km² (o málo větší než Čechy) čítá-li se ten kraj, který od obou rálivů až k moři Středozemnímu a Mrtvému se táhne a na západě údolím, táhnoucím se od Suez až k Pelusium v délce 110 km, na východě údolím Okabah, táhnoucím se od Elodhu až k Mrtvému moři v délce až 190 km. ohraničen jest Poloostrův Sinajský v užším smyslu (pouze mezi oběma rálivy) má asi 25000 km² a jest tedy tak skoro veliký jako Tyrol. Území toto jest hornaté. Již ve vzdálenosti as 75 km od jižní špičky poloostrova vystupuje mohutný uzel horský až k výšce 2600 m, který na jih až k moři, na severovýchodě a na severozápadě rovnoběžně se rálivem postupuje, na západě až k Suez, na východě až k horám judským. Výběžky uzlu hlavního k severovýchodu a k severozápadu činí ostrý úhel, mezi jehož rameny jest vysočina, jejíž východní část slove poušť Faran (nyní Et-tih), západní poušť Sur (Etham), nyní Džifar. Také onen úzký pruh země, jenž mezi rálivem Suezským a s ním rovnoběžně postupujícími výběžky horským se rozkládá, tu širě tu úže, má ráz pouště a slove v severní části své také poušť Sur či Etham, nyní poušť Suezská.

U hlavního uzlu horského jest poušť Sinajská v užším smyslu slova, pokud se jí rozumějí alespoň normanité údolí v pohorí Sinajském, ve kterých Israelité skoro rok tábořili, aby zákon a jiné předpisy přijali a o národ se ustavili. (V širším smyslu rozumí se tím vlastní poloostrov Sinajský, jak se mezi oběma rálivy rozkládá.) V údolích těchto byt' ne všech jest dosti pramenů a tučných pastvin, takže stáda Israelitů dosti píce mělo, byt' i nebyly kraje ty za oněch dob úrodnější než nyní jsou.

Hlavní uzel horský - centrální pohorí Sinajské, jež Arabové nazývají Džebel et - Turv dělí se údolím Sedra a Leib na tři kupy:

a.) jižorápadní Džebel el Homs, na jehož jižní straně vystupuje nejvyšší vrchol celého horstva, hora sv. Kateřiny, (as 2650 m vys. há) tak zvaná, protože tam dle legendy andělé přenesli tělo sv. Kateřiny kol r. 307. Přechu toho je rochošný pohled na celý poloostrov i na pohorí africká na západě a pohorí arabská na východě.

b.) Severovýchodní kupa Džebel ed Deir či hora klášterní, tak zvaná od kláštera sv. Kateřiny, který byl vystavěn na jižorápadním úpatí její a do něhož ostatky sv. Kateřiny s hory sv. Kateřiny přeneseny byly. Klášter ten vystavěl či spíše opevnil r. 527. císař Justinian na místě, kde již dříve císařovna sv. Helenas vystavěla kostelík, a kde potom mníši usadili se. Nyní jest obydlím od mníchů řeckých rokolnických.

c.) Kupa prostřední je vlastní Sinaj či Floreb, jest as 2 mile dlouhá a 1. míli široká, má mnoho vrcholů, z nichž vyniká zvláště severní, Floreb v užším slova smyslu, nyní Ras es-Sufsafek (Safsaf) zvaný a as 1994 m. vysoký, a jižní Džebel Musa (hora Mojžíšova) či Sinaj v nejúžším smyslu slova, jenž je 2244 vysoký. Od hory Deir odděleny jsou údolím Šeib či Jetrovým neb Vádi Deir, od hory sv. Kateřiny údolím Sedra. Na úpatí Florebu k severozápadu rozkládá se rovina Er-Raha, nad níž Floreb holmo vystupuje ještě as na 500 m; na úpatí hory Mojžíšovy k jihovýchodu údolí Šebsjek. Od té strany jest hora méně srázná.

Horstvo Sinajské vůbec jest stvarem dílem vápencového, obilím křídového. Vápenec prostoupen jest hojně porfyrem, kula tu červená, tu bílá neb ředá, hnědá, růžová. Poloostrov celkem neurodný, pohorí jest holé, údolí většinou bezvodé vyjma ta, jež mezí křídovými vrchy vyskytají se, jako u Sinaje samého. Proto stěhovali si lidé tak často do nedostatku vody. V zimě a na jaře přichází déšť, mnohdy s velikými bouřkami (zmenovité mezi prosincem a květnem) a tu proustanou prudké blesky, jež stahají s sebou vše, co přijde v cestu. Dne 3. prosince 1867 zahynul takovým pádem celý tábor arabský (30.

osob) s ovceři a koecami i velbloudy.

Obloha jest skoro stále jasná, veduch čistý, zdravý; teplota ovšem mění se dle počasí a dle vyšší neb nižší polohy krajiny. Na vyšších je celkem snesitelná, ale v údolích bývá vedro nesmírné, slunce palčivé a proto cesta obtížná. Veliký bývá rozdíl teploty mezi dnem a nocí, mnohdy až 30 stupni obnáší rozdíl ten, čímž přes suchotu a čistotu vedru provstávají snadno nemoci prsu a rheumatismy.

Florinami ovšem není poloostrov důležitý; byliny většinou vonné, krey je z pravidla údolí a roviny, jež přesto, že skoro bez vsí stávy jsou, živí velbloudy, kozy a ovce Beduinů. Na několika málo místech vyskytují se i ovocné stromy, v sadech, datlovníky, akacie a tamaryšky jsou nejčastějšími stromy tamními: datlovník na místech vlhkých, akacie skoro všude; tamaryšek roste v údolí Fek, ač i jinde:

Počet obyvatelů poloostrova vlastního obnáší as 8000; počet lidí poloostrova i toho kraje, jenž severně od řáku Suerského a Okabského až k moři se rozkládá, obsahuje as 3½ mil.

Místo v poušti Sur, na kterém Židé přesešedě moře vystoupili a odpočívají, bylo dle místního podání nynější Riun Musa, malá, to oasa s několika prameny vody, prouhů slané a několika palmami. Odtud brali se k jihovýchodu krajem bezvodým, jednotvárným (pouští Sur), majíce po pravé ruce moře, po levé křídové pohoří Et-Tih (Er-Raha), kde jim po řídce bylo bylin a křovin. Po třech dnech dostali se konečně k oase, ale voda, kterou tam shledali, byla příliš hořká (silným roztokem soli hořké), takže nemohli ji pít. Reptali proto a navrhli místo ono Moura (hořkost). Má se za to, že je to nynější Rin Fovara, as 65 km. jižně od Riun Musa, kde posud první pramen je, na který se přijde cestou od Riun Musa.

Mojžíš slyše reptání lidí, prosil Boha, aby pomohl. A Bůh ukázal mu zlaté střevo a přikázal, by je vrhnul do té vody, že osládne. Mojžíš učinil tak a hned mohl lid vodu tu pít. Že se to nestalo způsobem přirovnáním, patmo. Neboť není žádného dřeva, které by vodu hořkou

solí přesycenou ihned pitnou učinilo a to pro tak veliký rástnutí lidí. - Z Mara přišli za nedlouho do Elim, kde našli 12. studní a 70 palm. To bylo bezpochyby v údolí, nyní Gharanotel zvaném, jež as 10 km. vzdáleno jest od Mara (Floary.) a posud hlavní stanicí je Arabim a těm, kdo jdou na Sinaj.

Z Elim, kde několik dní odpočinuli, dostali se po delším obtížném pochodu jednoho dne opět k moři, od něhož se v Elim poněkud vzdálili. Tam rozbili své ležení (při počátku údolí Tajjibek.) Odtud bylo jim jíti buď rovinou Ramleh, cestou sice kratší, krajem zcela bezvodým a neúrodným, aneb, jakož vskutek učinili, podél břehu moře ského k západnímu ústí roviny nyní Vadi Feiran zvané. Na této cestě musili buď dvě hodiny kráčet vedle moře cestou jen v době odli, v suchou, aneb stoupati přes skály pobřežní nahoru, dolů, až dostali se na poušť Lin, nyníjší el Haa či el Markha as 10 mil jižně od Vadi Tajjibek. Tu našli sice vodu, našli i pastvu, byť i sporou pro dobytek, ale ne pokrmu pro sebe. Jsouce tudíž narmáceni již obtížemi cesty, rozhoršili se nedostatkem tím ještě více a hubovali na Mojžiše a Harona, že je vyvedli z Egypta, kde sedávali nad hrnci masa a najídali se masa do sytosti.

J prosil Mojšů Boha a byl vyslyšen. Pravil Bůh: Večer budete jísti maso a ráno nasyceni budete chleby a víte, že já jsem Hospodin Bůh váš. Přiletělo pak na večer veliké množství křepelk a jsouce letem semdleny, sletěly a pokruly celé ležení. (Přiletěly tamto hrdově velká hejna křepelk, jež z jara z Afriky přes Egypt a Sinajský poloostrov letí k severu, na podzim pak do Afriky v tak hustých davech se vrací a mnohdy tak unaveny přicházejí, že je lze rukama chytati, a že arabští chlápci dvě i tři najednou klackem rabijí.) Zároveň byl v tom, že přiletěly v dobu přesně předpokládanou na místo napřed vykázané v množství neobyčejně velikém. Ráno pak vstávše spatřili zemi pokrytou bílými rnkami (já, kořímě koryandrové - koření to, jež z východu dopravuje se k nám

a jíst kulaté, žlutěšedé, tomu podobala se manna svým tvarem, barvou nikoli.) K otázkám man-hu (co je to - po které ruka ta manna nazvána) dostali odpověď od Mojžíše, že to pokrm, kterým ji bude Hospodin nyní živiti. Měli pak sbírat ji každého dne ráno (za svitu slunečního roztála ruka) tolik, kolik každý potřeboval na den, totiž, jeden gomor či asi $2\frac{2}{3}$ l. Pouze v pátek měli nasbírat si dvakrát tolik, aby měli také na sobotu, neboť v sobotu nepadala manna. Kdo nasbíral více, shazelo se mu tolik, oč více nasbíral. Bůh vše řáčil tak, aby cítil je v poslušnosti.

Manna tato daleko lišila se od manny přirozené, která z tamaryškové povstává na různých místech poloostrova Sinajského, jmenovitě v údolí Feik. (Je to keř až 6 m. vysoký, pěkného vzrůstu, květy červeného neb bílého, otlakých větví. V červnu a červenci vytéká z něho pryskyřicovitá látka, byl-li poraněn červcem, a to stýdne za chladu nočního a padá v malých kmench, špinavě žlutých, někdy i bílých nájemí; přel východem slunce pak sbírá se, poněvadž se slunce se potlévá.) Neboť manna biblická padala každého dne vyjma na sobotu, a to v takovém množství, že každý dostal gomor - přes 2 l., tedy celkem přes 4 miliony litrů (asi 4 mil. kg.) denně; manna tamaryšková však vytéká pouze v červnu a v červenci, a to tak málo jen, že ani v nejúrodnějších letech nesesbírá se ji po celém poloostrově více než asi 250-300 kg. Mannu biblickou mohli tlouci ve kmoždíři, mlít, tamaryškovou nebo mlít, ani tlouci, poněvadž je měkká jako vosk. Manna biblická byla řívná a byla dostatečnou náhradou za obilí; manna tamaryšková však obsahuje mnoho cukru a něco škrobu a vody, a působí příjem, není řívnou. Manna biblická nevyobléla do druhého dne vyjma z pátku na sobotu, manna tamaryšková mize se mnoho let uschovávat. Mannu mohli Izraeliti připravovati k jídlu rozličným způsobem, aby se jim nerozhlívila. Mohli ji jíst syrovou - a chutnala jako bílý chléb (houška) s medem, neb v mouku, rozemletí

nebo utlouci a podobným způsobem vařiti neb péci s ním, jako vůbec s mouky vaří se a peče. (Když vystaven byl stánek, dal Mojšís na rozkaz Boží misku manny do veševatyně, aby byla trvalou památkou na závravný způsob, kterým je Bůh živil.)

Nebyla však manna jedinou potravou lidí na poušti. Mělť s sebou stáda velika a z těch mohli zajisté také někdy rabiti něco; jindy snad mohli koupiti zaopatřiti si věci k jídlu, jmenovitě když byli na hranici egyptské. Ovšem prostředků těch mohli užíti pouze výjimečně. Z pouště Sin odebrali se lidé přes Dofku a Klus k Rafidim (Edpročinek). Kde byla Dofka a Klus, nebo určitě s jistotou, voláště proto, poněvadž se Sin vedla cesta troje různá do Rafidim. Byly to stanice menší, v nichž se nic zvláštního nepříhodilo. Rafidim: stanice ta byla dle některých na východním ústí roviny Sijam, dle jiných poněkud východněji, již v rovině Seik, rozhodně však již u pohoří Horeb či Sinaj, v širším smyslu slova. (centrálního horstva Sinajského.)

Cesta sem nebyla příliš obtížná, ani zcela bezvodá vyjma snad, když šli z Klus do Rafidim. V Rafidim však nastal nedostatek vody a tu zase reptali lidé, a to nejen proti Mojšísovi a Aronovi, nýbrž i proti Bohu. Bůh netrestal jich ani tentokrát, ale pomohl vydat jim hojný pramen ze skály, když do něho Mojšís na rozkaz jeho udeřil do jedné skály v Horeb t. j. v pohoří Horeb (v širším smyslu.)

Lotva lid se napil a stáda napojil, přepadli náhle Amalekité (potomci Esauovi skrze vnuka jeho Amaleka, kteří usadili se na jihu Palestiny a zároveň v části poloostrova Sinajského - vedle Madianitů) Izraelity ještě v Rafidim dorážejíce voláště na vandru tlupy. Proti nim poslal Mojšís Josue s vybranými muži (bojovníky). Lám pak vyšel na vrch jedné hory blízké s Aronem a Hurem a modlil se s rukama rozpjatýma. Bojovalo se od rána do večera se štěstím střídavým. Kdykoli Mojšísovi hlesly ruce, ustupoval

vali Izraelští. Zobrazovali tedy ruce jeho každé z jedné strany, takže ruce jeho neustály až do západu slunce, kdy boj skončil vítězstvím Židů. Ukázal tak Bůh, že nevěřili svoji silou, nýbrž pomocí jeho. Spolu přikázal Mojžíšovi, aby případ ten zapsal v knize na památku, ať i budoucí pokolení poučiti tím, co směřuje u něho modlitba vytrvalá. V tu dobu přišel Mojžíšův tchán Jetro i s manželkou Mojžíšovou Seforou a dvěma syny jeho (Mojžíšovými) do ležení a dal podnět k jistému rozřízení soudnímu. (Zajisté nebylo to bez zvláštního řízení Božího, že právě ten čas přišel.) Druhý den totiž po svém příchodu exororoval, kterak Mojžíš po celý den byl namáhán rozuzlováním různých přídělů lidu, jež lid mezi sebou měl a mu předkládal. Vída, že tím přílišně přepíná síly své a přece všem vyhověti nemůže, dal mu radu, aby vyvolil z lidu muže moudré a nezištné a ty aby ustanovil jedny nad tisíci, jiné nad stami, jiné nad padesáti, jiné nad deseti osobami.

[Tím však nechtěl učiti přesně počet - nýbrž chtěl as, aby ustanovil jedny nad jednotlivými pokoleními, jiné nad jednotlivými kmeny a opět jiné nad jednotlivými rody a rodinami, dle toho, jak národ sám se dělil. Izraelité měli sice již své klady rodu a kmene, a ti vykonávali také úřad soudcovský, avšak nyní byl řád soudní lépe upraven, ježto byli k tomu vyvoleni muži řádné povahy a co hlavní je, že od Boha k tomu úřadu splnomocnění byli.]

Mojžíš učinil tak přikázav jim souditi ve věcech více méně snadných, sobě pak ponechal věci důležitější. Tím také lid vždy více navrátil se k poslušnosti nejen Boha, nýbrž i řízení jeho. - Jetro vrátil se pak nechal u Mojžíše, jak se zdá, syna svého Hobaba.

U hory Sinaj

Vypravivše se z Rafidim dostali se na nedlouho údolím Šek k hoře Sinaj. Došli tam měsíce třetího po vyjití z Egypta. Obvyklé karavany vykonají tu cestu za sedm - osm dní. Lidé zdrželi se však pobytím na rozličných oáscích. (Od Rium Musa k Sinaji jest asi 285 km.)

U Sinaje (v užším smyslu slova, pokud znamena střední kupu cen, trálního horstva sinajského, rozbili kámen) a to v rovině Raha, nikoliv v jienní Sebajeh. Rovina Er-Raha má asi 400 arů, ano 630 arů, počítají-li se k tomu ty části, jimiž souvisí Raha s údolím Lediá a Ed-Deir, počítají-li se pak i svahy horské (při těch rovinách), pokud na nich mohli stany mít, mohli pověřit plochy asi 940 arů. Tu tedy měli dosti místa, aby se mohli rozložit; v nízných pak údolích dosti píce pro stáda. Neboť údolí sinajská mají dosti i voaly i trávy. Někteří myslí, že rozložili se na jihovýchodní stromě hory, totiž v rovině Sebajeh; ale rovina ta kamenitá a ne dosti velká, aby tam vhodně umístiti se mohli všichni na delší dobu. Oblak Ho. spodinův stanul na vrcholu hory. Proto vyšel Mojšís na horu, aby přijal další rozkazy. Bůh pak chtěje učiniti smlouvu s lidem řekl (Exod. 19, 3...): „Toto diš domu Jakubovu. Sami jste viděli, co jsem učinil Egypťským, kterak jsem nesl vás na křídlech orlů... jestli tedy budete poslouchati hlasu mého, budete mi za království kněžské a národ svatý, vyvolený. Mojšís oznámil to lidem, a ten slíbil, že budou činiti, co Bůh přikáže.“

Když Mojšís pak na horu vystoupil, přikázal Bůh, aby řekl lidu, by posvětil se (modlitbou, postem, zdržováním se obcování s ženami), vyčistil si šat a tak připravil se ke dni třetímu. Mojšís pak sám měl ohradu učiniti kol hory, by nikdo na ni třetího dne nevstoupil; neboť kdyby tak učinil, že remě, at' to člověk neb zvíře. Naznačil tak Bůh, ve smlouvě s Bohem má lid vcházeti s čistým srdcem, obětovou myslí a ovládnutím sebe sama, a že má strachovati se přecházeti přikazy jeho, nechce-li stížen býti trestem.

[Bůh slíbil, že poslechne-li ho lid, bude mu královstvím kněžským. To může znamenati buď království, jehož všichni údové kněží jsou, nebo královskou důstojnost kněží t. j. sbor kněží, jímž přisluhuje důstojnost královská či sbor, jehož údové jsou i kněží i králové. Tohoto druhého významu drží se LXX i sv. Petr. (I. Petr. 2.9.)

Kněžským národem chtěl tedy mít Bůh Izraelity t. j. takový, v němž by jednotliví lidé Bohu svým životem náležitě sloužili, jemu tak se obětovali, jako i aby prostředníkem byl lid, ten mezi Bohem a ostatním lidem (jako kněz je prostředníkem mezi Bohem a lidem, pokud totiž by z něho vyšel Vykupitel a spása všemu lidstvu.) Na této důstojnosti a přednosti jejich před ostatními národy zakládá se ta královská důstojnost, která nyní se při slově: království kněžské. Vyvoleným národem pak proto se zove, poněvadž ho Bůh před ostatními, mi vyvolil, aby z něho vyšel Vykupitel, a pro tu přičinu ho přímo vedl a chránil, by v něm vřel v pravého Boha a naděje ve Vykupitele se uobrazilo.]

Třetího dne nastalo z rána blýskání, hřímání, slyšeti bylo prasky podobné trubení v trouby, velmi hustý oblak pokrýval horu (bezpochyby celou kupu střední, kde byl Floreb či Ras es Safsafek a Džebel Musa či Sinaj v nejúžeším smyslu). Lid ovšem bál se. Mojžíš pak vyvedl je pod samou horu. Někteří myslí, že vyvedl je z Raha do roviny Sebajeh, ale neradí se to býti pravděpodobno, neboť cesta z Raha do Sebajeh jest dlouhá as 2 hod. a obtížná; přímo pak nic se o tom nemíní, že by takové cesty byli konali i za takové bouře. Poukazuje jen k tomu, že se sta, ni vyvedl je a shromáždil u hory tak, aby řady první dosahovaly až k samému rábradlí. Nevadí tomu jméno Sinaj, neboť to patřilo též, jak řečeno, celé kupě centrální. Potom Bůh vstoupiv v podobě ohně na vrchol hory prohlásil dekalog. Prohlásil je za hřímání a blesky, aby ukázal, že má moc i odměnit toho, kdo bude přikázání zachováva, ti, potrestati toho, kdo je přestoupí a tak, aby bál se lid přestupovat přikázání. Však lid byv přestrasen velebností Božskou ustoupil od hory a prosil (skrze starší lidu a kněžata pokolení) Mojžíše, aby on mluvil s Hospodinem a ornámil potom jim vůli Božskou, sic budou-li dle naslouchati hlasu Božímu, že zemrou. Přistoupil tudíž Mojžíš ku mraku, ve kterém byl Bůh a přijal rozkaz, aby na, kázal lidu vrátiti se do stanů, sám pak aby opět vrátil se na horu.

Tu pak dal mu další příkazy, jmenovitě takové, které byly dalším rozvojem dekalogu a týkaly se života mravního; spolu přikázal, aby je napsal a předčítal lidu, ať smluva bude se střežovat. Na to Mojžiš sestoupiv dolů napsal slova Hospodinova. Druhého dne pak postavil dle rozkazu Božího oltář, kol něho 12 kamenní se jmény 12 pokolení a připravil (skrze 12 synů izraelských) oběti rdpsalné i pokojné. Sám pak vzal krev obětní vylil polovici na oltář, druhou uchoval. Na to předčítal slova zákona, a když pak lid odpověděl, že všechno bude zachovávat, co přikázal Bůh, pokropil ostatní polovici krve obětní knihu i lid a řekl: Toto jest krev smluvy, kterou učinil Hospodin s vámi o všech věcech těchto. Na to kapáličy se oběti rdpsalné, a z obětí pokojných upravila se hostina obětní. Na to vystoupil Mojžiš s Aronem, jeho syny Nadabem a Abiú, a se 70 staršími na horu a viděli Boha izraelského a pod nohama jeho bylo jako dílo z kamene safírového a jako nebe, když jasné jest. – Byli tudíž zdáti se, že lidu po uzavření smlouvy jako v audienci přijati od Jahve, Boha a krále svého. Viděli Ho pak nikoli bytčně – to není v pozemském životě možno – nýbrž v nějaké viditelné, snad lidské podobě (neboť mluví se o nohou) výnamné, ale zřetelné (světlym) prouž. svitným oblakem a tak vcelně, že chápali její symbolický význam, aniž je napadlo, že Bůh skutečně měl podobu viditelnou. Důmání, blesky a zvuk trub na Sinaji nebyly přirozené, nýbrž zprůsobeny od andělů. Proto praví Mojžiš v Deut. i sv. Pavel (ad Gal. 3, 19), že zákon je přiven skrze anděly. Někteří myslí, že i slova byla od andělů formována, tak že by slova ta vztahovala se více k Bohu, jako by On sám mluvil, avšak od andělů samých zprůsobeno, aby slova zákona ve vzduchu se rozléhala. Výklad ten lze připustiti, pokud se týká ostatní části zákona mimo dekalog, jakož i toho, že oni to byli, kteří slova zákona na desky vpravili; dekalog však, jak se zně: ní písmem svatého právně lze souditi, Jahve sám přímo prokřesoval. –

Zlaté tele.

Lid za hrátko porušil úmluvu, dopustit' se modlářství a nepřítomnosti Mojžišovy. Mojžiš totiž ustanovil, aby Aíon a Flur urovnali nesnáze, které by snad vznikly, vystoupil na rozkaz Boží s Josuem opět na horu, kterou opět oblak pokrýval; sedmého dne vyšel Mojžiš do samého oblaku až na vrchol hory, kde Bůh v podobě hořícího keře se objevil. Tu pobyl Mojžiš 40. dní přijímaje další rozkazy od jména, jmenovitě obřadní (o posvátných místech, úkonech, osobách. Patriarchové obětovali na místech, kde ukáral se jim Hospodin, obětovali tam prostě sice, ale srdcem zbožným. Způsob ten však nedostačil pro vyjití z Egypta. Neboť tam viděli velkolepé chrámy, různé řády kněžské, i velké oběti a velké slavnosti. Neměl-li tedy v očích lidu israelského Bůh jevit se menším, než bohové Egyptští, bylo třeba též skvělého stánku a bohoslužby slavnostní.) Na konec dal mu Bůh dvě desky, na nichž napísán byl dekalog, aby je potom uložil na pramátku ve veševatyni.

[Bezpochyby na první desce byla tři přikázání obsahující povinnosti k Bohu, na druhé sedm ostatních obsahujících povinnosti k lidem. Židé kladou na každou po pěti, počítají však za první přikázání rákosu zhotovovati obrázky, za druhé naše první až d., až za desáté naše deváté a desáté. Ale nich přišlo by naše čtvrté (jejich páté) na desku první, mezi přikazy týkající se Boha, tedy jedno týkající se lidí, a to není pravdě podobné, že tak rozdělena byla, ostatně i rozdělení parašoth v hebr. bibli je proti takovému rozdělení.]

Meritím co Mojžiš sděloval se na hoře (celkem 47 dní), přistoupil lid k Pronovi řádce, aby učinil bohy, jaké mají v Egyptě. Mínil hlavně Apise, v němž Egypťané ctíli boha Ptah - Sokari a to zvláště od doby Ramsesa II. velikými slavnostmi. Židé naklonili se k tomu modlářství, a spomínka na ně rabývala as mnohé na cestě, jmenovitě ty Egypťany, kteří se k nim přidružili. Nepochybně se však myšlenky své v té příčině zjevně projevit, pokud byl Mojžiš u nich. Když však Mojžiš odešel na horu a

prodléval tam, přišli svedci jiní, to Bronovi a přednesli mu radost svou, oddivodňující ji tím, že nevědí, zda se Mojžíšovi nepřihodilo nějaké neštěstí. Bron bál se odporovati jim a proto chtěl vyhnouti se věci. Řádal to, třeba, aby přinesli mu slatě naučnice svých manželek a dětí. Myslel, že budou raději se věci ty dají. Avšak klamal se. V brachu přinesli je vy - mohše je na manželkách a dětech svých. Tu povolil již Bron a bárně před nimi a dal ulíti z toho slatě tele - malého apise. Na to řekli (asi ti, kteří v čele hnutí stáli a jiné dílem přemlouváním dílem mocí na svou stranu dostatí hleděli): To jsou bohové, tvoji, Izraeli, kteří vyvedli tebe ze země Egypťské. Uplyšev to Bron, vystavěn před teletem oltář a dal provolati mezi lidem: Lejtov jest slavnost Hospodinova, chtějí tím upomenouti lid na úmluvu jeho s Bohem a tak pohnouti, aby ne - slavoval Apise, nýbrž Boha myslí snad, že i pravému Bohu, jakož, to mocnému a silnému, můře vzdávati se pocta pod symbolem býka. Lidé obětovali oběti rápalné i pokojné a uspořádali obětní hostinu se zpěvy a tanci po způsobu egyptském; vzdávali tudíž poctu pouze teletu tomu, - věci udělané - dopustili se mošláštví. -

Tím ovšem uvalili vřichní (i Bron) velkou vinu na sebe, zrušivše smlouvu, kterou nedávno slavnostně učinili. Proto ani Bůh nebyl ráován více smlouvou, kterou učinil s lidem. Oenámiw, tudíž, Mojžíšovi hřích lidu, chtěl ráhubiti jej. Pravit' k němu: Pust' mne (nenaléhej na mne hroba, mi!), at' se rozkřevá přehlivost' má proti nim a ráhladím je. (at' pro, trestá je trestající spravedlnost' má smrtí, jak rásloučilo, a tebe učiním v národ veliký (vidcem)). Avšak Mojžíš vlnuv se na tvář prosil Boha, pro oslavu jména svého před Egypťany (aby nemohli říci, že lativě byli vyvedeni Izraelité na poušť a tam ráhubeni) a pro přísahy, které učinil patriarchum, aby usťřil lidu. Bůh neoslyšev. Ale již z toho, že nebyl oslmitnut, doufal Mojžíš, že lid bude ráchován, jakož Bůh usmí - řen jeho prosbu skutkem učinil; i vrát desky psané, prostem Božím a sestoupil s Jochem s hory. Když pak přiblíživ se ke stanům, spatřil tele a tance, neodvážil se, vida, že smlouva zrušena jest, desky rákono

přinést do tábora. I mrštil jimi v nesmírném rozčilení o shálu, ty pak rozvazily se. Tak ukázal Bůh sám (dopustiv, aby se rozvazily), že i z jeho strany rávačnost smlouvy přestává. Na to Mojžíš uchopil tele spáčil a roebil je na prach a smísim s vodou dal lidu pít, aby je zahanbil a ukázal, jak se poridili jednali, když stili jako boha to, co bříchem a já, ho vykal procházi. Na to činil výtky Bronovi, že rušiv úmluvu připravil lid o ochranu Boží. - Vystoupením Mojžíšovým zaránila se sice většina Lidu a vešla do stanu; jini však (hlavni as strážcové a vůdové ostatních, kteří srdcem byli oddáni modlářství) provokovali své tance a zpěvy dále. Proto rozhorliv se Mojžíš zvolal: Kdo jst Hospodinu, necht přistoupí ke mně. Přistoupili k němu toliko synové (potomci) Levi, (nikoli všci; patno to z toho, že Mojžíš přikázal jim, aby nešetřili ani bratrů, kdyby zastihli je při modlářství.) To však, že pouze z pokolení Levi přistoupili, ukazuje jednak, jak obecné bylo odpadnutí od Boha, jednak že pokolení Levi nejméně se modloslužby zúčastnilo. Mnozí o všem zúčastnili se slavností jin z svedení neb i donucení byli jinými; ti proto hned přestali, jak spatřili Mojžíše; ale z obavy před násilnostmi hlavních pořádatelů slavnosti však báli se k Mojžíšovi přistoupiti. Levitům pak nařídil Mojžíš, ať projdou ležení a pobijí, ho, ho stihnou při modloslužbě. Řadlo jich as 23 000 (v hebr. textě stojí 3000, sv. Pavel mluví o 23000, má však, jak se zdá, na mysli děj pokolejší u Madianitů - I. Kor. 10. 7-8). Levitů nenarazili na odpor. Neboť ti, kteří byli svedeni neb jin z donucení zúčastnili se, nechtěli jím v obě brániti, hlavní vinníci viděli se tudíž opuštěnými a byli kajisté také pitím a tancem denním tak se slabeni, že odporovati nemohli, zláště když i vědomí viny smalatrovalo je. Trestem tím byl též plomén terrorismus, který vykonávali někteří nad ostatními. Potom vystoupil Mojžíš opět nahoru a prosil za lid, by mu Bůh odpustil i pravil: Odpust lidu tuto vinu, anebo neučiníš-li, vymaň mne z knihy (řivota), kterou jsi napsal. Tato ochota umřít za lid svůj přelobrazuje Kristovu oběť náměstnou. Bůh odpustil sice a

smlouvu obnovil, avšak dříve nasmáčil, že ti, kteří provinili se, zemrou dřív, než by vešli do země zaslíbené. Právě: Kdo hřeší proti mně, toho vymažeš z knihy života. Na odměnu pak jeho přímluvy ukázal se mu Bůh ve slávě (ne v oblaku), dal mu nové desky zákona, (které Mojžíš sám z kámen vytesal). Bylo tak znova 40 dní a nocí nahore nic nejedl a nepil, sestoupil dolů, při čemž tvář jeho ozářena byla zvláštním leskem, tak že lid nemohl patřiti naň. Proto dal si závoj na obličej, jež odkládal, když přistupoval (později) ke síňku, aby s Bohem mluvil. Tím měl ovšem lid upozornován býti na zvláštní ochranu Boží, jež poskytl Mojžíš, aby tím spíše poslouchal jeho vedení. Hlavně však, jak vyhláská sv. Pavel, znamenala ráce ta Krista a jeho evangelium, závoj pak, kterým se zahaloval, značil, že Židům (veliké části jich) zůstane Kristus (Starým Zákonem) zahalen (pro dobrovolnou kásepenost jejich), tak že čtouce Zákon Starý v něm Krista nepoznají, dokud věrou Ho nepřijmou.

Cesta od Sinaje.

U Sinaje pobýli Židé skoro celý rok. Zatím vystaven byl stánek, a posvěcena bohoslužba u něho kapočata. Také velikonoce slavili tam. Na to byli všichni sečtení bojovníci a ustanoven pořádek, v kterém mají postupovati na pochodu a v kterém ležeti pořádati. Konečně dne 20. měsíce druhého vedl se oblak, který od vystavení stánku nad ním dlival (bezpochyby ne nepřetržitě) a dal tak znamení k dalšímu pochodu. Šli tři dny nejprve údolím Seik k severu (as 50 km) po tom as 20 km. k východu vysokinou Ramle, na to severovýchodně údolím Zulahoi, až třetího dne dostali se k místu, jež od vzniknuvšího tam požáru nazvali Tabera (požár); je to snad nynější El-Rin. Tu pětřoval si velice lid nov obléčení cesty, a proto Bůh, který pro uzavření smlouvy přísně rádal poslušnosti, potrestal je tím, že dal o.

Arch: 13. Vých. bibl. otějin.

hni vzniknouti v raslině části kmenů, který se rychle šířil. Lid prostrašen tím spěchal k Mojžíšovi prosit o přimluvu. Na přimluvu jeho také vskutku požár hned přestal. Ale nedlouho na to, snad ještě v téže stanici (ne-li oě v následující) dali se Izraeliti od spolutáhnoucích kiviů svých stáhnouti k novému reptání nářkajíce, že nemají maso, sa k jadení a vzpomínajíce na ohurky, melouny, cibule a česnek, jež hoř měli v Egyptě dosti. Teotnání to i Mojžíše roztřálo. Němíně, ačkoli, přehlívoť Boží, velice se rozhněvala, přece tenkrát netrestal jich Bůh, nýbrž slíbil maso na celý měsíc, přikázav, aby se posvětili a oči stili se ke dni druhému. Zároveň zmocnil Mojžíše, aby řídil si stálov radu o 70. mužích (poradíjů to velehradů), která by mu pomáhala řídit lid. (Byli to tedy jini, než oněch 70 soudců, kteří před Sinajem byli ustanoveni.) Druhého dne přichlál vítr nesmírné množství hřepelek, kteréž směřovaly pro jínavu na stany, a kolem kmenů tak daleko, co by mohl na jedné den cesty ujet, ležely neb poletovaly na dva lokty nad zemí. Tsbírali je celý den i celou noc a den druhý a sušili je na slunci. Ten, kdo málo nasbíral, měl alespoň 10 kor = asi 24 hl. Ale přemnozí z nich buď opomenuli očistiti se, jak přikázal Bůh, aneb spíše nestřídmě pořivali maso a byli proto stracháni morem! Poněvadž je tam též pochovali, nazvali to místo „Hroby zíslosti.“ Odtud táhli do Kaserothu, snad nynějšího to Bir-et-Themedu, asi 70. km severně od El-Kinu (dle jiných je to Kim el-Hadra asi 100 km. severových. od Sinaje sotva 20 km. od rálivu Akiba) Tam i sestra Mojžíšova Maria popudila trona proti Mojžíšovi, potom i vytýkali mu, že pýj Bůh mluví k lidu nejen skrze něho, nýbrž také skrze ně. Příčina, proč tak Marie učinila, byla as pýcha a ješitnost, do které upadla jednak pro vynikající postavení svých bratrů, jednak pro dar proroctví, kterým byla obdařena. Z pýchy této vytýkala nejprve zároveň s tronem Mojžíšovi, že nevracel si za manželku některé vznešené ženy israelské, nýbrž pohanskou ženu ethiopskou (Kušitku.) Nazvala tak Seforu, ač byla z národa madian.

ského, aby tím více odpor svůj dala na jevo. Etiopkou pak mohla ji navštívit potud, pokud v Arabii vedle Madiamitů také Kethiopové žili. Potom mluvili proti úřadu Mojžíšovu slovy Khoua: Zolališ jin šere Mojžíše, zda-li ne i nám podobně mluvil. Vše tuto roz- soudil Bůh sám. Zestoupil (v podobě oblaků) ke vchodu stánků, zavolal Arona i Marii a pokáráv je seslal na Marii malomocen- ství. Aron spatřiv to prosil Mojžíše za přimluvu. Mojžíš prosil; neméně musela Marie k rozkazu Božím 7. dní za trest dliti mi- mo ležení a potom teprově byla uzdravena. - Z Hazerothu šli smě- rem severním (severozápadním) až přišli na severní konec pouště Faram do Kades na hranici Palestiny. Bylo to as v nynějším Kin Kades, v pohorí Kacimath. Tábor porbili v planině horské, kterou nazvali Rethma - razisté nynější to Vady Rethemath, jež jest as 15. km. dlouhá a as 7. km. široká ze všech stran ohranena horami, vyjma stranu západní, odkud přístup byl. Tam i pramen Místot. Odtud po- sláno bylo 12. mužů (z každého pokolení jeden - z pokolení Jůda byl Kaleb, z pokolení Efraim Josue). Ti prohlédše zemi po celí okraj její vrátili se po 40. dnech, přinesše ovoc zemi té na ukázkou (zejména hrozn, jablka granátová a figy - Posud vynikají révy i hrozn v Palestině velikostí. Réva v klášterní zahrádě Kamléma kmem, jehož objem $\frac{1}{2}$ m., a jest 7. m vysoká, tvoříc větvemi svými loubí 10 m. dlouhé, 6 m. široké.) - Roztoleš s hroznem nesli na sestroře dva muži, aby hrozn neporušen zůstal. Zemi vychválili sice pro její úrodnost, avšak tvrdili, že má města převeliká a ohraněná, že tam viděli i obry a že proto nebudou jí moci dobýt. Zprávu tou byli lidé tak pobouřeni, že jedni přáli si, aby zemřeli na pou- ťi, jiní chtěli se vrátit do Egypta ukazující tak, že nejsou hodni, aby vešli do země zaslíbené. Mojžíš a Aron uslyševše to báli se, aby nový trest na ně Bůh neseslal, a proto padli před nimi na tvář svou (prosíce), by toho nečinili. Josue pak a Kaleb hrotili lid upomínající je na pomoc Božskou, s kterou budou moci dobýt

remě. Ale lid bouřil ještě více a chtěl je ukamenovat. V tom však ukáral se oblak Hospodinin nad stánkem všemu lidu v podobě hrozného, a jako druhdy na Sinaji, tak i nyní řekl Bůh: Dokavad utrhati mi bude lid tento? Dokavad nebude věřit při všech pára-
cích mých? Raním je morem a pohladím; tebe pak učiním kní-
žetem nad národem větším a silnějším než tento. Tedy však Mo-
jžíš zase úpěnlivě prosil, Bůh odpustil sice, avšak od trestu vyslo-
veního upustil jen proto, pokud ušetřiti chtěl těch jen, kteří byli re-
lativně nevinni, totiž těch, jimž nebylo více než 20 roků. Ostatní
všichni, pravil, že zemrou na poušti, jakož si přáli, vyjma Josue a
Káleba. Proto také měli se vrátiti na poušť a po 40 roků pobýti
tam, dokud by oni nezemřeli, (a mladší nedorostli.)

Uslýševše to Izraelité litovali nyní činu svého, a přemýšleli k nim
upadli do druhého extrému přes vili Boží chtěli nyní jíti do Pale-
stiny. Mojžíš varoval je ujišťuje, že se jim nic neděje, poněvadž
Bůh není s nimi, avšak oni nedbajíce hlasu výstražného přebro-
čili druhého dne horu. Ale tam udeřili na ně Amalekité a Kana-
nité a porazivše je hnali je až do Horma, několik mil na západ.
Navrátilivše se pak do ležení plakali. Avšak tentokrát marně oloufa-
li, že i nyní Bůh odpustí úplně a dovolí, aby mohli hnedle do
Palestiny vejíti. To jen připustil, že mohli delší čas odpočinouti se v Ka-
desu. (Deut. 1. 45. 46.) Tou dobou zda' se, že stalo se, co čteme ve IV. Mojš.
15. 33, že totiž Izraelita jeden sbíral dříví v sobotu a byl za to k po-
kazí Božího ukamenován. Nedlouho na to povstali tu také Kore,
Datan a Abiron proti Mojžíšovi a Aaronovi. Kore byl bratranec Mo-
jžíšův. On jsou levitou řáčil hlavně nad kněžskou mocí Aaronovou.
Datan a Abiron, knížata pokolení Ruben řáčili nad politickou
mocí Mojžíšovou poukazujíce k přednosti rodu svého (že Ruben pr-
vorozemním synem Jakubovým). Všichni hleděli si zjednotiti strany,
aby domohli se nadvlády, Kore a kněžství, Datan a Abiron ve ve-
šerý lidu. Zvlášť čile agitoval Kore, který dostal na svou stra-

ne 250 mužů předních, kteří opatřivše se kaditelnicemi přistoupili vedeni jouse Korem k Mojžíšovi a Aronovi a domáhali se účasti ve vykonávání moci kněžské pravice: Všechno množství lidu svatě je; proč se vydvíhujete nad národ Hospodinu. Mojžíš učiniv jim výtku vyřval je, aby druhého dne ráno všichni dostavili se s kaditelnicemi před Hospodina. Bůh ře sám rozhodne, kteří k němu přináleží (jakoť kněží s mocí obětovati.)

Na to povolal k sobě Datana a Abirona. Ti však nepřišli, nýbrž vzá-
kali mu hrubé urážky. Takového povstání Bůh ovšem nemohl stře-
ti, čiliť proto základem theokratie i kněžstva. Proto když Kore s
ostatními 250, ano i velikým množstvím lidu, který na svou stranu
stihli, přistoupil ke stánku, ukázal se opět oblak Hospodinu nad
stánkem a Bůh vyřval Mojžíše a Arona, aby odstoupil od nich, ře
všechny náhle zahubí. Na prosbu Mojžíšovu však Aronova zmírnil
rozsupek svůj, přikázav, aby Mojžíš a Aron nařídili lidu, by se od-
stělili od stani Kore, Datana a Abirona, neodstoupí-li od nich, ře
zahynou. Vyšel tudíž Mojžíš k lidu nashromáčenému u stani Datana
a Abirona (kteří měli podobně jako Koshatité, z nichž byl Kore, sta-
ny na jižní straně stánku blízko sebe,) a vyřval je, by odstoupili,
udav i znamení, po kterém poznají, ře od Boha jest poslán, ře totiž
země rostoupí se a pohltí stany jejich. A sotva olověhl, země se
nám rostoupila se země a pohltila Kore, Datana a Abirona s jejich
rodinami, i stany a majetkem jejich. Takové vyšel ohen od obla-
ku Hospodinova a zachvátil smrtí oněch 250, kteří spojili se s
Korem. Kaditelnice jejich rozbili k rozkazu Božímu v plech a da-
li kolem oltáře zápalného na stálov památek (Nebyli však vši-
chni synové Koreovi zahubeni, jakoť patno z toho, ře za Davida po-
tomci jeho mezi zpěváky se objevují. Zjistě ře nezúčastnili se odbo-
je všichni, neb alespoň ne všichni stejnou měrou.) - Tímto zvláštním
soudem Božím byl sice lid na okamžik roztrošen, ale duch zpo-
ry nebyl tím ještě potlačen. Již druhého dne shlukli se všichni

a vytýkali Mojžíšovi a Aronovi, že oni zabili lid Hospodinův. Když pak vznikala bouře, utekl se Mojžíš a Aron do stánků. Na to přikryl je ihned oblak a Bůh řekl: Vystupte z tohoto lidu, neboť ihned se hladím jej. A již také počal mor sužiti mezi lidem. Trval Aron k slovom Mojžíšovým haditelnicí a stoje mezi živými a mrtvými, okušoval a modlil se za lid - a mor přestal. Potvrdil tak Bůh na novo, že kněžství Aronovo od něho je svěřeno. (Celkem zemřelo jich morem 14 700. Poněvadž však šlo tu o věc velice důležitou, potvrdil Bůh ještě kněžství jeho zvláštním způsobem, tím totiž, že rozkvetl prut jeho, který Mojžíš i s pruty knížat ostatních pokolení dal k rozkvetu Božímu přes noc do veševatyně. Od té doby přestaly vzpoury proti Aronovi (jehož prut na památku uložěn byl ve veševatyni), tím spíše, poněvadž veliký počet židů nespokojených a pobuřujících oním morem byl zachráněn. -

Od Kades odtažli Izraeliti po nějakém čase naspět do poloostrova.

Zdržovali se pak v jednotlivých odděleních po různých oáсах, jež byly mezi Kadesem a Eziongeberem (u zálivu Elamitského), tedy hlavně v údolí Arabů, kde měli pastviny i vody dosti. Někteří snad rozešli se i do jiných krajín poloostrova, aneb zůstali nedaleko Kadesu, který Mojžíš bezpochyby ustanovil jakožto místo, ve kterém se po uplynutí doby zkoušky zase všichni měli sejít. Aby pak nepřerušila se jednotu národa a spojení jeho s Bohem, navštěvovali je Mojžíš a Aron s archou a stánkem jedny po druhých. O době této nemyšlel Mojžíš nic, protože proto, že se v ní nic zvláštního nepřihodilo, vyjma, že snad tu a tam nějaké znevěcení soboty neb přece nějaká nespokojenost menší propukla, ale brzy potlačena byla tím spíše, poněvadž vždy více vymírali ti, kteří dřívších vzpour se zúčastnili, a dorůstal a vzrůstal se proud nový těch, kteří ráčma Božího věrně se přidržovali. Při těch rápasech, které bylo jim podstupovati s nedostatky a hrůzami pouště, probíraly se znenáhla vždy více lepší síly člověka, rostla obezřetnost a snůžnost, jež pordeží v

bitvách s kmeny palestýnskými osvědčit se měla, jakož i válečnost oprarodová, jež byla podkladem úmluvy theokratické, která brzy potom měla býti obnovena. Po 38. letech (prvního měsíce r. 40 po vyjiti z Egypta) shromáždili se opět všichni Izraeliti v Kadesu. Tu zemřela Marie. Ždá se, že Bůh káral, aby nyní nevházeli tou cestou do Palestiny, kterou okruhdy povleli otcové jejich. (Možná však, že Mojžiš sám uvažoval, že by od jižní strany byl přístup obtížnějším: srovn.) Proto Mojžiš chtěje jižní hranici obejít a přejíti po východní straně moře Mrtvého, poslal posly ku králi Edomskému se žádostí, aby dovolil jim semí jeho táhnouti, slibuje, že neprojdou přes pole a vinice, nýbrž jedine cestou obecenou a že potřebnou vodu neb pokrm odkoupí se od nich. Při tom dovolával se přibuzenství národa izraelského s Edomity (Edomité byli potomci Esauovi.) Král však nedovolil. Ale než odpověď ta došla, prohrěšili se sami Izraeliti v Kadesu, kde čekali na odpověď. Nedostávaloť se jim tam vody, bezpochyby proto, že čas deště ještě nenaštal a proto tamní potok nestačil tak velikému množství lidí i stád. (Neboť když tam byli před 38. roky, nenaríkali si na nedostatek vody.) I bouřili se proto proti Mojžišovi volajíce: Ó bychom byli zahynuli mezi bratry svými. Proč vyvedli jste cirkou Hospodinovu na poušť, abychom my i hovada naše zemřeli. Mojžiš a Aaron ulehli se vidouce, že projevuje se podobný duch odbojný v poholení tomto, jaký se jevil u poholení předešlého. Báliť se, aby podobný trest nestihnul jich, jaký stihnul otce jejich. Plni bolu nad jednáním jejich a soustrastí nad nedostatkem vešli proto do stánku a padše na tvář prosili Boha aby pomohl a dal vodu lidu k pití. Bůh pak vyslyšel je a přikázal Mojžišovi, aby veerra hůl žel s Aaronem a lidem ke skále a že mu mluvil, že vydá vodu. Mojžiš přivezl tam lid, ale tam dopustil se i s Aaronem též chyby, kterou častěji kárali u lidu, byť ne v takové míře. Vzpomínaje totiž na to, že lid již tolikrát Boha urazil, (mad i na to, že před 30 roky právě na tomto místě lid odboj zpusobil)

a ač Mojžíš Boha prosil, ať, že přece Bůh morem stihne je) domníval se i s Aronem, že snad Bůh nebude chtít dát vodu za jejich odboj. Pochybnosti té dali i výraz slovy: Zda-li budeme moci vyvésti ze skály vodu vám odbojně? Na to uhodil dvakrát do skály, a voda vyšla. — Pochybnost jeho povstala z velké nevole nad opakováním, odbojem lidu a urážkami Boha; jevila se tudíž v ní láska k Bohu, ovšem spíše sobem nepravým, proto nebyla těšným hříchem, ale ovšem hříchem vědním; neboť poněvadž Bůh určitě řekl, že vodu dá, měl ji tedy na jisto očekávat. Co se týká výrazu, kterým dal pochybnost, tu na jevo myslí někteří (Kurz, Reichl), že projevil ji tím, že nemluvil ke skále, jak učinit měl, nýbrž udeřil do ní. Poněvadž však Bůh sám přikázal, aby hůl vzal s sebou a poněvadž Rafidim právě udeřem do skály vodu vyvedl, neda se, že by právě udeř do skály byl výrazem té pochybnosti, spíše v tom, že udeřil dvakrát, jak obvykle na to mají. Možná však také, že pochybnost nebyla dána na jevo ničím jiným, než těmi slovy, která mluvil k lidu (zda-li budeme moci...) a že udeřil pokaždé jin jednou; ale poněvadž pochybnost měl, protože voda n vyšla, a tu on se zprosovan chybu ošivil důvěrou pevnou a v té plné důvěře znovu udeřil, načež voda vyšla. — Za pochybnost jejich oznámil Bůh trest ihned; bylať projevěna před celým lidem, a proto celému lidu bylo dáno na nich poučení, že jedině plnou důvěrou a úplnou oddaností v Boha mohou si mimořádnou ochranu Boží sjednat. Tu posvětil Bůh jméno své na nich (Num. 10. 3.) — na lidu zjevil svou dobrotu a shovívavost, na Mojžíšovi a Aronovi zjevil svou trestající spravedlnost.

Zatím vrátili se poslové zvěstující, že Edomitě nedovolili průchodu. Poněvadž pak Bůh zakázal brannou mocí vystoupiti proti pokrevnému národu, ustanovili se na tom, že mezi jejich obědov. Dali se proto na cestu k jihu (k Triongeberu). Na cestě té — na hoře Hor (asi 12. km. jihozápadně od edomského hl. města Petry, as 100 km. jižně od Mrtvého moře) zemřel Aron, jeho syn pak Eleazar učiněn

velekněrem. Lid oplakával jej po 30 dní nejen proto, že mu při-
slušel smutek veřejný jako veleknězi, nýbrž i proto, že sám odboj-
ností svou dal příčinu k nedůvěře, pro kterou Aton umřel dříve,
než vešli do zaslíbené země. (Výjel k rozharu Božímu na horu v
plné síle, ač jako starce 123 letý, tomu svlékl velekněšský šat, v němž
oblekl se Eleazar, na to náhle zemřel.) Berouce se odtud byli pře-
padeni kananejským králem Radem, jehož, když k Bohu za
pomoc se promodlili, prorokili. Na to brali se dále k jihu. Ale již po
málo dnech nastalo nové reptání mezi lidem, kterýž byl již netrpěli-
vý, pro obtíže cesty a proto, že musí pořád mannu jísti. Právili: Tiž
protiví se nám tento pokrm ničemný. Reptali proti Bohu i proti
Mojžíšovi. Ale hned také byli potrestáni. Neboť Bůh poslal jedovaté
hady, jejichž ušknutí páliho jako oheň (odtud jméno: ohniví ha-
dové) a mnozí umírali ušknutím. Litovali proto také hned je-
dnání svého vyjednávající, že hřešili a prosíce Mojžíše za přímluvu.
Tak nevyžnali nikdy před tím viny své. Patrně tedy, že byli ke-
při, než pokolení předchozí. Bůh také vyslyšel pro přímluvu Moj-
šíšovu a přikázal, aby učinil měděného hada a povýšil jej na
tyč. Kdo (s důvěrou v Boha) naň se podívá byv ušknut, že
bude ihned uzdraven. (Hada toho sám přirovnává k sobě - byl
tedy typem Krista, jenž na kříž povýšen a kdo s důvěrou k
němu obrátí se, vysvobození bývá od smrti věčné. Pro Lidy bylo
to spolu zároveň cvičením v přemáhání se. Bylť had u nich před-
mětem ošklivosti a hrůzy, jenž připomínal spolu trápící sprá-
vedlnost Boží, a hle právě k tomu k hadu zhotovenému měli se
obraceti a očekávati s důvěrou, že skrze něho ochráněni budou od
smrti. Podobně i kříž byl Lidům pohoršením a přece právě ke
kříži - ke Kristu ukřižovanému, musí se s důvěrou obrátiti ten,
kdo od věčné smrti uchráněn býti chce.

Arch: 14. Výhl. bibl. dějin.

Dobytí země Zajordánské.

Nedaleko severního konce rálivu elamitského prorývá velké úřla,, bí (Getum) strmý hřbet pohoří Leir. Tudy procházejí karavany a tudy as prošli také Israelité. Zavše se pak na sever majíce po levé ruce hranici edomskou a potom moabskou, po pravé Arabii. Na pochodu tom poskytovali jim nyní Edomští a Moabští ochotně pokrm i vodu (za peníze), tak že mohli bez překážky postupovati. Na jižních hranicích Moabska u potoka Lored (= Uasli Kerek) zemřeli poslední z těch, kteří byli před. 38. roky usouzeni k smrti na poušti Nedlouho na to přišli k hornímu Arnonu. Druhdy patřila Moabitiům veškerá krajina od východní strany moře Mrtvého až k Taboku. Avšak nedlouho před příchodem Židů zmoenili se Amorrejští kraj od Taboku k Arnonu. Proto Israelité přišedše k Arnonu poslali posly ke králi Amorrejskému Šehonovi, aby dovolil jim projíti zemí jeho k Jordánu, slibující opět, že věci jejich nebudou se dotýkati, nýbrž za peníze koupí si potřebný pokrm i vodu.

Ale ten nejen nedovolil, nýbrž s vojskem hned vytáhnul hned proti nim. Byl však na hlavu poražen a veškeré jeho území jeho dostalo se do rukou Israelitů. Stiháním vojska jeho roztrousily se ně,, které tlupy Israelitů po zemi; bylo však ustanoveno, že se sejdou na severním konci moře Mrtvého a údolí pohoří Pisga (na polích Moabských). Tiž také Mojíš chtěl nastoupiti s hlavním vojem na cestu k určenému místu. V tom došla ho správa, že král Og, král Basanský - druhé to řiše amorrejské - táhne s vojskem proti nim (bud' že byl ve spojení s králem Šehonem, aneb pro národní přibuzenost s Amorreji.) Upustil tudíž od pochodu k Jordánu a obrátiv se s veškerým vojskem k severu, překročil Tarmuk (byv ujistěn od Boha, že zvítězí) a uderiv na vojsko Ogovo

porazil je úplně u Edrei; Og sám i jeho synové padli. Dobyv pak 60 hravených měst a vůbec celá země jeho táhla k pohorí Pisga, kde se rozložili na poli Moabském, tak zvaném ještě z té doby, kdy krajina ta (proti Jerichu) patřila ještě Moabitům.

Dověděl se o tom Balak, král moabský, dostal strach před nimi; neboť slyšel, co učinili Sehonovi a Ogovi. Spojil se proto s Madjitémi, kteří na jihu a jihovýchodu od něho až k Rudému moři bydleli neb jako nomádové kočovali; avšak cíť se i ve spojení s nimi slabým proti Židům pomýšlel na to, kterak by je připravil o vládní ochranu Jehovy.

Žil pak té doby na Euphratě v městě Elhor hadač Balaam (Balaam), který právě proslavil se jako prorok Jehovy. Také poenámí o Bohu pravém měl již na základě starého podání; neboť na Euphratě usadil se kdys otec a bratr Abrahamův, a jejich potomci zůstali i později v jistém spojení s patriarchy; Jakub zdržoval se 20 roků u Labana; není proto pochyby, že tam uobtělo se po století podání o pravém Bohu, byť ne zcela čisté. O podání tom dověděl se zajisté i Balaam a když uslyšel o zázracích, jež učinil Jehova v Egyptě a na poušti přidržel se ho a rozvážil se co službám jeho a dostalo se mu za to odměnou některých zjevení od Boha. Při tom však vracely se staré představy a vášně, zejména též stíhádost a lakota a ty nabýly znemáhla zase vrchu. Byl tudíž Balaam jedním z takových, kteří řízením Božím - prorokováním zázraků, jež Bůh u Židů činil, na dobrou cestu byl uveden; avšak na ně nevytrval. K němu poslal Balak přední muže Moabské a Madjité s dary, aby přišel a slověčil Izraelitům mysl, učiní-li to Balaam, že Izraelité budou zbaveni vyšší pomoci a budou moci býti poraženi. Avšak Bůh zakařal mu v noci ve snách, aby ni kam nechodil. Proto nepřijal pozvání. Poslal tedy Balak nové poselství slibuje, že mu dá, cokoli bude chtít, jen aby přišel a slověčil. Tu dovolil mu Bůh sice jíti, ale přikázal, aby nemluvil.

vil nic jiného, než co mu přikáže. Poněvadž však a přílišné
 turby po statech, jež mu Balak nabízel, přál si, aby mohl Ba-
 lakovi vyhověti, postavil se mu v cestu anděl s mečem taseným
 (jež a počátku jen oslice prorokovala a proto vyhnula se vždy,
 ač nemohouc se někam vyhnouti klesla na kolena a proto
 byvši bita promluvila – viz 4. Mojš. 22-24. a znova přikázal,
 ať neodvážís se mluvití něco jiného než co bude mi přikázáno,
 no, sic řě umře). Dříveš k Balakovi, byl s velikou počtou přijat.
 Ale nerozřekl, nýbrž ač nerad, s rozkazu a vnučení Božího dobrořečil
 a prorochoval, že z národa toho Vykupitel vyjde (Vidím ho, ale ne
 nyní...) Propustil ho proto konečně král; a tu on lituje darů, jichž
 se mu mohlo dostat, dal radu Madianským, aby svedli Židy k mo-
 dlářství, tím připraví je o zvláštní ochranu Boží. Věděti, že pokus
 věrní byli Bohu svému, že byli nepřemožitelní; jakmile však
 odvrátili se od něho, že byli trestáni, a že pro modlářství jež u Linaje
 Bůh zničití je chtěl.

Zarídili tedy Madianští slavnost ku počtě bůžka Peora (Baal-Peor,
 Beel Phégor) a pozvali k ní pod rouškou přátelství Izraelity. A když
 mnozí z nich se dostavili, svedli je k modlářství, k smilství, jež ku po-
 ctě té modly páchali s ženami madianskými. Mojšiš k rozkazu Bo-
 žímu dal pověsiti a pobiti ta knížata lidu, která se zúčastnila, rá-
 nově počal mor kvíti. Avšak i potom ještě, když trest Boží je stí-
 hal a když ti, kteří se nezúčastnili slavnosti, s Mojšišem před vcho-
 dem stánku plačíc prosili Boha, aby jež usmířili, vešel jeden z
 knížat pokolení Simeon, jménem Zambri veřejně k nevěstce ma-
 dianské. Tím byl rozhorlen Fíneas, syn velekněze Eleazara, tak že
 vstav běžel za ním a zabil i Zambri-ho i nevěstku. Horlivost ta
 zabilila se Bohu tak, že zastavil ihned mor, kterým jež 24.000 lidí
 (dílem morem, dílem mečem) zahynulo, a dal Fíneovi skrze Moj-
 šiša rozlíbení, že velekněství bude v jeho rodě dědičným. Zvláště

utrpělo pokolení Simeon, které při sčítání lidu v Sinaji bylo nejčetnější, nyní však při novém sčítání nejmenší; kajisté proto utrpělo také, poněvadž nejvíce zúčastnilo se modlařství.

Poněvadž tedy tak se sevrklo, došlo v Palestíně nejmenší údel. Na potrestání Madiánských ustanovil Bůh, aby vytáhli proti nim. I pobili všechny ušetrivše pouze dítek a panny, jež vzali do zajetí. Při tom ukořistili 675000 ovcí, 72000 hověcího dobytka, 6000 oslí.

Stáda, která při těch výpravách vůbec vykořistili, připadla jednotlivým pokolením bezpochyby dle toho, jak lid se zúčastnil. Tím nabyla vláste pokolení Ruben, Gad a Manasses velikých stád. I řádali Mojžíše, aby jim přikázal údel tu za Jordánem, poněvadž tam byly velké pastviny. Mojžíš z počátku nechtěl boje se, že by pak nechtěli dále zúčastňovati se dobývání země a tak dali podnět k porbrojím neb alespoň špatný příklad ostatním kmenům. Když kavárali se, že připojí se hned k ostatním, jakmile vřídí si chlévy pro dobytek a obydlí pro dítky a ženy v místech hravených (nova ohrazených); povolil jim to tím spíše, poněvadž nebylo radno nechat se mi tu ratím prázdnou, aby ji neosadili kmenové jiní sousední; a té příčinou také zůstala i potom, ovšem s dovolením Josue. vým značná část ozbrojenců doma, aby v čas potřeby hájili území vydobytého.

Tak alespoň lze souditi, srovnává-li se Josue 4, 13., kde vojsko kmenů ražordánských čítá se na 40.000 s Num. 26, 7.

Poněvadž již jednou byla olána a ku spokojenosti dotyčných kmenů rozřešená otázka v příčině dělení země, ustanovil

Mojšů k rozkazu Božímu způsob, kterým by sem předjordán, show rozděliti si měli. Co se země samé týká, které měli dobýti, jižní hranice měla sahati od jižního konce Moře mrtvého až k ústí potoka Egypťského (Wady el Ariš), západní moře středozemní, severní Libanon, východní Jordán, aby souviseli s kmeny rajordánskými. Území tomto mělo býti losem stá- noveno, v kterém kraji který kmen má se usaditi. Rozsah však každého obvodu měl se určiti podle počtu členů toho kterého kmene. Zároveň bylo ustanoveno, aby pokolení Levi, jehožto úředem měl býti Bůh, nemělo území jednotného, ný- brž 48 měst, jež by rozdělena byla po celé Palestíně. Chťtěl sa, jistě Bůh, aby levité stále byli na blízku lidu a svým slo- vem a příkladem poučovali je a budili k zachovávaní zá- kona. (Z těch 48 měst bylo šest asylních, tři v Předjordáni: Kedes v Galileji, Sichem, Hebron, a Zajordáni Golan a Ba- sanu, Ramoth v Gileadsku a Bosor.)

Nyní přiblížil se již čas, kdy Bůh chtěl uvésti Izraelity do země zaslíbené a tím i doba, kdy měl podle ustanovení Boží- ho zemřít Mojšů. Byv na to znova upozorněn od Boha, prosil Mojšů, aby Bůh určil někoho místo něho. I ur- čil Bůh Josua, jehož také Mojšů před obličejem všeho lidu v úrad uvedl. Dopsav pak knihu zákona a odevzdav ji kněžím, kteří nosili archu úmluvy, by ji dali vedle archy a dav ještě poslední naučení a rozkaz, vystoupil v pl- né síle (ač již byl jako starce stošvacetiletý) na horu Nebo v pohorí Pisga či Abarim asi šest hodin východně od ústí Jordánu.

Odtud ukázal mu Hospodin veškerou zemi raslibenou. - Jest zajisté s hory té posívaná na celé Lajordání i Před- jordání na sever až k velikému Hermonu, na západ k moři, na jih k vrchům Hebronským.

Na horu prováděli jej zajisté, jako kdys na Sinaj, Josue a někte- řé průvodci jiní; ale zůstali v jakési uctivé vzdálenosti ra- ním; mohli pozorovati jej jistou chvíli - jeho radost, když spatřil, jak krásnou zemi přichystal Bůh jeho národu. Však najednou smíel jim z očí - zemřel; a Bůh sám pohřbil jej - (skrze anděla Michaela) v některém místě při řece jinak zcela neznámém. Chtělť zajisté zabrániti tím, aby lidé neupadli v pokušení vzdávati mu poctu božskou. Důležitost Mojžíšovu ocenil Byron těmito slovy: První veliký muž, jenž mi na mysl přichází, jest vždy Mojžíš. On podevhl zcela opovržení a zpuštělý národ, vychoval jej z ohavné molloslužby, dal mu zákon plný moudrosti, jenž předpodivnou byl sponou sjedno- cující náboženství patriarchální s náboženstvím věku osvě- tých t. j. evangelium.

Čnosti a ustanovení Mojžíšovy byly prostředek, jímžto v téměř národu vyvedla prozíratelnost mocných řešitelů obce, u- datných bojovníků, rybných měšťanů a svatých horitelův o pravdu a spravedlnost, kteří povoláni byli, aby předpoví- dali pád pyšným, osvěcení pak všechněm národům.

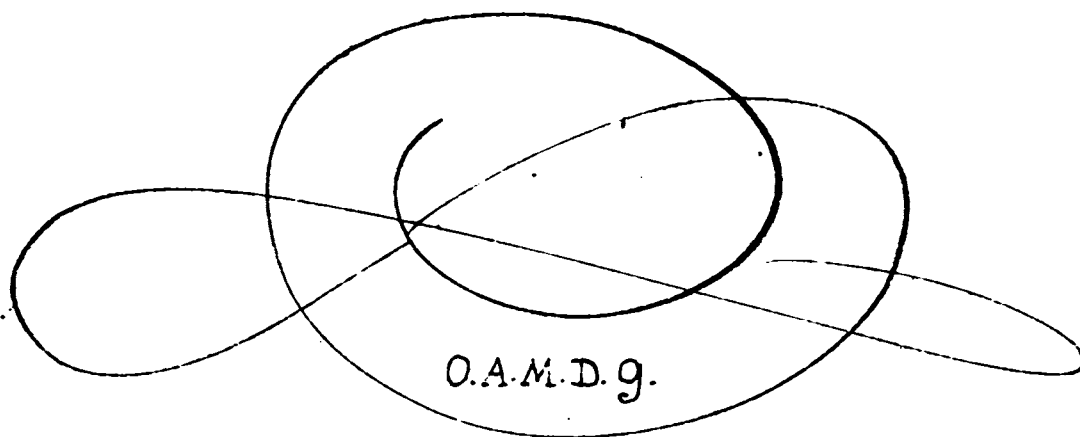
Do smrti Mojžíšově přešli Israelité pod vůdcem Josuem řeku Jordán a dobývali zemi, kterou mezi sebe pak stělili kpisem bém otřve již ustanoveným.

Bylo jim přikázáno od Boha, aby všechny obyvatele země

vyhubili; měliť tak býti nástrojem Božím ku potrestání kmenů Kananětských pro hrubou modloslužbu jejich, jakož i kábráně, no, aby Židé nebyli od nich k modloslužbě svedeni. Než Israelité nedbali rozkazů toho. Pod Josuem dobyli sice země celkem - pokud totiž smocnili se měst a rovin.

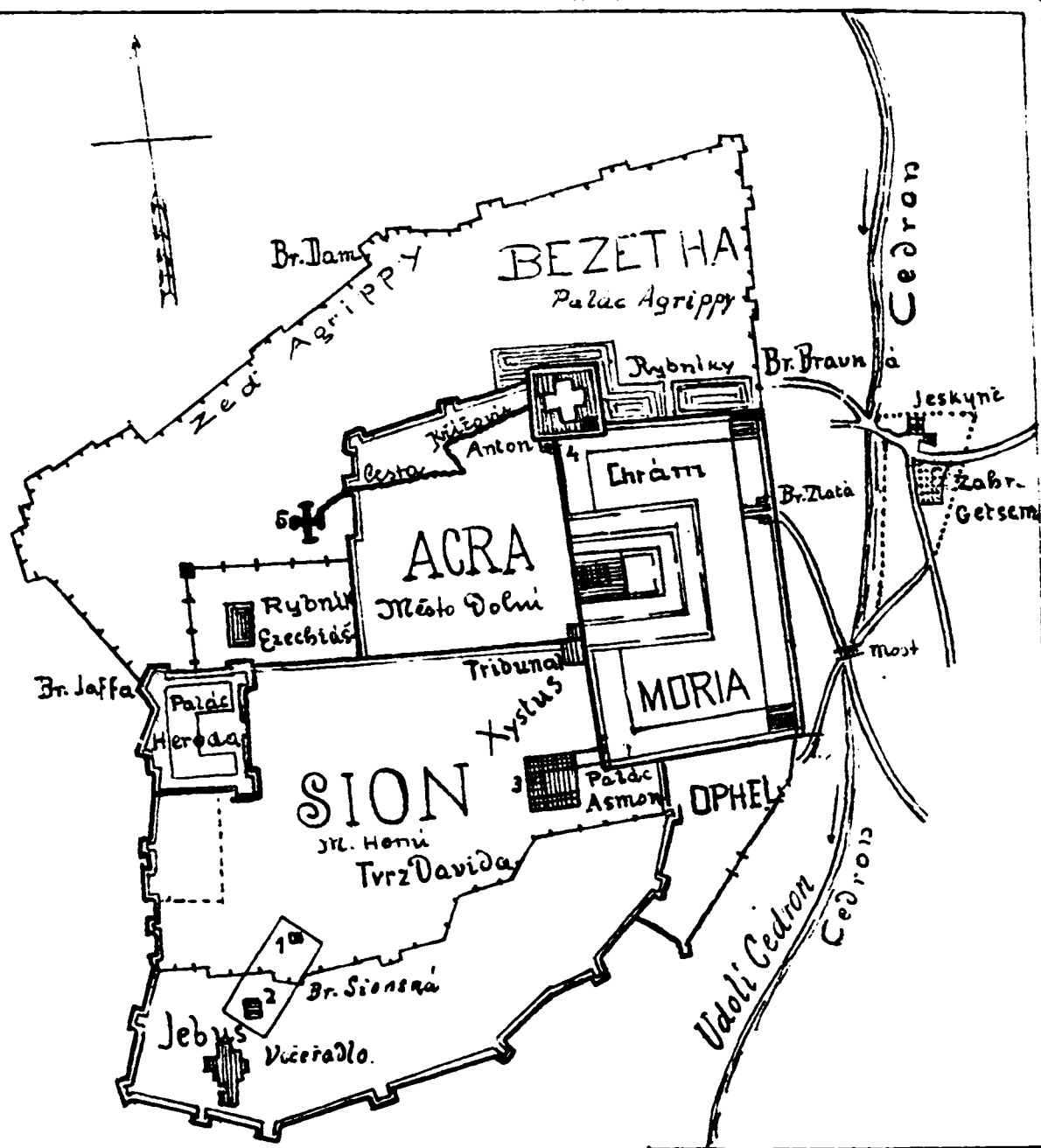
Avšak dalšího dobývání nekonali společně, nýbrž ponecháno bylo jednotlivým pokolením, aby každé ve svém území úplně vyhladilo kmeny pohanské, pokud by tam ještě byly. Ale právě tohoto ustanovení nedbalo skoro každé pokolení a to jen ke své škodě. Neboť kmeny ty, jichž ušetřili, nejenže časem působily jim mnohá příkoří, nýbrž svedli je i k modloslužbě, pro něž tak mnoho utrpení bylo jim snášeti.

Soudcové, které poručil Bůh vzbuzoval, aby vysvobozovali lid Boží z moci nepřátel, byli ustanovováni vždycky jen pro jisté případy. —

Lithografie Daniela Kochlíka.

Psal: Rudolf Schneider.

Vdoli Hinnom

- 1-2 Dům vele kněze
- 3 Palac Heroda Antip.
- 4 Prætura Pilátova
- 5 Calvarie a hrob

PLAN JERUSALEMA

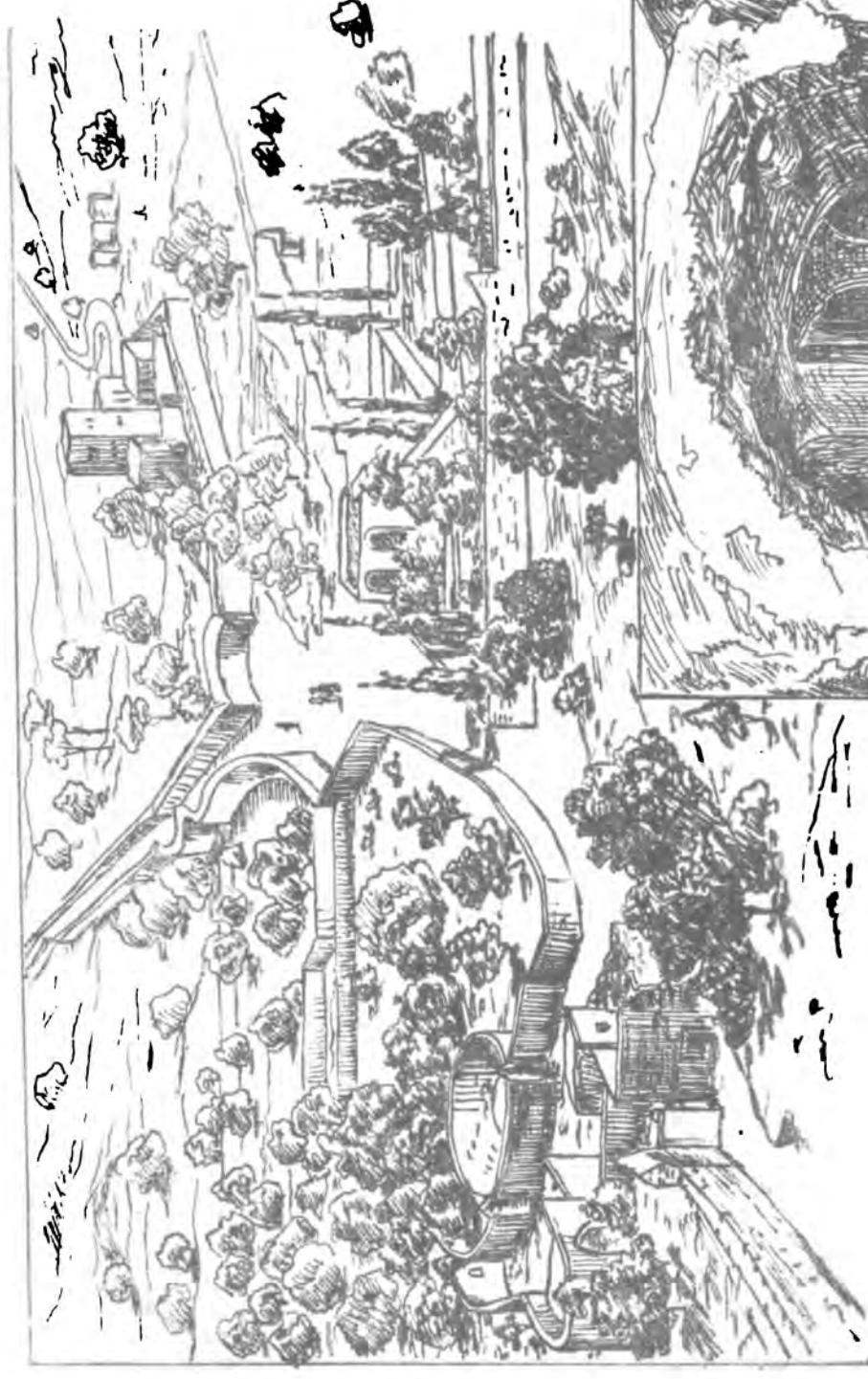
R. 34 po KR.

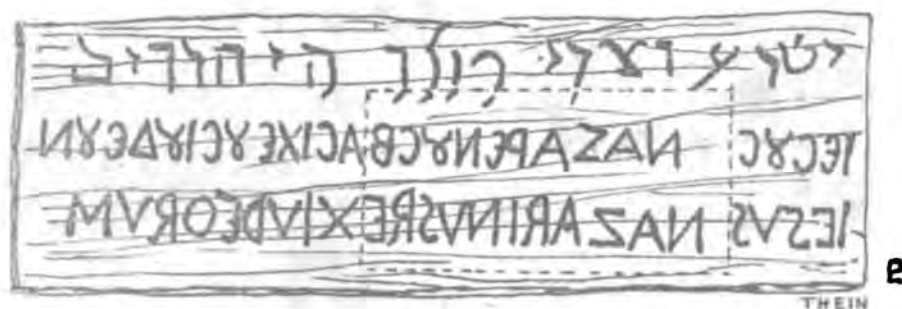
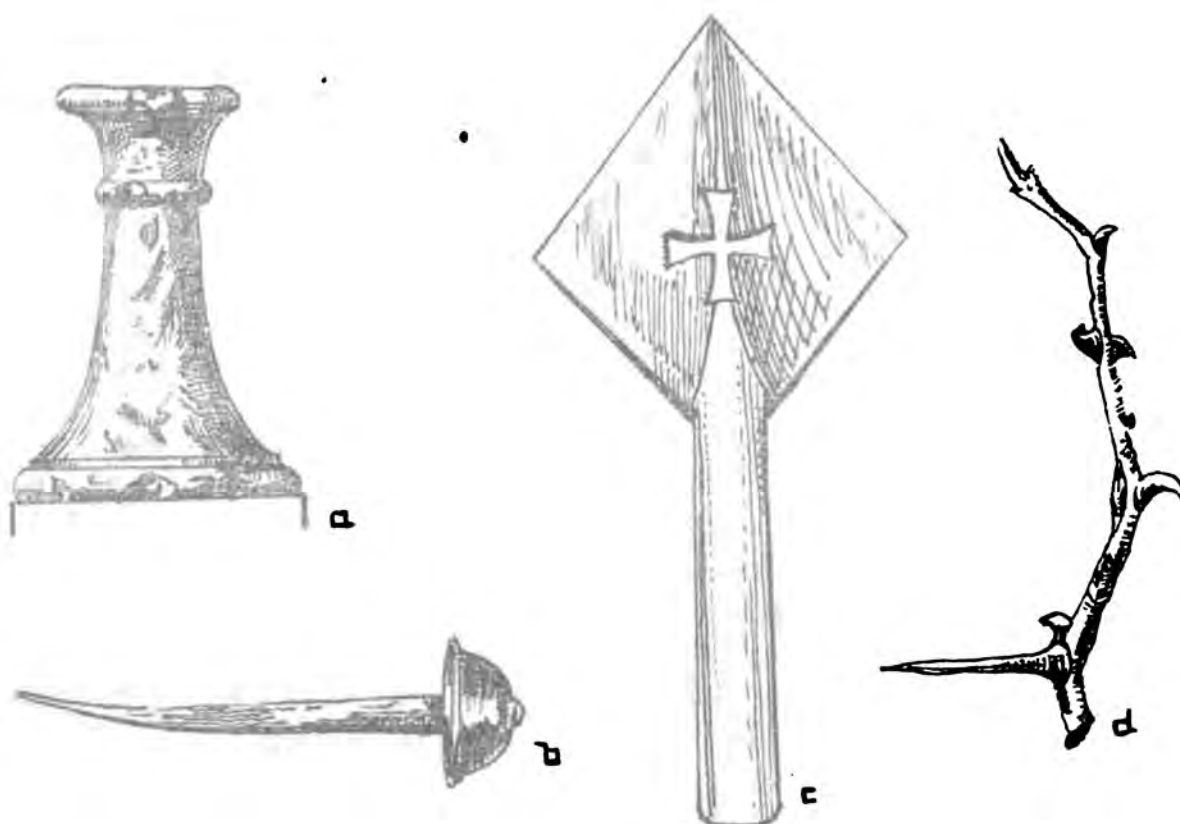
Loenaculum.

Hrad Davidu.

Obrou, "Ecce Homo"

Zabráda Getsemonská.
Ústředí jeslyně ústředí.

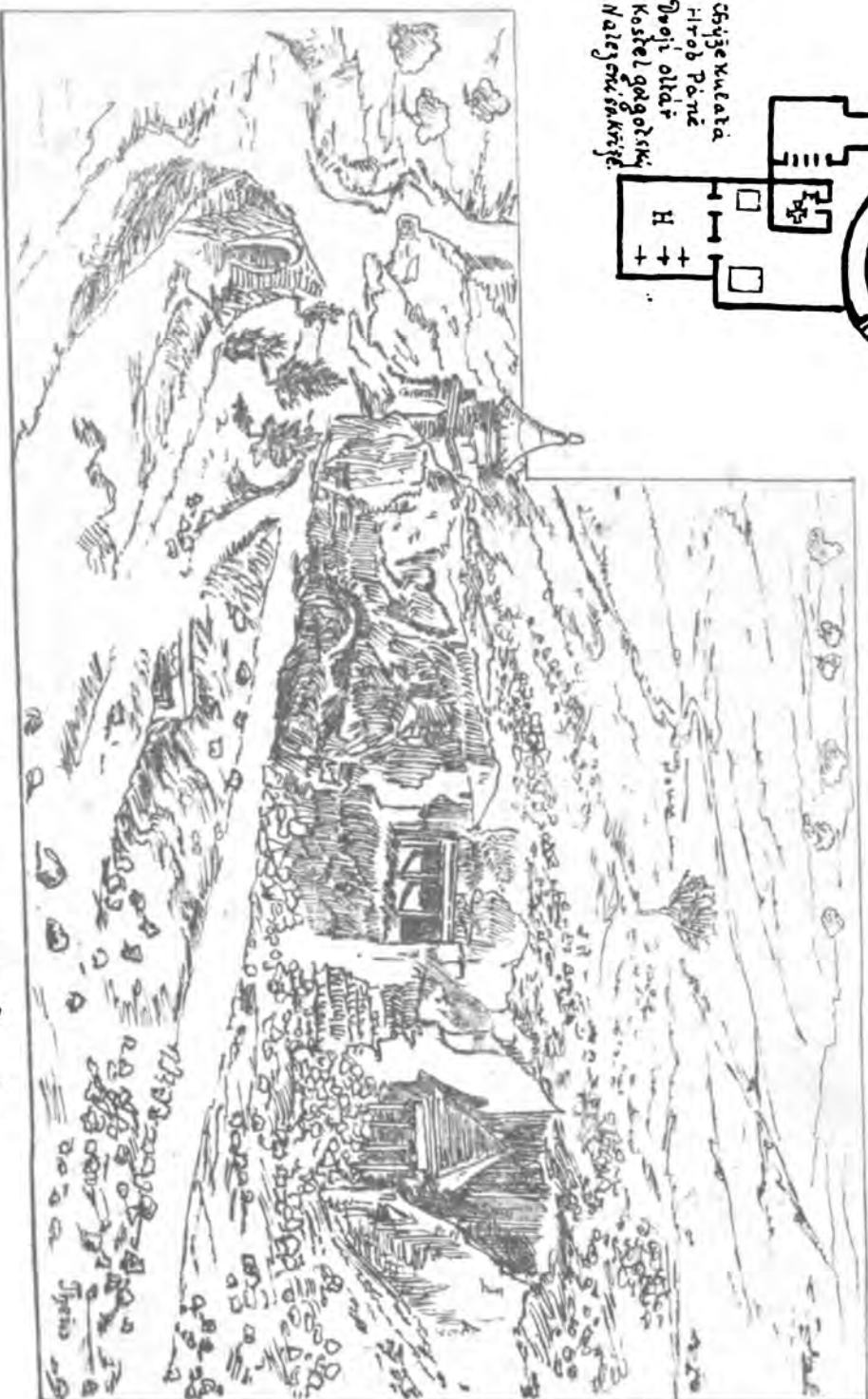
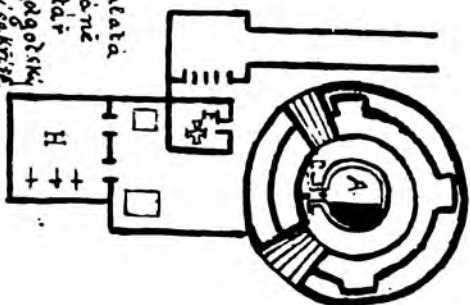

- a. Sloup křesťanský.
- b. Meč ze sv. Jüže (nalezen v Římě).
- c. Sv. kříž (Smyrna).
- d. Trn z koruny křesťanské.
- e. Tabule křížová (v Římě).

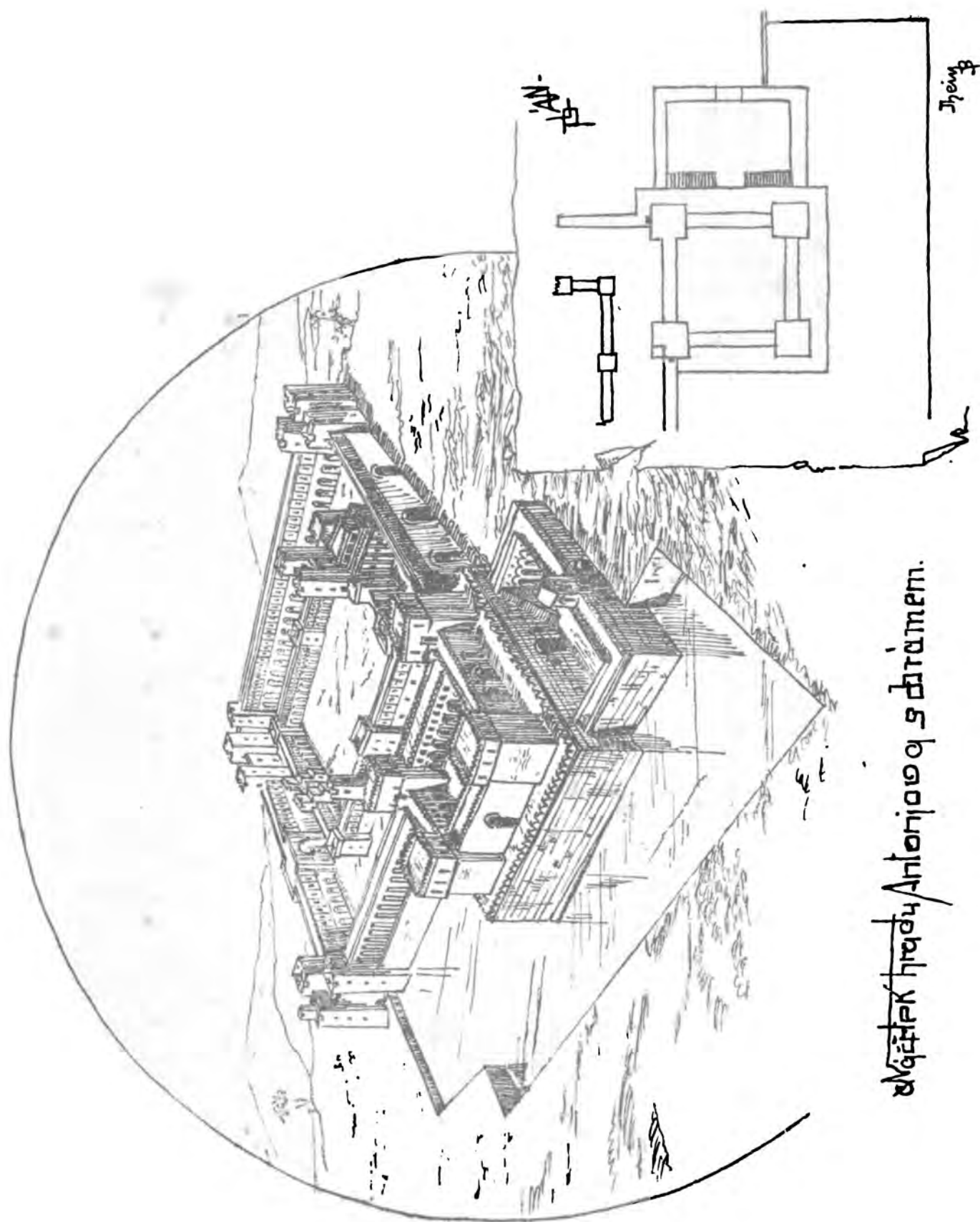

Cesta utripenni.

A. Čhýjěwulata
 B. Hrob Páně
 C. Dwoj' altar
 F. Kostel gagočský
 H. Naleg'mišskýje

Hrob a plan izemny v dole jerofoat.

AN-1 Thein B Thein B

